Σχολικός εκφοβισμός: θεωρητικό πλαίσιο και μεθοδολογία της έρευνας

Εκφοβισμός στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά · σχολικό έτος 2025–2026

Αγγελική Υφαντή
Ερευνήτρια Γ΄
Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Κοινωνίας
Ακαδημία Αθηνών

Η έρευνα με μια ματιά

Έξι αριθμοί που περιγράφουν πώς έγινε η έρευνα

1.156

μαθητές και μαθήτριες Γυμνασίων και Λυκείων συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο

38

σχολικές μονάδες της Δ.Δ.Ε. Πειραιά συμμετείχαν (από 51 εγκεκριμένες)

4 μήνες

συλλογής δεδομένων, από τον Μάρτιο έως τον Ιούνιο 2026

14,74

έτη η μέση ηλικία των συμμετεχόντων (τυπική απόκλιση 1,71)

3 μέρη

ερωτηματολογίου: θυματοποίηση, άσκηση εκφοβισμού, δημογραφικά

2 φορείς

Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Κοινωνίας (Ακαδημία Αθηνών) και Πανεπιστήμιο Πειραιά

Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire, σε διαδικτυακή μορφή

Α

Εισαγωγή και θεωρητικό πλαίσιο

Τι είναι ο σχολικός εκφοβισμός και πώς τον ερμηνεύουμε

Η έρευνα: σκοπός και πλαίσιο

Εκφοβισμός στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά

Σκοπός

Να διερευνηθεί ο σχολικός εκφοβισμός στον Πειραιά και η πιθανή σχέση του με τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά της περιοχής.

Ποιοι την υλοποίησαν

Ερευνητικές ομάδες του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Κοινωνίας της Ακαδημίας Αθηνών και του Πανεπιστημίου Πειραιά.

Πότε και πού

Σχολικό έτος 2025–2026, σε Γυμνάσια και Λύκεια της Δευτεροβάθμιας Διεύθυνσης Πειραιά, με τη σύμφωνη γνώμη της.

Τι είναι ο σχολικός εκφοβισμός

Ο ορισμός του Dan Olweus (1993), ο πιο ευρέως αποδεκτός στην έρευνα και στην πράξη

> *«Η σκόπιμη, επαναλαμβανόμενη και συνειδητή πρόθεση ενός ατόμου ή μιας ομάδας να προκαλέσει σωματική, ψυχική ή/και συναισθηματική βλάβη, πόνο και φόβο σε ένα άλλο άτομο, το οποίο αδυνατεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του.»*

Πρόθεση

Υπάρχει σκοπιμότητα: η βλάβη ή ο πόνος προκαλούνται εσκεμμένα.

Επανάληψη

Δεν είναι μεμονωμένη σύγκρουση ή περιστασιακή επιθετικότητα.

Άνισες δυνάμεις

Το θύμα δυσκολεύεται να υπερασπιστεί τον εαυτό του.

Προϋπόθεση: το θύμα αξιολογεί τις πράξεις των άλλων ως εχθρικές και βιώνει δυσφορία (Bergmann & Baier, 2018)

Οι μορφές του σχολικού εκφοβισμού

Από τα σωματικά χτυπήματα έως τον διαδικτυακό χώρο

5

μορφές εκδήλωσης

Με τη ραγδαία ανάπτυξη των ψηφιακών τεχνολογιών, ο εκφοβισμός επεκτάθηκε και στον διαδικτυακό χώρο (cyberbullying).

Σωματικός
χτυπήματα, σπρωξίματα, κλωτσιές

Φυσικός
κλοπή ή καταστροφή αντικειμένων

Λεκτικός
απειλές, πειράγματα, σεξουαλικά σχόλια

Κοινωνικός και σχεσιακός
διάδοση φημών, κοινωνικός αποκλεισμός

Διαδικτυακός (cyberbullying)
μέσω κινητού τηλεφώνου ή διαδικτύου

Olweus (2012) · Gaete et al. (2021) · Monks & Smith (2006)

Η κοινωνικο-οικολογική προσέγγιση

Ο εκφοβισμός δεν αποδίδεται μόνο σε ατομικά χαρακτηριστικά, αλλά σε πολλαπλά επίπεδα του κοινωνικού περιβάλλοντος

1979

Το οικολογικό μοντέλο του Bronfenbrenner

Οικογενειακές σχέσεις, πρακτικές πειθαρχίας, επικοινωνία εκπαιδευτικών και μαθητών και ανοχή στην επιθετικότητα επηρεάζουν το φαινόμενο. Οι στάσεις των παρατηρητών μπορούν να το ενισχύσουν ή να το περιορίσουν.

Bronfenbrenner (1979) · Espelage & Horne (2008) · Hong & Espelage (2012)

Από το άτομο στην κοινωνία

Μια πολυδιάστατη προσέγγιση: ψυχολογική, κοινωνιολογική και παιδαγωγική

Τι έχει μελετηθεί

Ατομικά χαρακτηριστικά (ηλικία, φύλο, ψυχοκοινωνικά προβλήματα), οικογένεια, συνομήλικοι και σχολικό περιβάλλον.

Τι λείπει

Λίγες έρευνες εξετάζουν το ευρύτερο πλαίσιο: τη γειτονιά και τις πολιτισμικές επιρροές.

Η κοινωνιολογική διάσταση

Φύλο, κοινωνικοοικονομική θέση, επίδοση ή διαφορετικότητα σχετίζονται με τον εκφοβισμό, χωρίς να τον εξηγούν από μόνα τους.

Espelage & Horne (2008) · Barboza et al. (2009) · Garbarino & deLara (2002) · Limber (2006)

Β

Μεθοδολογία της έρευνας

Σχεδιασμός, δεοντολογία και ερευνητικό εργαλείο

Τα βήματα της έρευνας

Από την ερευνητική πρόταση έως τη συλλογή των ερωτηματολογίων

1

Αρχικός σχεδιασμός

Ερευνητική πρόταση

Διερεύνηση του εκφοβισμού από την πλευρά του θύματος και του θύτη.

2

Έγκριση Δ.Δ.Ε.

Έγκριση διεξαγωγής

Εγκρίθηκε για Μάρτιο–Νοέμβριο 2026· υλοποιήθηκε Μάρτιο–Ιούνιο.

3

Γονείς

Ενήμερη συναίνεση

Ενημερωτική επιστολή και ενυπόγραφη συναίνεση γονέων και κηδεμόνων.

4

Από 17/3/2026

Ενημέρωση σχολείων

Email, τηλέφωνο και δια ζώσης ενημέρωση, πριν από το Πάσχα.

5

Έως Ιούνιο 2026

Συλλογή δεδομένων

Ανώνυμο διαδικτυακό ερωτηματολόγιο, μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα.

Δ.Δ.Ε. = Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά

Από 51 σε 38 σχολικές μονάδες

Η πορεία από την έγκριση έως τη συμμετοχή των σχολείων

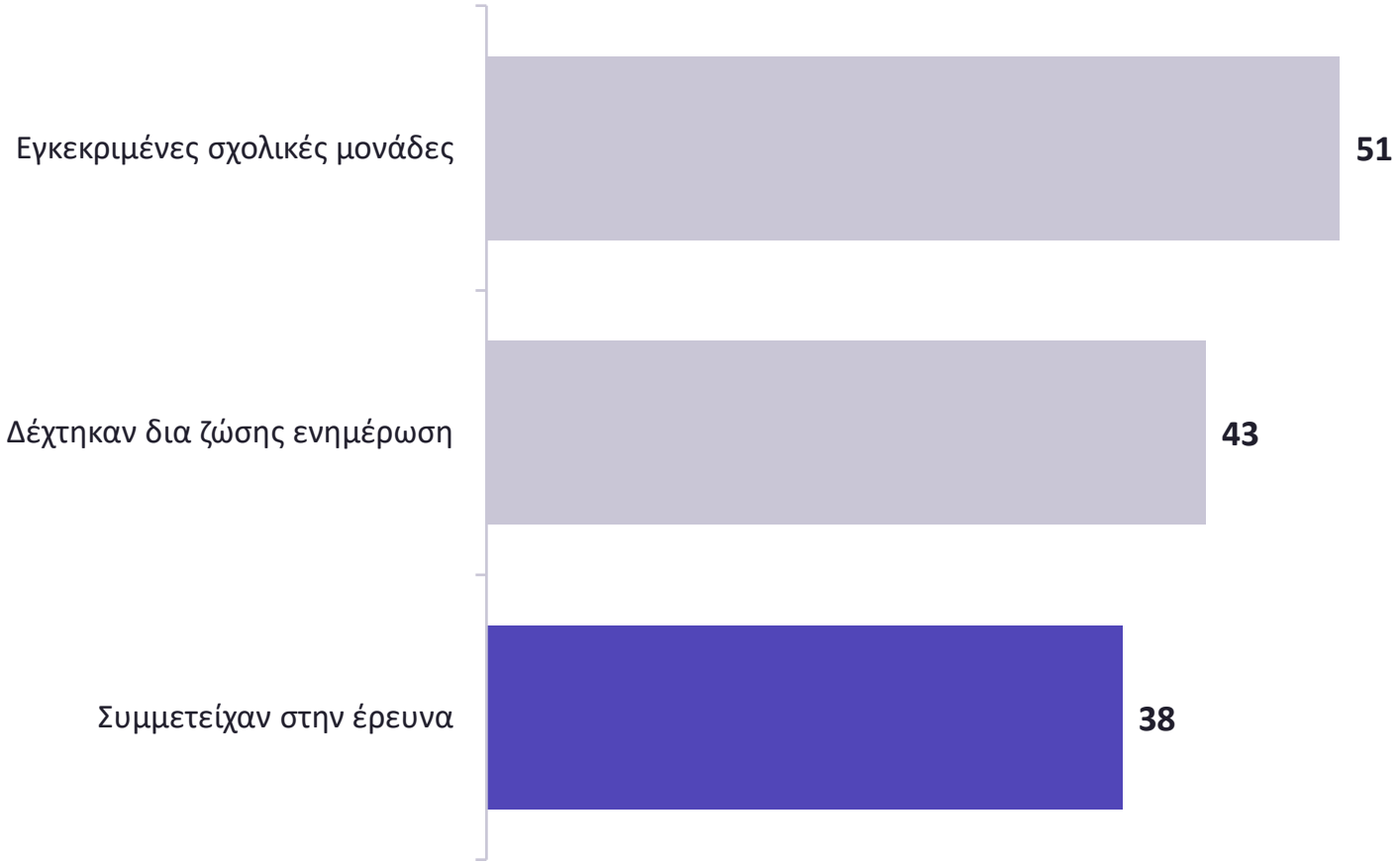

1.156

μαθητές και μαθήτριες από 38 σχολικές μονάδες

Τελικά συμμετείχε το 74,5% των εγκεκριμένων σχολικών μονάδων (38 από 51). Από τις 43 που δέχτηκαν ενημέρωση, έλαβαν μέρος οι 38.

Αριθμός σχολικών μονάδων · δημόσια και ιδιωτικά Γυμνάσια και Λύκεια της Δ.Δ.Ε. Πειραιά

Δεοντολογία και προστασία των συμμετεχόντων

Προτεραιότητα ήταν να μην εκτεθεί κανένα παιδί σε σωματικό ή ψυχολογικό κίνδυνο

Ενήμερη συναίνεση

Ενυπόγραφη συναίνεση γονέων και κηδεμόνων. Συμμετοχή εθελοντική, χωρίς κόστος, με δυνατότητα αποχώρησης χωρίς αιτιολογία.

Ανωνυμία

Ανώνυμα ερωτηματολόγια, χωρίς ηχογράφηση ή βιντεοσκόπηση. Τα στοιχεία δεν παρουσιάζονται σε συνδυαστικές κατηγορίες.

Το ερευνητικό εργαλείο

Το αναθεωρημένο ερωτηματολόγιο Εκφοβισμού/Θυματοποίησης του Olweus, σε διαδικτυακή μορφή

3

μέρη ερωτηματολογίου

Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire (Olweus, 2006· Kyriakides et al., 2006), με προσθήκη κοινωνικών και δημογραφικών ερωτήσεων.

Μέρος 1 · Θυματοποίηση
αν και πώς δέχεται εκφοβισμό, σε ποιο χώρο και σε ποιον το έχει πει

Μέρος 2 · Άσκηση εκφοβισμού
αν εκφοβίζει, με ποιον τρόπο, ποιους, πού και ποιοι άλλοι εμπλέκονται

Μέρος 3 · Κοινωνικά και δημογραφικά
φύλο, ηλικία, τάξη, σχολείο, ιθαγένεια, τόπος διαμονής, δραστηριότητες, συνήθειες, εκπαίδευση και επάγγελμα γονέων, οικογένεια

Οι ερωτήσεις του διαδικτυακού ερωτηματολογίου παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ι της έρευνας

Γ

Ο μαθητικός πληθυσμός

Ποιοι μαθητές και ποιες οικογένειες συμμετείχαν στην έρευνα (Πίνακες 1–2)

Το δείγμα με μια ματιά

Βασικά δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των μαθητών (Πίνακας 1)

51,7%

κορίτσια · 42,6% αγόρια · 5,6% προτιμά να μην απαντήσει

14,74

έτη η μέση ηλικία (τυπική απόκλιση 1,71)

55,3%

φοιτά σε Γυμνάσιο και 43,9% σε Λύκειο

95,9%

φοιτά σε δημόσιο σχολείο, 4,1% σε ιδιωτικό

90,7%

έχει ελληνική ιθαγένεια · 6,2% μη ελληνική

4,2%

επαναλαμβάνει την τάξη φοίτησης

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά (%) επί του συνόλου του δείγματος · για την ανωνυμία, τα χαρακτηριστικά δεν παρουσιάζονται σε συνδυαστικές κατηγορίες

Σε ποια τάξη φοιτούν

Κατανομή των συμμετεχόντων ανά σχολική τάξη

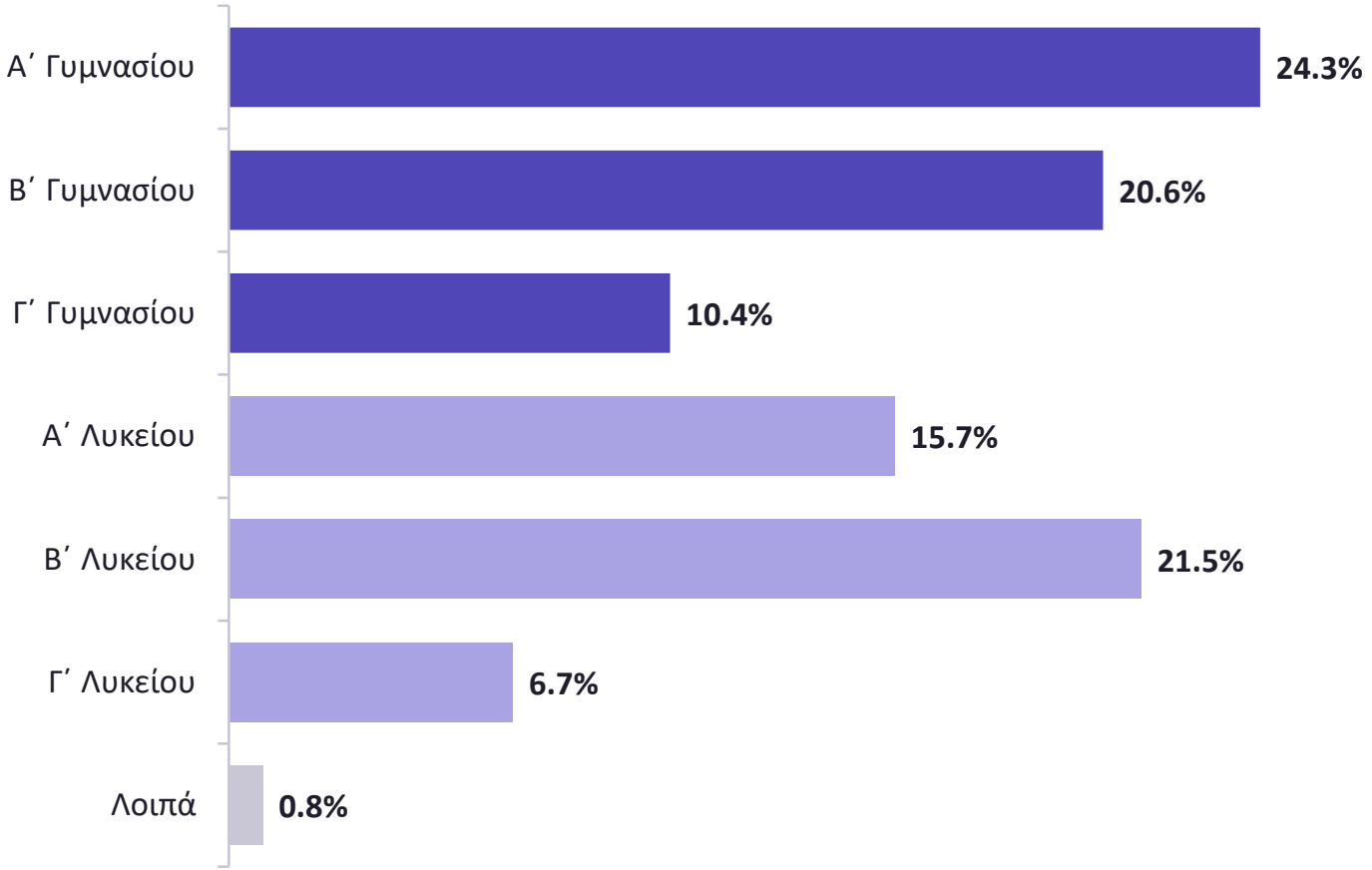

55,3%

των συμμετεχόντων φοιτά σε Γυμνάσιο

Οι πιο πολυπληθείς τάξεις είναι η Α΄ Γυμνασίου (24,3%), η Β΄ Λυκείου (21,5%) και η Β΄ Γυμνασίου (20,6%). Η Γ΄ Λυκείου έχει τη μικρότερη συμμετοχή.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά (%) επί του συνόλου του δείγματος · σκούρο = Γυμνάσιο, ανοιχτό = Λύκειο

Ηλικιακή κατανομή των συμμετεχόντων

Διάγραμμα 1 · ηλικία των μαθητών και μαθητριών

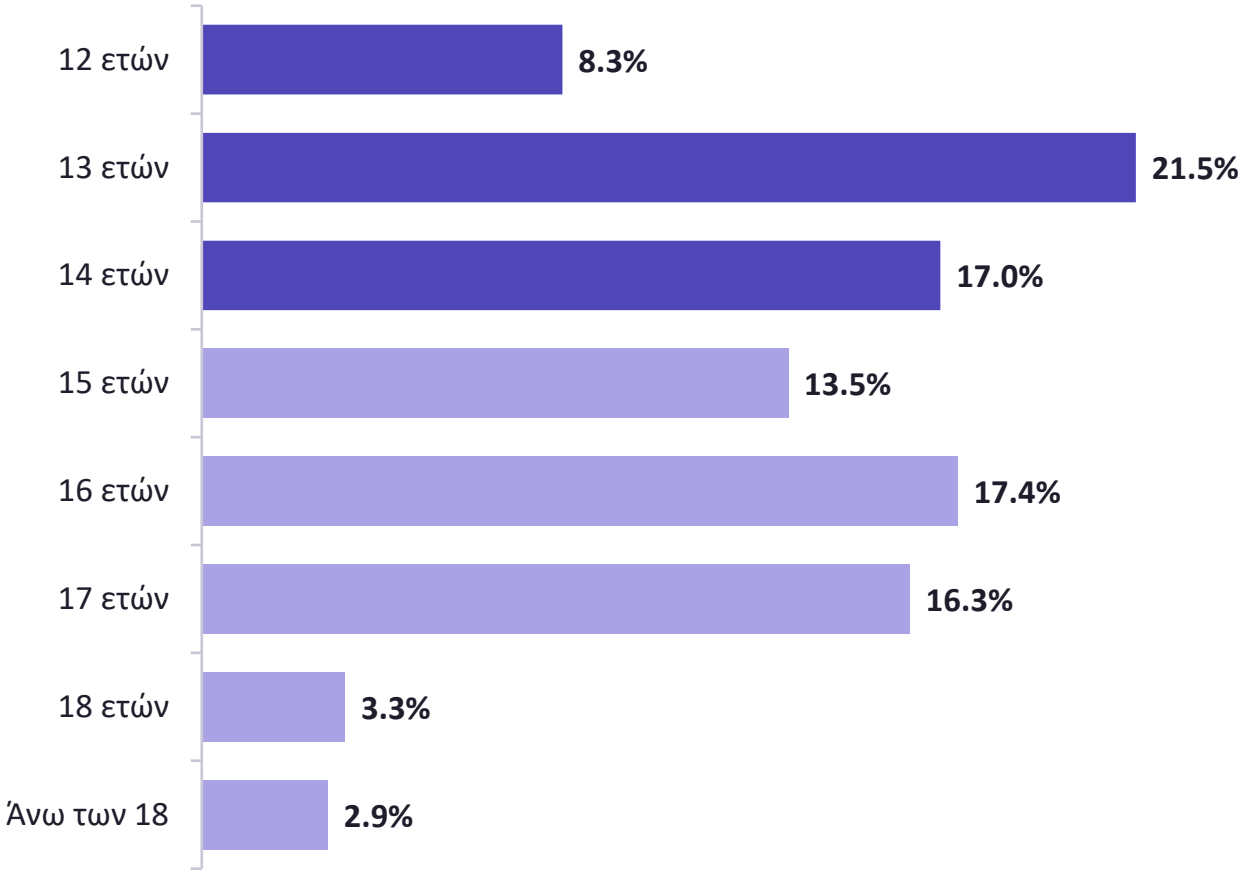

46,7%

των συμμετεχόντων είναι έως 14 ετών

Η κατανομή αναδεικνύει τη μεγάλη συμμετοχή μαθητών Γυμνασίου. Η πιο συχνή ηλικία είναι τα 13 έτη (21,5%) και η μέση ηλικία 14,74 έτη.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά (%) επί του συνόλου του δείγματος · σκούρο = έως 14 ετών

Σε ποιο σχολείο φοιτούν

Κατανομή των συμμετεχόντων ανά τύπο σχολείου

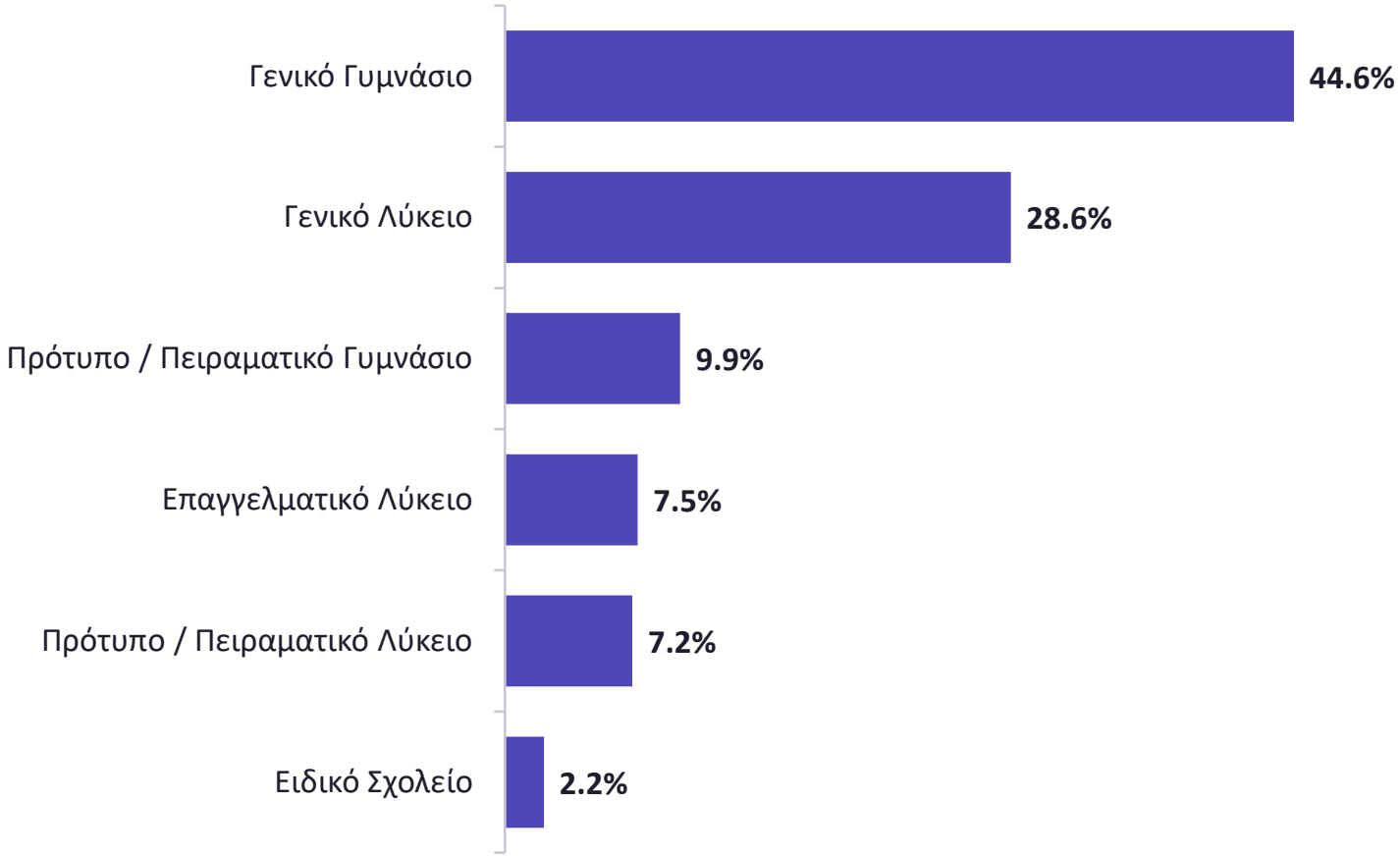

95,9%

φοιτά σε δημόσιο σχολείο

Σχεδόν 1 στους 2 φοιτά σε Γενικό Γυμνάσιο (44,6%). Τα πρότυπα και πειραματικά σχολεία συγκεντρώνουν μαζί το 17,1% του δείγματος.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά (%) επί του συνόλου του δείγματος

Η οικογένεια με μια ματιά

Βασικά χαρακτηριστικά της οικογένειας των μαθητών (Πίνακας 2)

51,5%

ζει σε τετραμελή οικογένεια

51,7%

είναι το πρώτο παιδί της οικογένειας

80,4%

μένει και με τους δύο γονείς/κηδεμόνες

13,8%

μένει με έναν γονέα (πατέρα ή μητέρα)

45,5%

δηλώνει ότι η μητέρα του έχει τριτοβάθμια εκπαίδευση (πατέρας: 36,8%)

1 στους 5

δεν γνωρίζει το επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα του (20,8%)

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά (%) επί του συνόλου του δείγματος

Πού μένουν οι μαθητές

Τόπος διαμονής ανά δημοτικό διαμέρισμα του Πειραιά

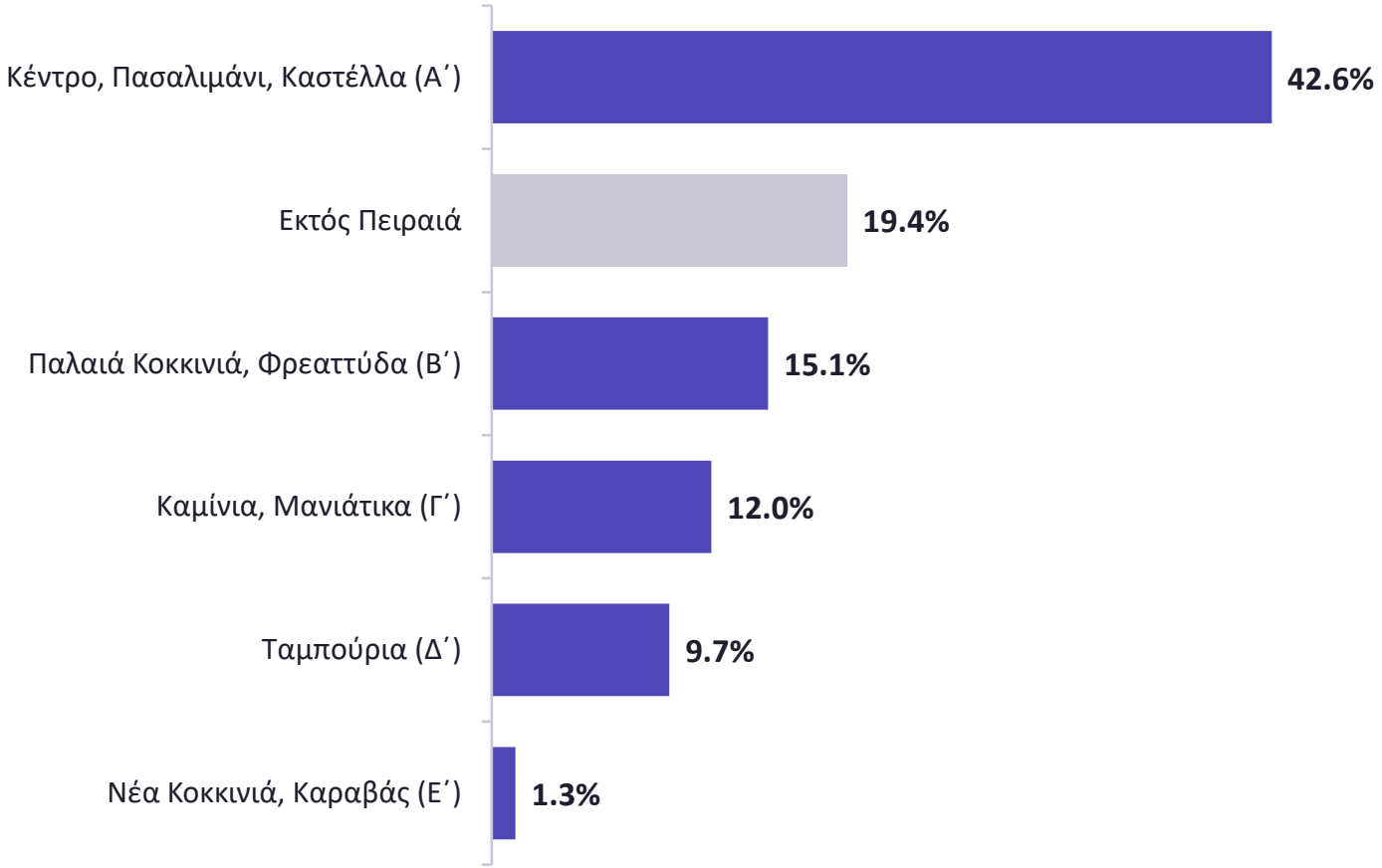

42,6%

μένει στο κέντρο του Πειραιά (Α΄ Δημοτικό Διαμέρισμα)

Περίπου 1 στους 5 (19,4%) μένει εκτός Πειραιά. Το Ε΄ Δημοτικό Διαμέρισμα (Νέα Κοκκινιά, Καραβάς) εκπροσωπείται ελάχιστα (1,3%).

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά (%) επί του συνόλου του δείγματος · σε παρένθεση το δημοτικό διαμέρισμα

Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων

Επίπεδο εκπαίδευσης μητέρας και πατέρα, όπως το δηλώνουν οι μαθητές

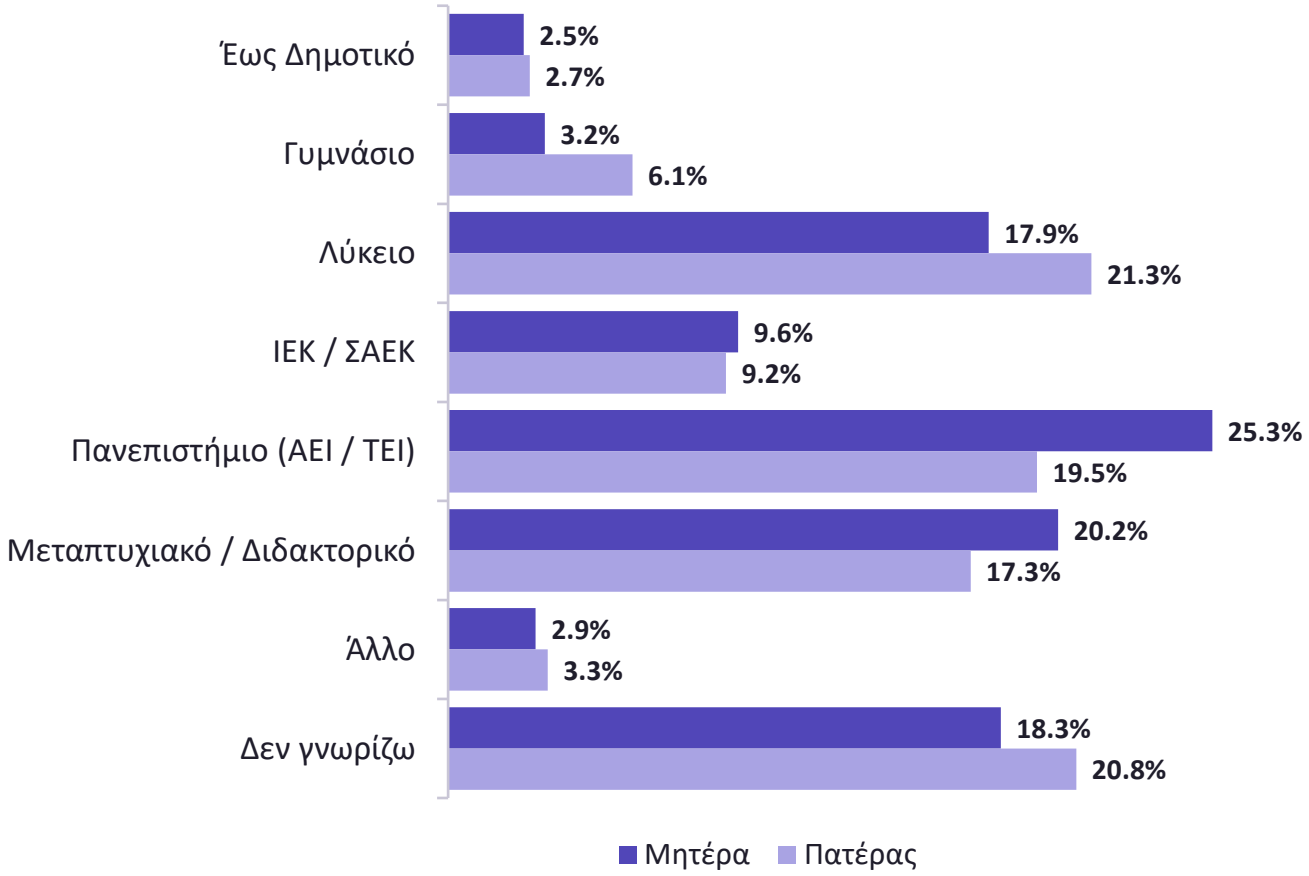

45,5%

των μητέρων έχει τριτοβάθμια εκπαίδευση (πατέρες: 36,8%)

Οι μητέρες εμφανίζονται με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Περίπου 1 στους 5 μαθητές δεν γνωρίζει την εκπαίδευση της μητέρας (18,3%) ή του πατέρα (20,8%).

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά (%) επί του συνόλου του δείγματος · τριτοβάθμια = Πανεπιστήμιο και Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό

Το επάγγελμα των γονέων

Επάγγελμα μητέρας και πατέρα, όπως το δηλώνουν οι μαθητές

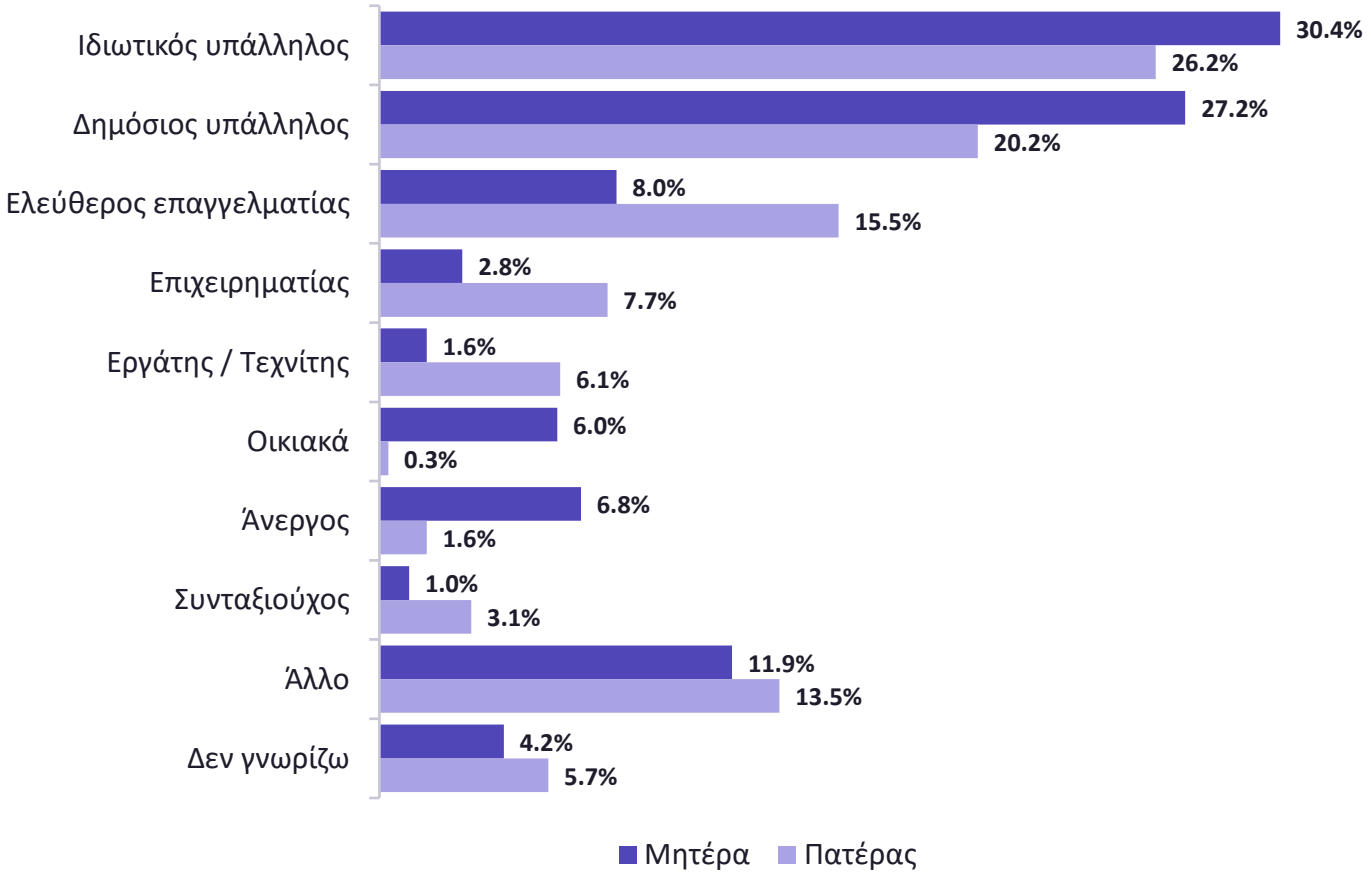

57,6%

των μητέρων εργάζεται ως ιδιωτική ή δημόσια υπάλληλος (πατέρες: 46,4%)

Οι πατέρες είναι συχνότερα ελεύθεροι επαγγελματίες ή επιχειρηματίες (23,2%). Οι μητέρες είναι συχνότερα άνεργες (6,8% έναντι 1,6%) ή στα οικιακά (6,0%).

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά (%) επί του συνόλου του δείγματος

Εξωσχολικές δραστηριότητες

Με ποιες εξωσχολικές δραστηριότητες ασχολείσαι;

Με ποιες εξωσχολικές δραστηριότητες ασχολείσαι;	%
Αθλητισμός	**70,7**
Χορό	19,0
Ζωγραφική	19,0
Μουσική	20,0
Πολεμικές τέχνες	24,7

Συνήθειες

Συνήθειες	%
Κάπνισμα	19,1
Κατανάλωση αλκοόλ	17,6
Χρήση ουσιών	4,4
Υπερβολική χρήση διαδικτύου	**44,6**

Φίλοι και φίλες εντός σχολικής τάξης

Έχω 1 καλό/ή φίλο/η στην τάξη μου	9,5
Έχω 2 ή 3 καλούς/ές φίλους/ες	35,6
Έχω 4 ή 5 καλούς/ές φίλους/ες	22,5
Έχω 6 ή περισσότερους/ες φίλους/ες	26,3
Κανέναν	6,1

Αξιοπιστία ερωτηματολογίου

Ο έλεγχος αξιοπιστίας του τροποποιημένου ερωτηματολογίου σχολικού εκφοβισμού του Olweus πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του συντελεστή εσωτερικής συνοχής Cronbach's Alpha.
Η ανάλυση έδειξε ιδιαίτερα υψηλή τιμή αξιοπιστίας **(α = .905)** για το σύνολο των 55 ερωτήσεων (items), γεγονός που υποδηλώνει εξαιρετικά ικανοποιητική εσωτερική συνοχή μεταξύ των επιμέρους ερωτήσεων.
Το εύρημα αυτό υποστηρίζει την αξιοπιστία του ερευνητικού εργαλείου και ενισχύει την εμπιστοσύνη στη συνέπεια των μετρήσεων που προέκυψαν από τη συγκεκριμένη έρευνα.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.905	55

Ευχαριστούμε

Ερωτήσεις και συζήτηση

Σχολικός εκφοβισμός: τι μας λένε οι ίδιοι οι μαθητές

Φραγκίσκος Μπερσίμης
Επίκουρος Καθηγητής,
Τμήμα Στατιστικής.
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Μέλος Ερευνητικής Ομάδας Πανεπιστημίου Πειραιά

Τα βασικά ευρήματα με μια ματιά

Έξι αριθμοί που συνοψίζουν την έρευνα

26,6%

έχει δεχτεί εκφοβισμό τουλάχιστον μία φορά το ακαδημαϊκό έτος 2025 - 2026

8,5%

εκφοβίζεται συστηματικά (2–3 φορές τον μήνα ή συχνότερα)

15,6%

δηλώνει ότι έχει πάρει μέρος σε εκφοβισμό άλλου μαθητή

1 στα 4

θύματα δεν το έχει πει σε κανέναν (25,3%)

61,9%

λέει ότι οι συμμαθητές σπάνια ή σχεδόν ποτέ δεν παρεμβαίνουν

69,4%

θέλει να βοηθήσει όταν βλέπει έναν συμμαθητή να εκφοβίζεται

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Α

θυματοποίηση

Πόσο συχνά εκφοβίζονται οι μαθητές και με ποιους τρόπους (ερωτήσεις 1–12)

Πόσο συχνά εκφοβίζονται οι μαθητές

Ερ. 1 · «Πόσο συχνά σε έχουν εκφοβίσει στο σχολείο από την έναρξη της σχολικής χρονιάς έως σήμερα;»

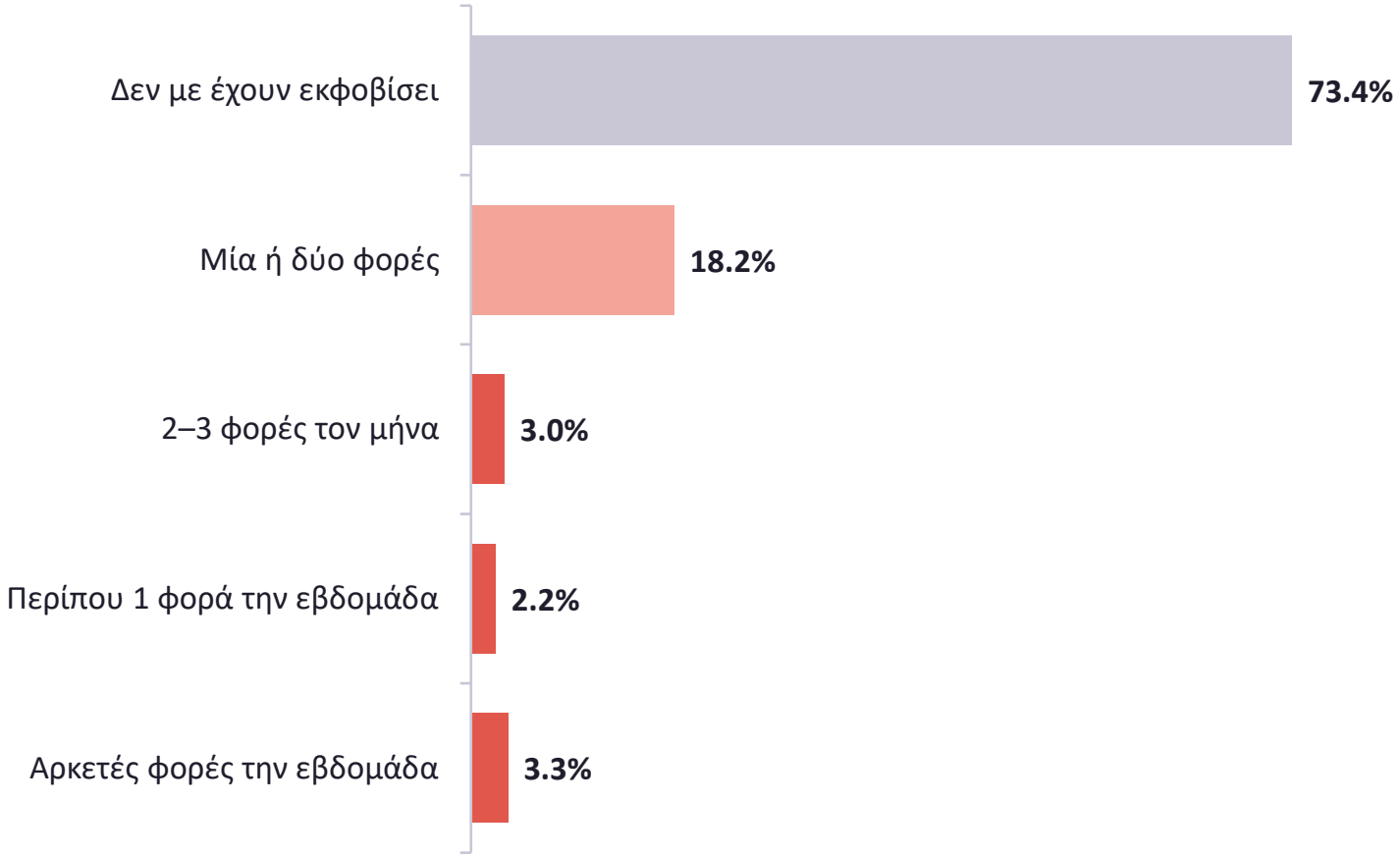

26,6%

έχει δεχτεί εκφοβισμό τουλάχιστον μία φορά το σχολικό έτος 2025 - 2026

Περίπου 1 στους 4 μαθητές έχει εκφοβιστεί από την αρχή της χρονιάς. Το 8,5% (98 παιδιά) το βιώνει συστηματικά, δηλαδή 2–3 φορές τον μήνα ή συχνότερα.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Βρισιές και κοροϊδία

Ερ. 2 · «Με έβριζαν, με κορόιδευαν ή με πείραζαν με τρόπο που με πλήγωνε»

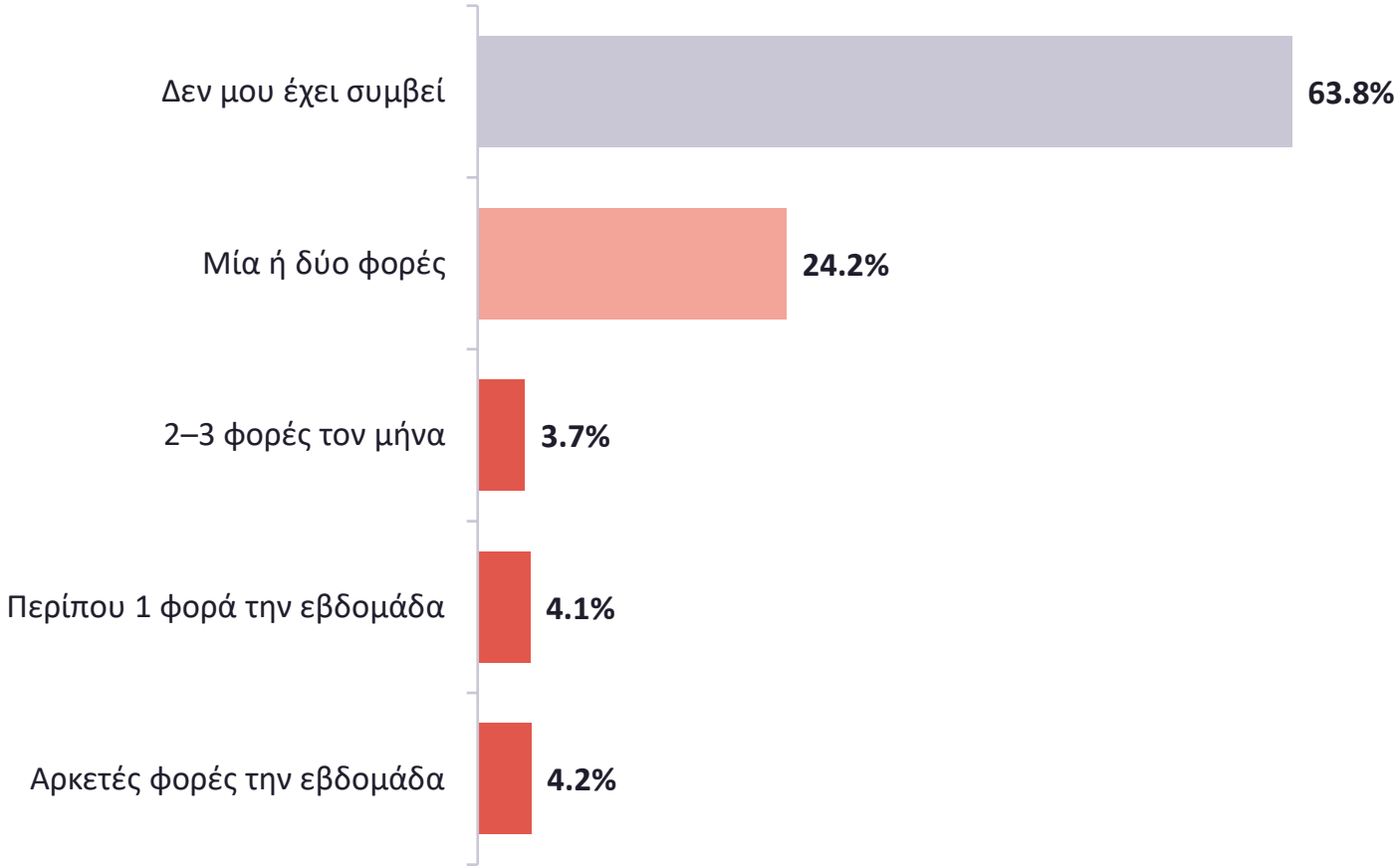

36,2%

έχει δεχτεί βρισιές ή πειράγματα που το πλήγωσαν

Μαζί με τις φήμες, είναι η πιο συχνή μορφή εκφοβισμού. Σχεδόν 1 στους 8 μαθητές (11,9%) το ζει συστηματικά.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Κοινωνικός αποκλεισμός

Ερ. 3 · «Οι άλλοι μαθητές με άφηναν έξω από τις δραστηριότητές τους επίτηδες, με απέκλειαν από τις παρέες τους ή με αγνοούσαν τελείως.»

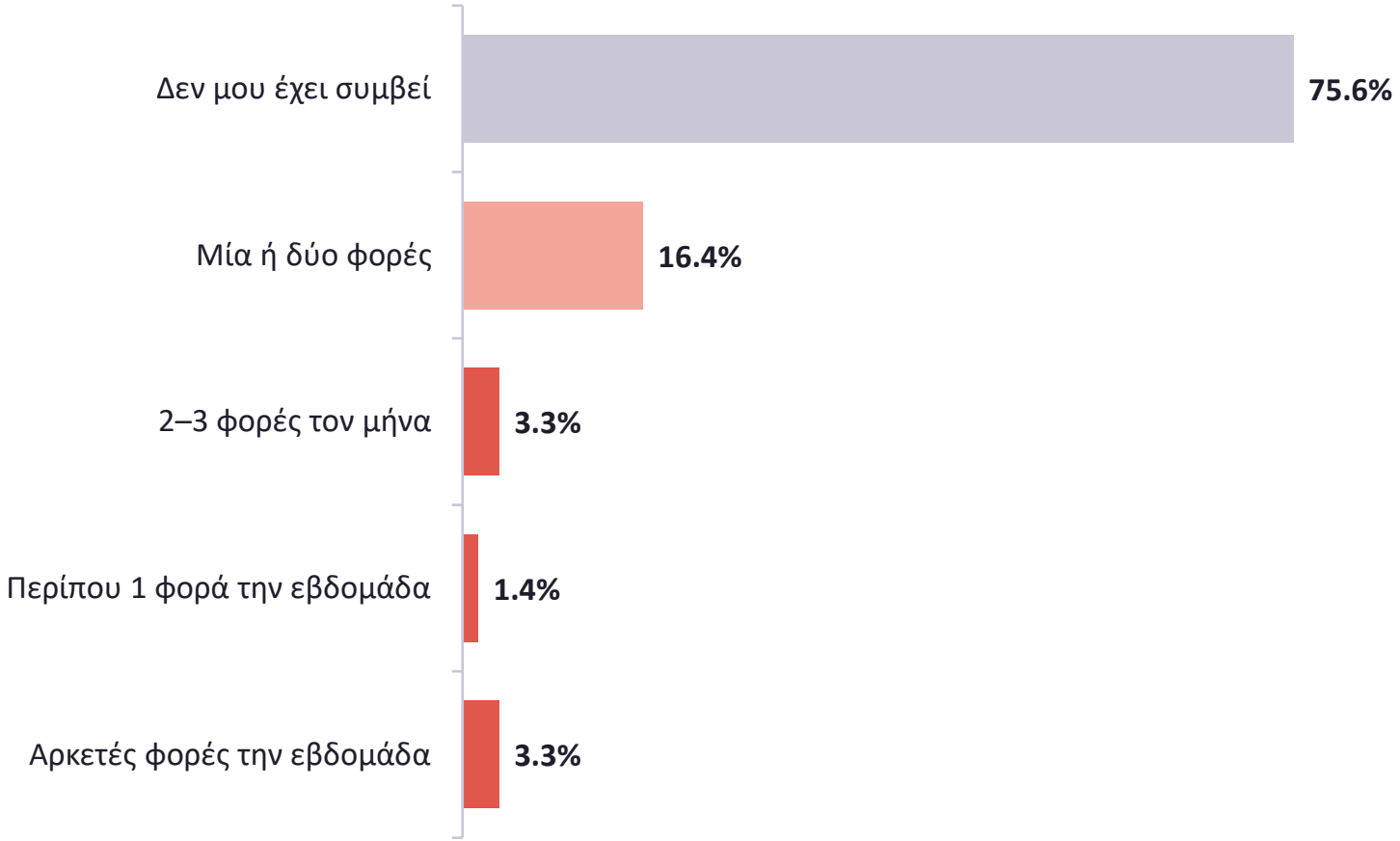

24,4%

έχει αποκλειστεί επίτηδες από την παρέα

Ο αποκλεισμός είναι «αθόρυβος» και δύσκολα τον αντιλαμβάνονται οι ενήλικοι. Για το 8,0% επαναλαμβάνεται συστηματικά.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Σωματική βία

Ερ. 4 · «Με χτυπούσαν, με κλωτσούσαν με έσπρωχναν, με τραβολογούσαν ή με κλείδωναν κάπου»

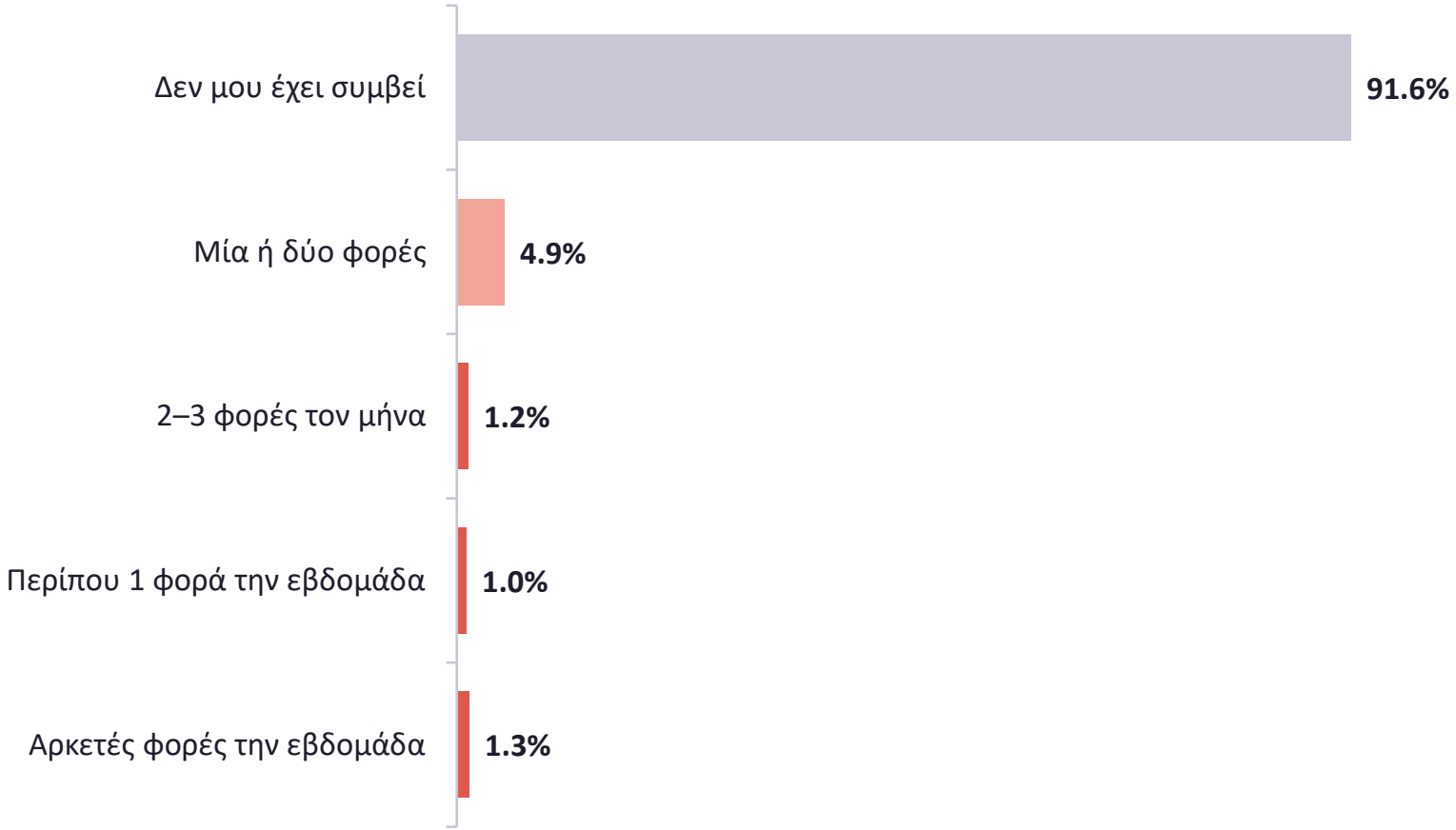

8,4%

έχει δεχτεί χτυπήματα, σπρωξίματα ή περιορισμό

Η σωματική βία είναι πολύ λιγότερο συχνή από τη λεκτική. Ωστόσο, το 3,5% (40 μαθητές) τη βιώνει συστηματικά.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Ψέματα και φήμες

Ερ. 5 · «Οι άλλοι μαθητές έλεγαν ψέματα ή διέδιδαν ψεύτικες φήμες για εμένα και προσπαθούσαν να κάνουν τους άλλους να με αντιπαθήσουν»

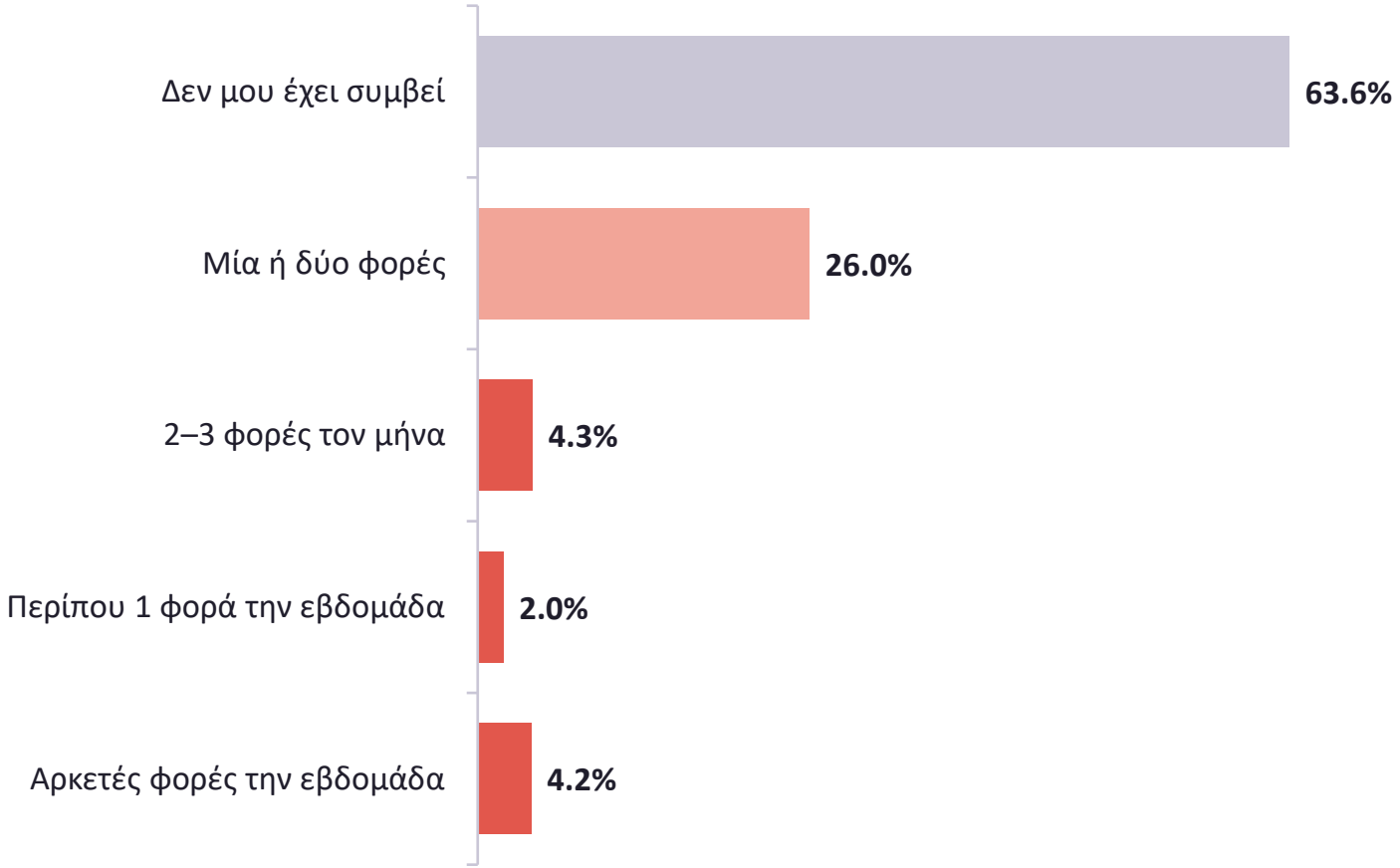

36,4%

έχει γίνει στόχος ψεμάτων ή φημών

Είναι η πιο διαδεδομένη μορφή στο δείγμα, οριακά πάνω από τις βρισιές. Το 10,5% τη ζει συστηματικά.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Κλοπή ή καταστροφή προσωπικών αντικειμένων

Ερ. 6 · «Μου έπαιρναν χρήματα ή άλλα πράγματα ή μου τα κατέστρεφαν»

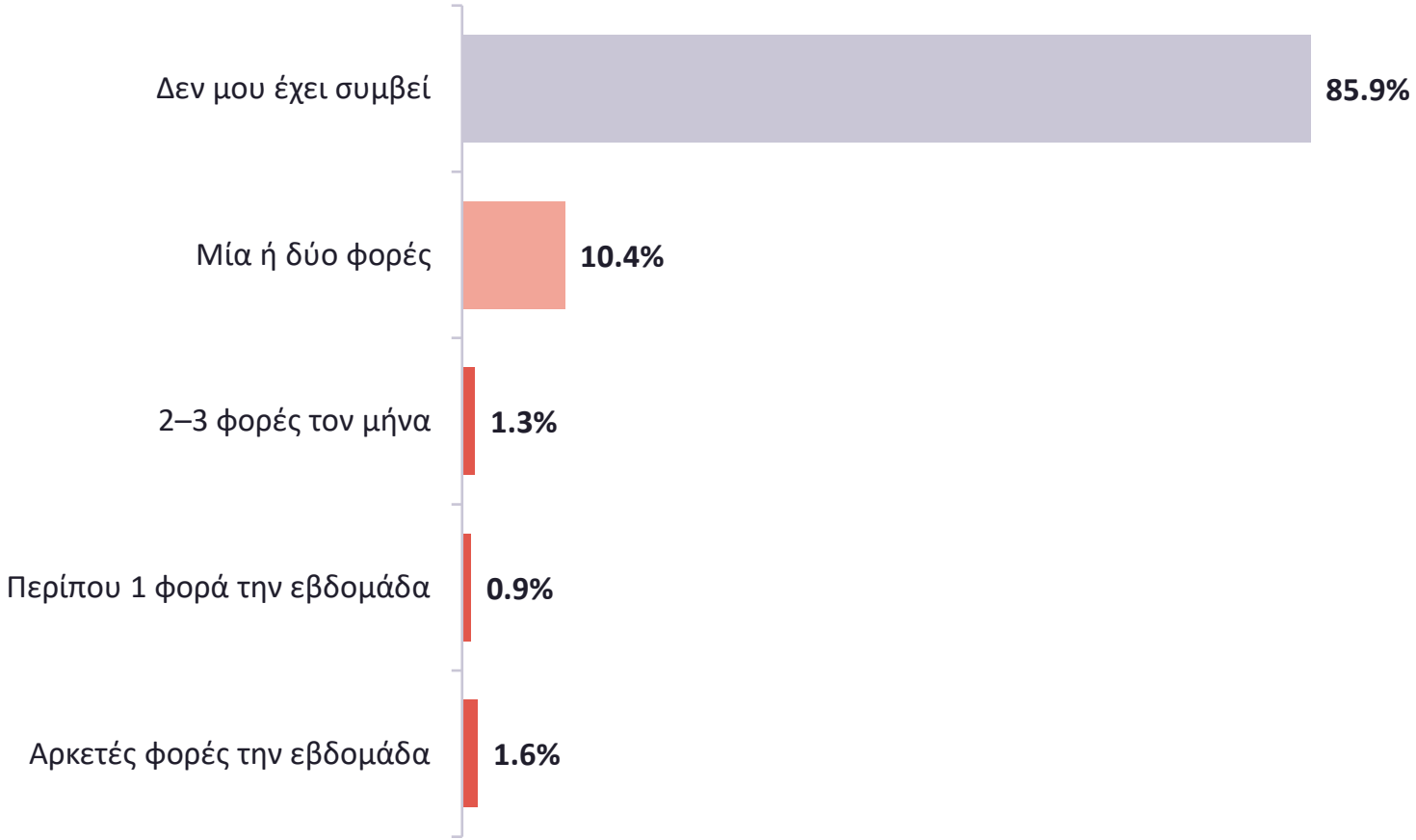

14,1%

έχει δει τα πράγματά του να παίρνονται ή να καταστρέφονται

Τις περισσότερες φορές πρόκειται για μεμονωμένα περιστατικά (10,4% «μία ή δύο φορές»). Συστηματικά το ζει το 3,7%.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Απειλές και εξαναγκασμός

Ερ. 7 · «Με απειλούσαν ή με ανάγκαζαν να κάνω πράγματα που δεν ήθελα να κάνω»

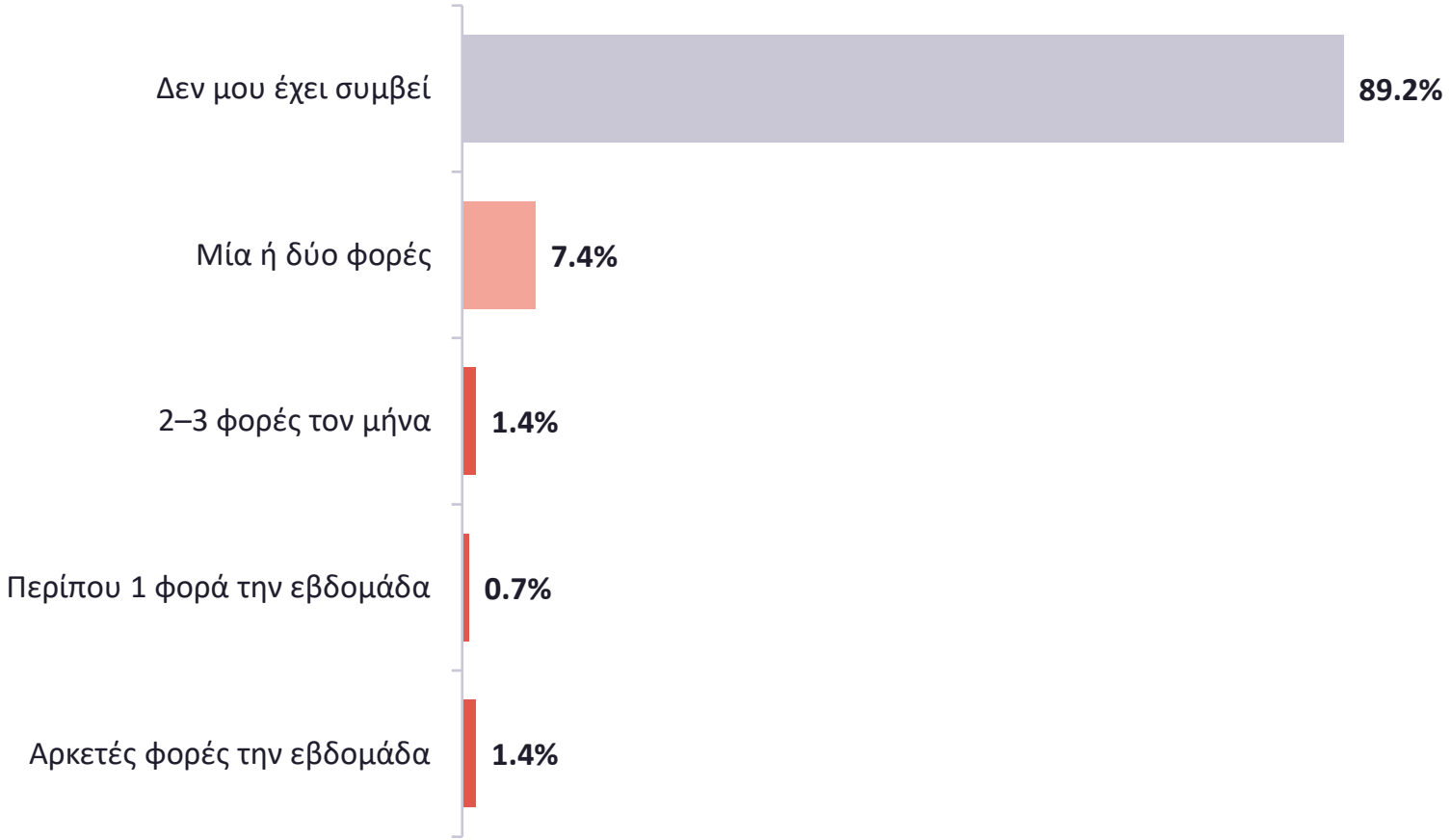

10,8%

έχει δεχτεί απειλές ή πίεση να κάνει κάτι που δεν ήθελε

Περίπου 1 στους 10 μαθητές έχει απειληθεί ή πιεστεί. Για το 3,5% αυτό συμβαίνει συστηματικά.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Ρατσιστικά σχόλια

Ερ. 8 · «Με εκφόβιζαν με άσχημους χαρακτηρισμούς ή σχόλια για την καταγωγή μου ή το χρώμα του δέρματός μου»

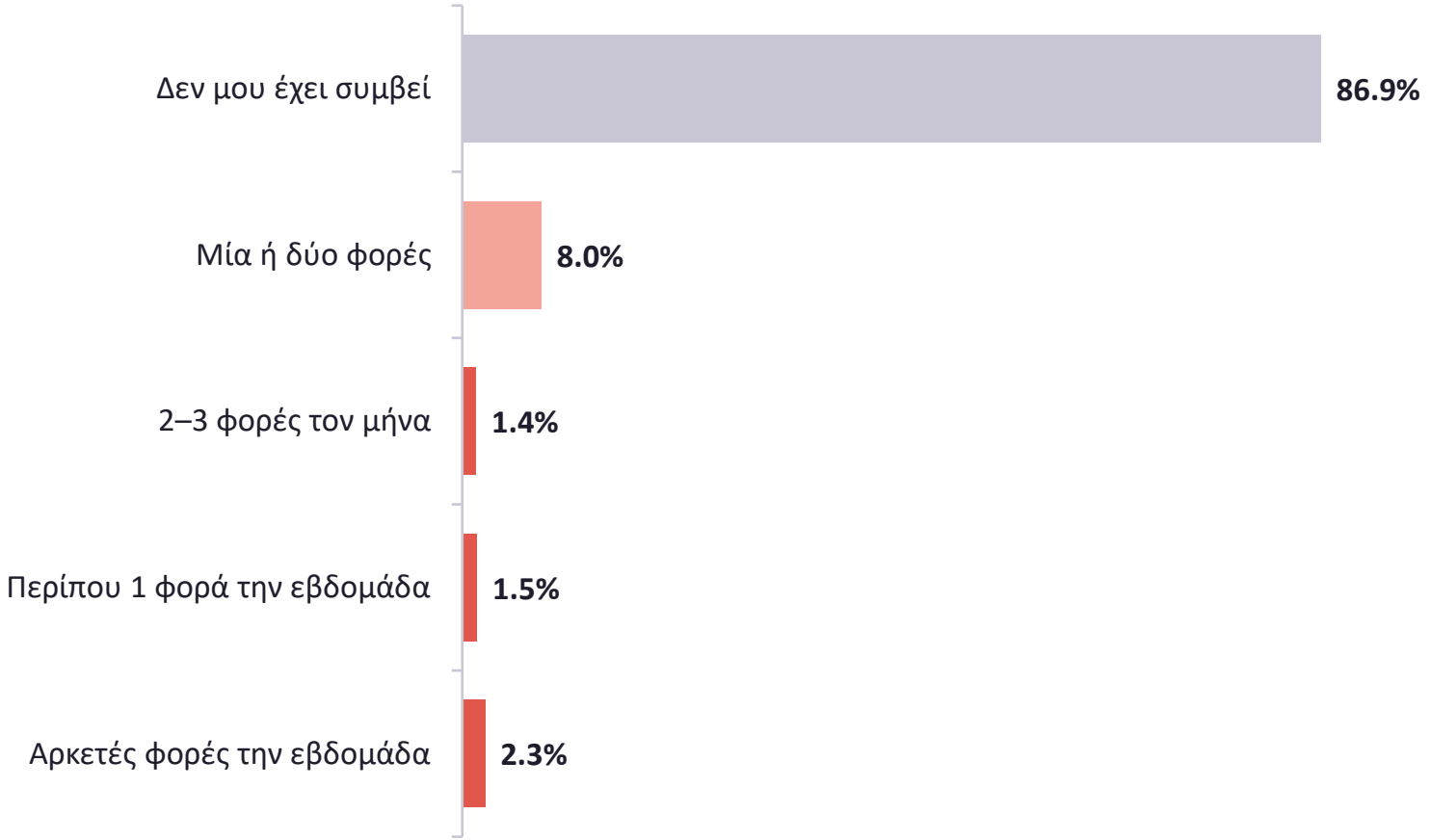

13,1%

έχει δεχτεί σχόλια για την καταγωγή ή το χρώμα του

Συστηματικά το ζει το 5,2% των μαθητών, ποσοστό υψηλότερο από αυτό της σωματικής βίας (3,5%).

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Σεξουαλικά σχόλια και χειρονομίες

Ερ. 9 · «Με εκφόβιζαν με άσχημους χαρακτηρισμούς σχόλια ή χειρονομίες σεξουαλικού περιεχομένου»

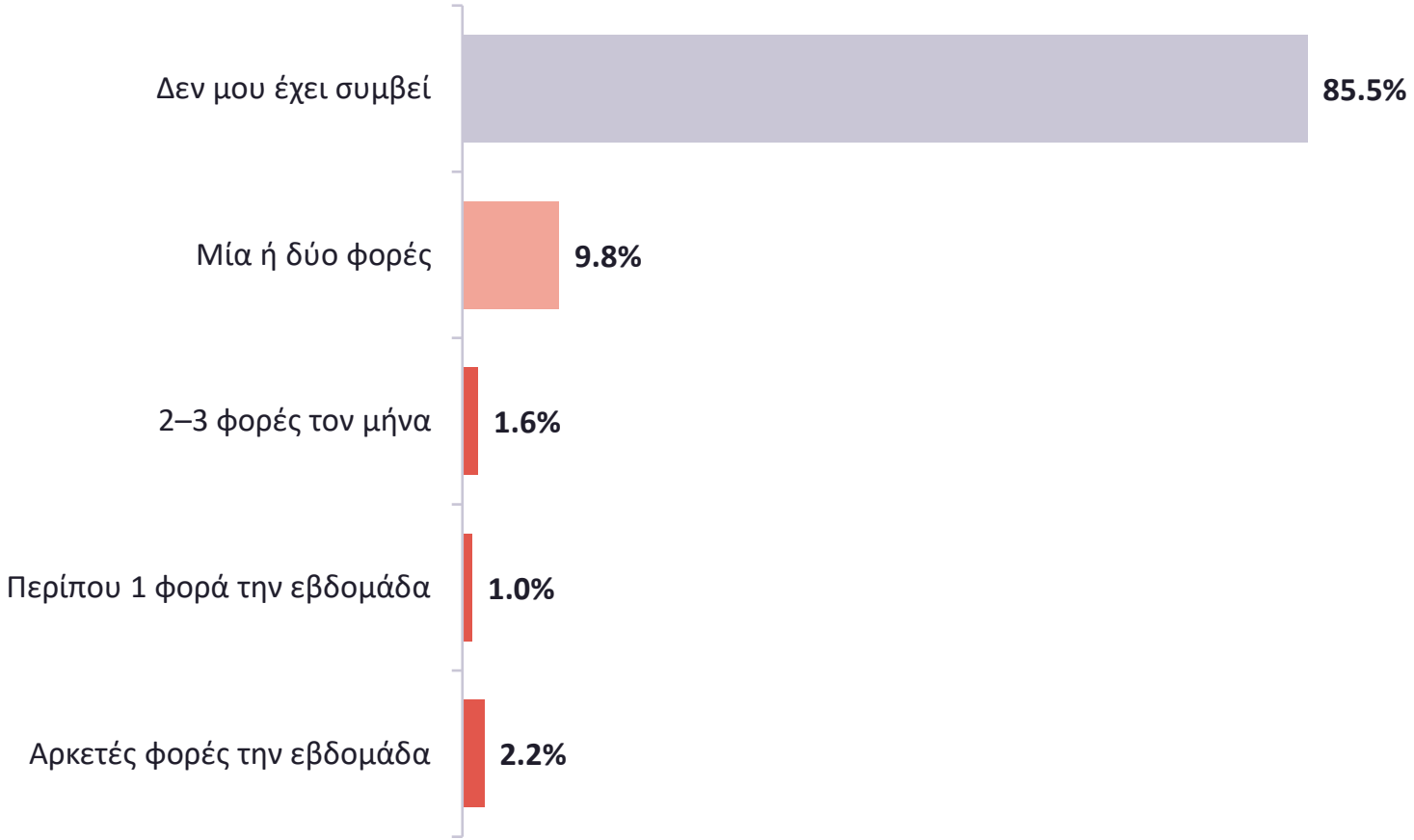

14,5%

έχει δεχτεί σχόλια ή χειρονομίες σεξουαλικού περιεχομένου

Αφορά σχεδόν 1 στους 7 μαθητές. Είναι θέμα που χρειάζεται ιδιαίτερη ευαισθησία και σαφή τρόπο αναφοράς μέσα στο σχολείο.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Διαδικτυακός εκφοβισμός ή με ηλεκτρονικά μέσα

Ερ. 10 · «Με εκφόβιζαν με άσχημα μηνύματα, τηλεφωνήματα ή εικόνες ή με άλλους τρόπους που με πλήγωναν στο κινητό μου τηλέφωνο ή μέσω διαδικτύου»

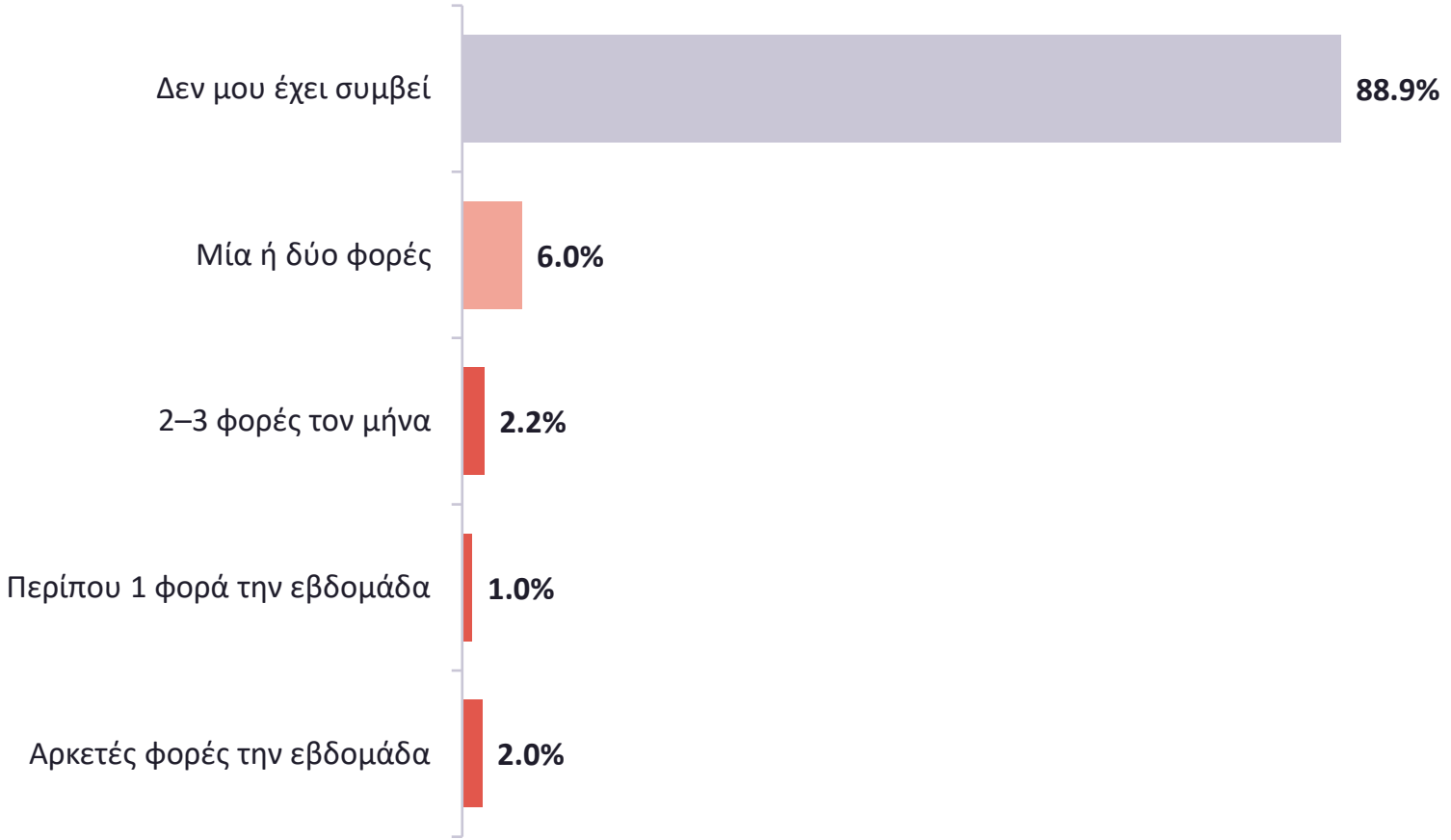

11,1%

έχει εκφοβιστεί μέσω κινητού ή διαδικτύου

Το 5,1% το βιώνει συστηματικά. Ο διαδικτυακός εκφοβισμός «ακολουθεί» το παιδί και έξω από το σχολείο.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Πώς γίνεται ο εκφοβισμός με ηλεκτρονικά μέσα

Ερ. 11 · «Στην περίπτωση που σε εκφόβιζαν με ηλεκτρονικό μέσο, πώς συνέβαινε;»

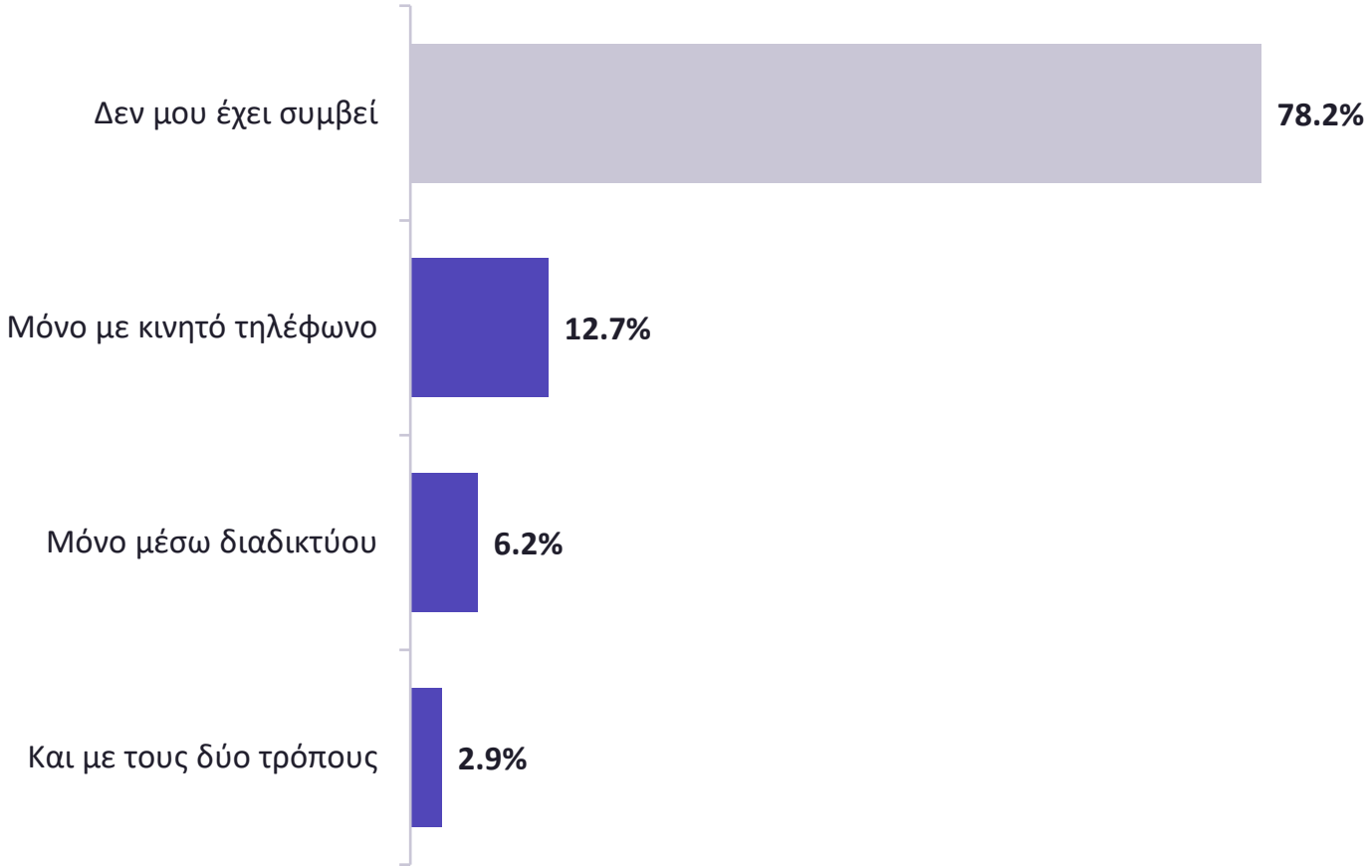

12,7%

αναφέρει εκφοβισμό μόνο μέσω κινητού τηλεφώνου

Το κινητό (κλήσεις, μηνύματα) αναφέρεται δύο φορές συχνότερα από το διαδίκτυο. Συνολικά, εδώ το 21,8% δηλώνει κάποια ηλεκτρονική μορφή εκφοβισμού.

N = 1.135 έγκυρες απαντήσεις (από 1.156 μαθητές) · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Ποιες μορφές εκφοβισμού είναι οι πιο συχνές

Σύγκριση των ερωτήσεων 2–10 και 12: ποσοστό μαθητών που το έζησαν τουλάχιστον μία φορά

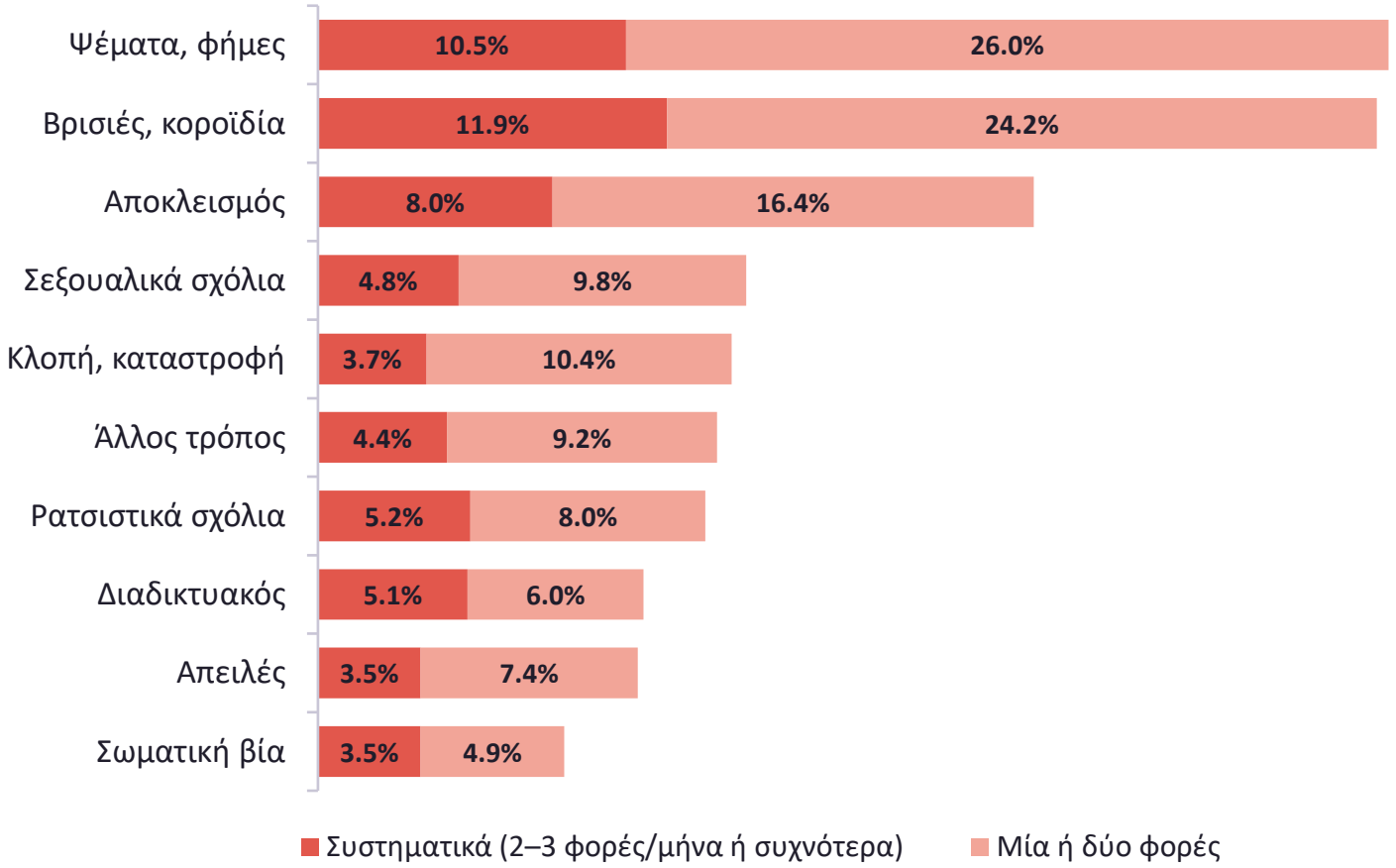

1 στους 3

έχει δεχτεί βρισιές ή έχει γίνει στόχος φημών

Οι «αθόρυβες» μορφές (φήμες, βρισιές, αποκλεισμός) είναι πολύ συχνότερες από τη σωματική βία. Είναι όμως και οι πιο δύσκολες να τις δουν οι ενήλικοι.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · σε κάθε μπάρα: σκούρο = συστηματικά, ανοιχτό = μία ή δύο φορές

Β

Ποιος, πού και για πόσο

Τα χαρακτηριστικά των περιστατικών εκφοβισμού (ερωτήσεις 13–17)

Από ποια τάξη είναι όσοι εκφοβίζουν

Ερ. 13 · «Σε ποια(-ες) τάξη(-εις) πηγαίνουν οι μαθητές/τριες που σε εκφοβίζουν;»

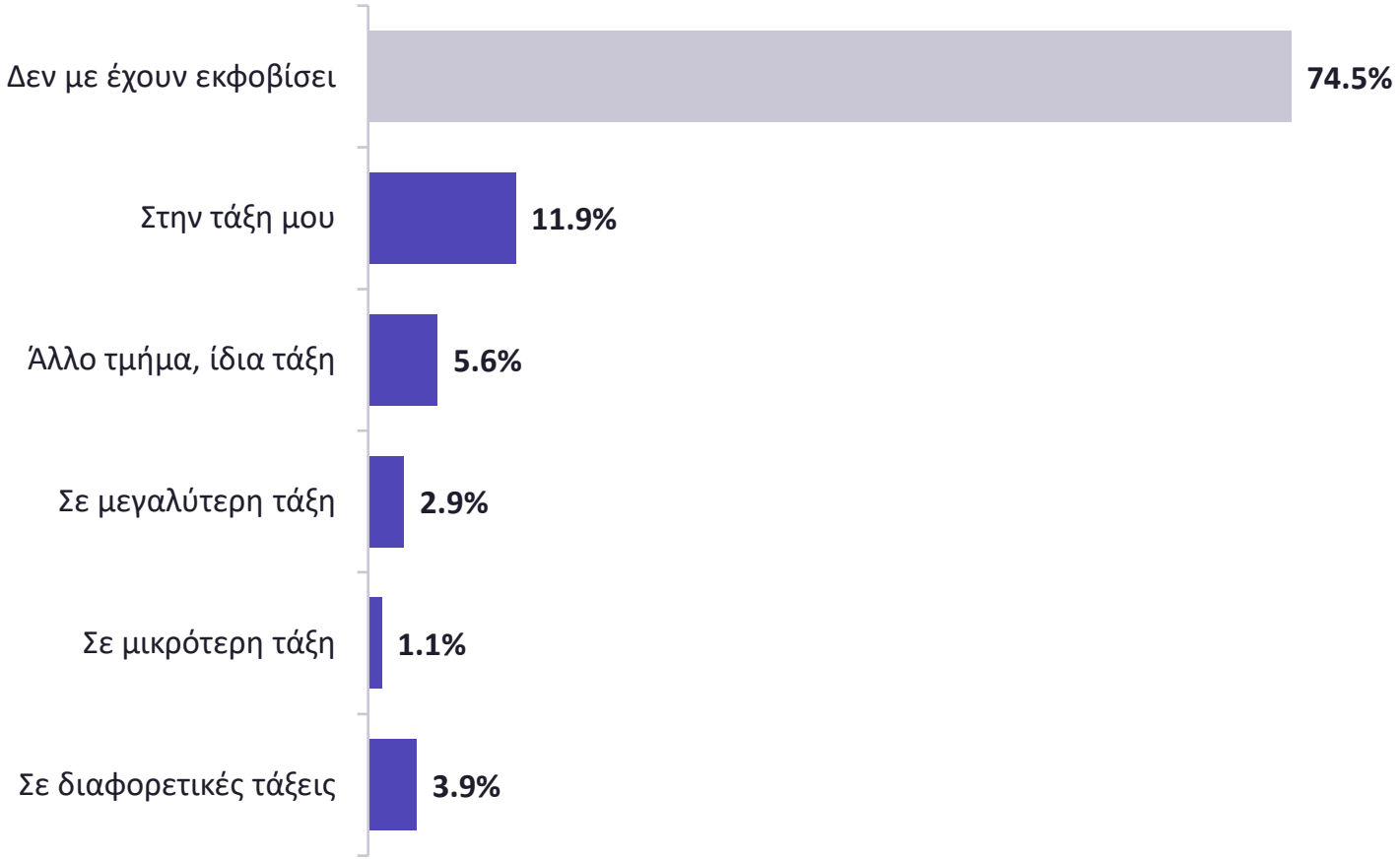

46,8%

των θυμάτων* εκφοβίζεται από μαθητές της ίδιας τάξης

Ο εκφοβισμός γίνεται κυρίως ανάμεσα σε μαθητές που μοιράζονται την ίδια αίθουσα. Μόλις το 11,5% των θυμάτων αναφέρει μεγαλύτερους μαθητές.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · *στο πλαίσιο: επί όσων εκφοβίστηκαν (n = 295)

Αγόρια ή κορίτσια;

Ερ. 14 · «Σε έχουν εκφοβίσει αγόρια ή κορίτσια;»

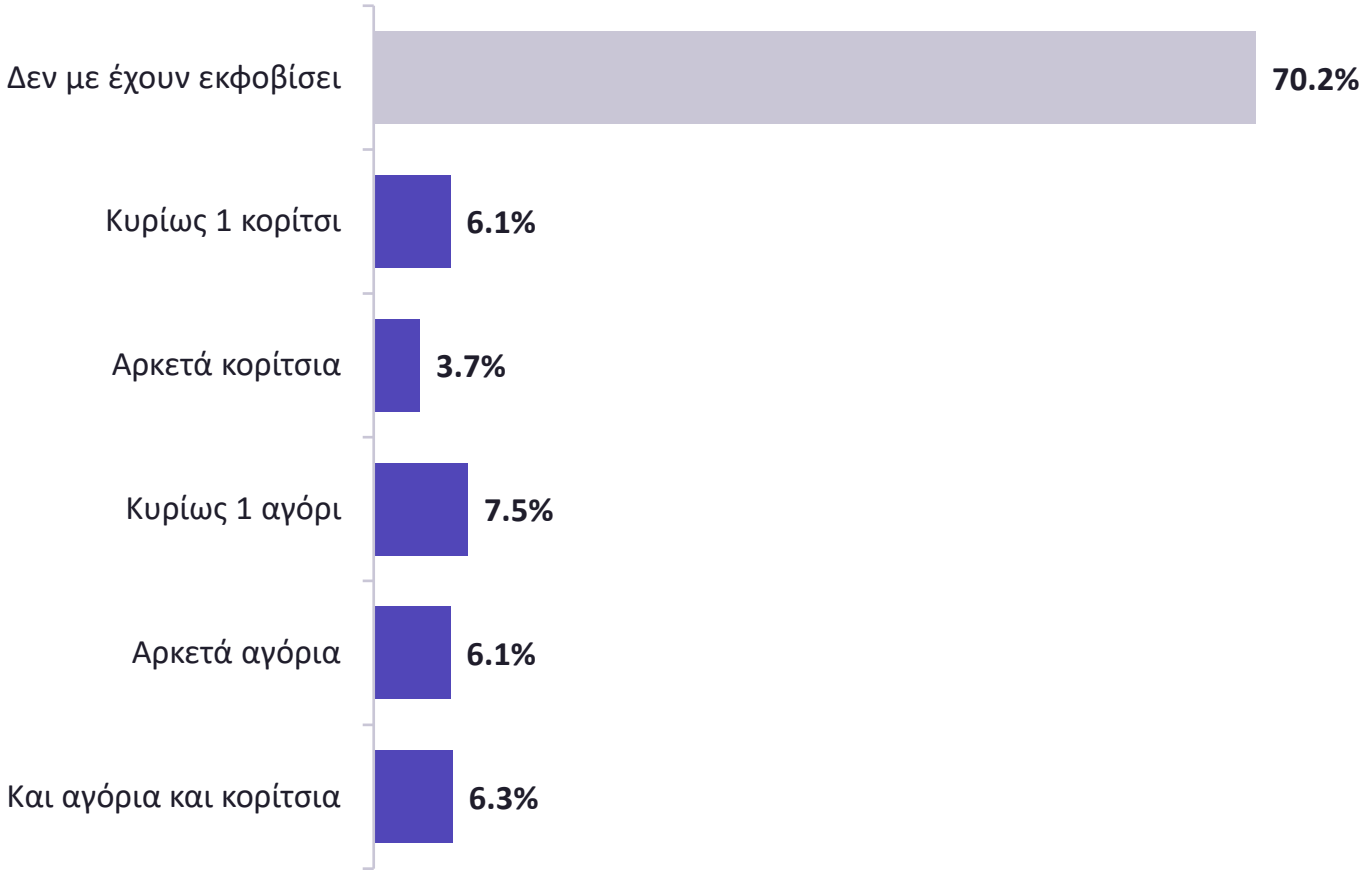

45,8%

των θυμάτων* εκφοβίζεται μόνο από αγόρια

Τα αγόρια αναφέρονται συχνότερα, όμως 1 στα 3 θύματα (33,0%) εκφοβίζεται μόνο από κορίτσια και 1 στα 5 (21,2%) από αγόρια και κορίτσια μαζί.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · *στο πλαίσιο: επί όσων εκφοβίστηκαν (n = 345)

Πόσοι μαθητές εκφοβίζουν

Ερ. 15 · «Πόσοι μαθητές σε εκφοβίζουν συνήθως;»

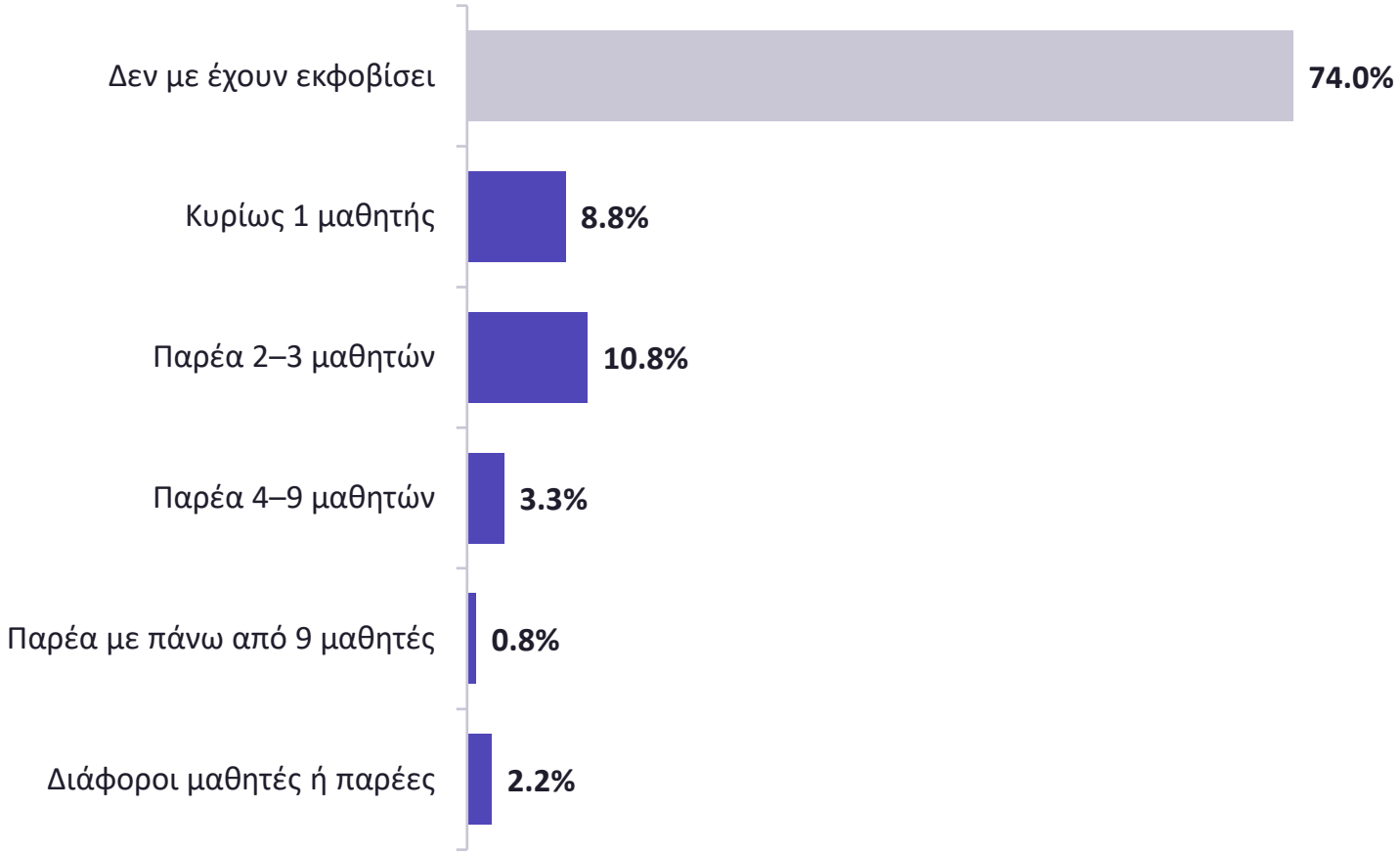

41,7%

των θυμάτων* εκφοβίζεται από μια παρέα 2–3 μαθητών

Ο εκφοβισμός είναι συχνά ομαδικό φαινόμενο: σε 2 στις 3 περιπτώσεις εμπλέκονται περισσότεροι από ένας μαθητές.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · *στο πλαίσιο: επί όσων εκφοβίστηκαν (n = 300)

Πόσο καιρό κρατά ο εκφοβισμός

Ερ. 16 · «Για πόσο καιρό σε εκφόβιζαν ;»

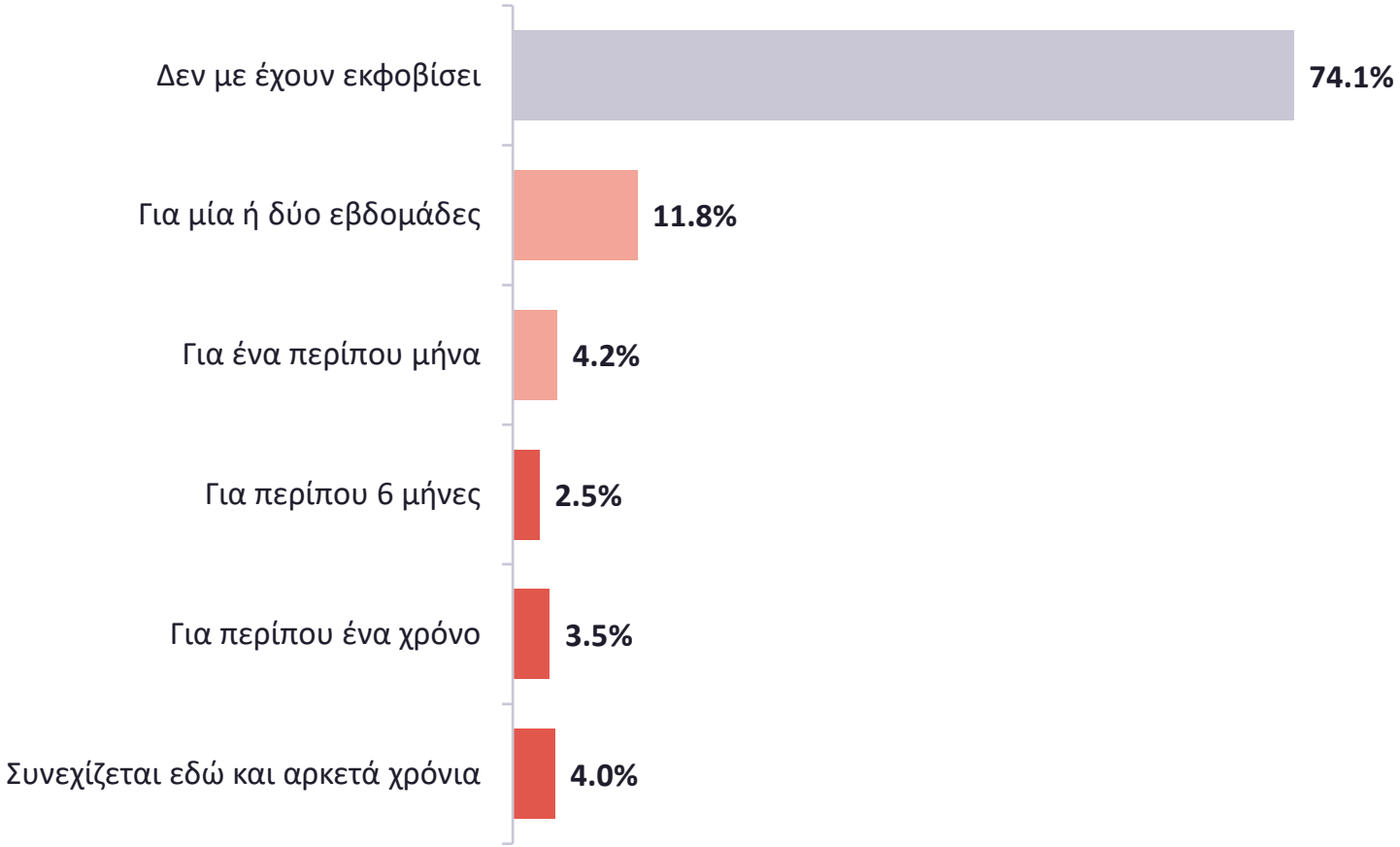

28,8%

των θυμάτων* εκφοβίζεται εδώ και έναν χρόνο ή περισσότερο

Για σχεδόν τους μισούς (45,5%) κράτησε 1–2 εβδομάδες. Για 86 παιδιά όμως διαρκεί περίπου έναν χρόνο ή και περισσότερα χρόνια.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · *στο πλαίσιο: επί όσων εκφοβίστηκαν (n = 299)

Πού συμβαίνει ο εκφοβισμός

Ερ. 17 · «Σε ποιο χώρο σε έχουν εκφοβίσει;»

18,5%

αναφέρει το προαύλιο, τον πιο συχνό χώρο

Ακολουθούν οι διάδρομοι και η τάξη. Αξίζει να σημειωθεί ότι η τάξη με παρόντα εκπαιδευτικό (13,7%) αναφέρεται όσο συχνά και η τάξη χωρίς αυτόν (12,5%).

N = 1.156 μαθητές · % όσων απάντησαν «Ναι» για κάθε επιλογή (επιτρέπονταν πολλές απαντήσεις)

Γ

Μιλούν τα παιδιά; Ποιος αντιδρά;

Αποκάλυψη του εκφοβισμού και αντίδραση ενηλίκων και συμμαθητών (ερωτήσεις 18–23)

Μιλούν τα θύματα για τον εκφοβισμό;

Ερ. 18 · «Έχεις πει σε κάποιον ότι σε εκφόβιζαν από την έναρξη της σχολικής χρονιάς έως σήμερα;»

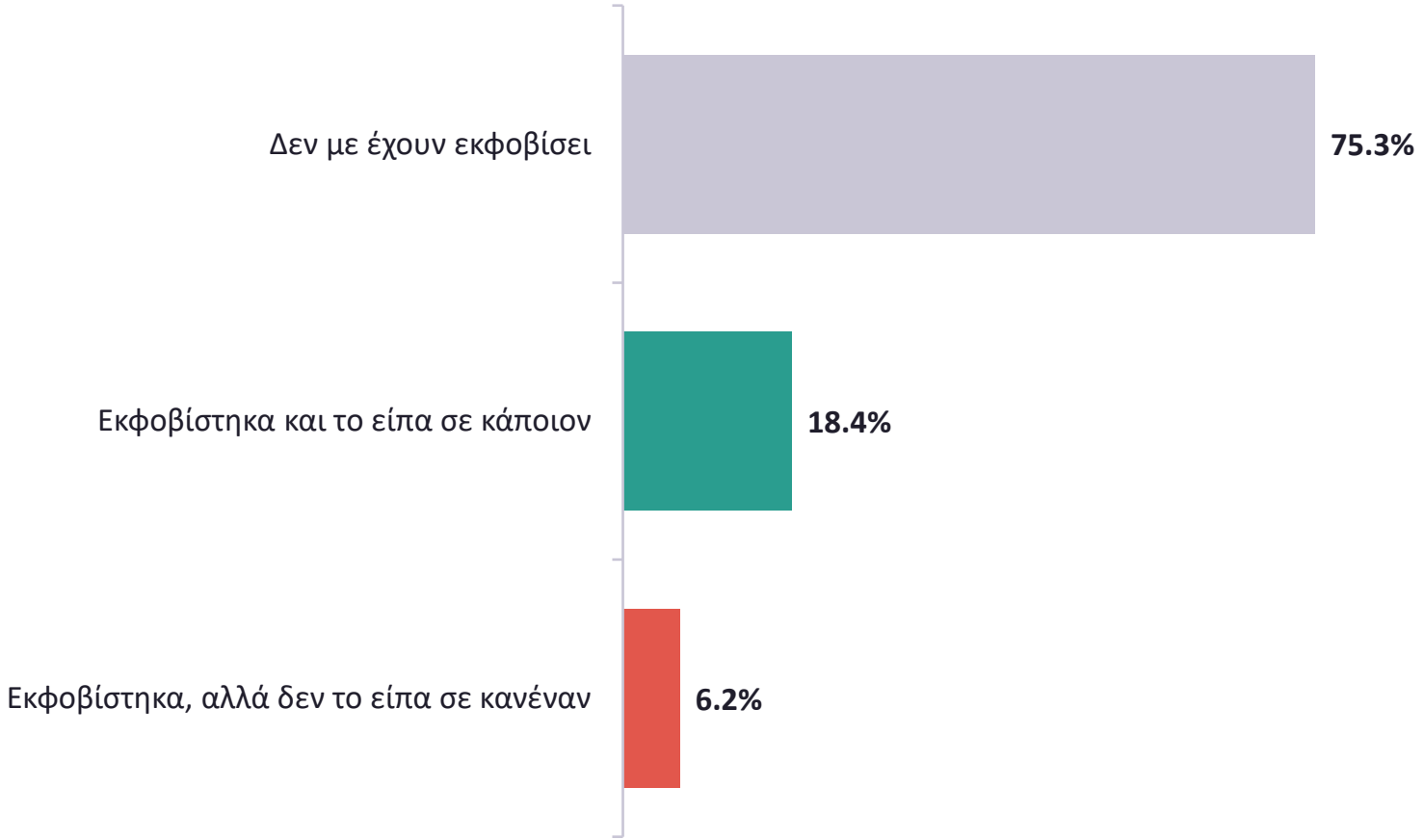

1 στα 4

θύματα* δεν το έχει πει σε κανέναν (25,3%)

Τα περισσότερα θύματα (74,7%) έχουν μιλήσει σε κάποιον. Τα 72 παιδιά που σωπαίνουν είναι αυτά που χρειάζονται περισσότερο έναν ενήλικα που θα το προσέξει.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · *στο πλαίσιο: επί όσων εκφοβίστηκαν (n = 285)

Σε ποιον μιλούν τα θύματα

Ερ. 19 · «Επίλεξε αυτόν ή αυτούς στους οποίους έχεις πει ότι σε εκφόβισαν»

26,6%

έχει μιλήσει σε φίλους, την πρώτη επιλογή

Φίλοι και γονείς είναι οι βασικοί αποδέκτες. Οι εκπαιδευτικοί (13,9%) και τα άλλα πρόσωπα του σχολείου (10,6%) έρχονται χαμηλότερα.

N = 1.156 μαθητές · % όσων απάντησαν «Ναι» για κάθε επιλογή (επιτρέπονταν πολλές απαντήσεις)

Παρεμβαίνουν οι εκπαιδευτικοί;

Ερ. 20 · «Πόσο συχνά οι καθηγητές ή άλλοι ενήλικοι στο σχολείο προσπαθούν να σταματήσουν τον εκφοβισμό ενός μαθητή τη στιγμή που συμβαίνει;»

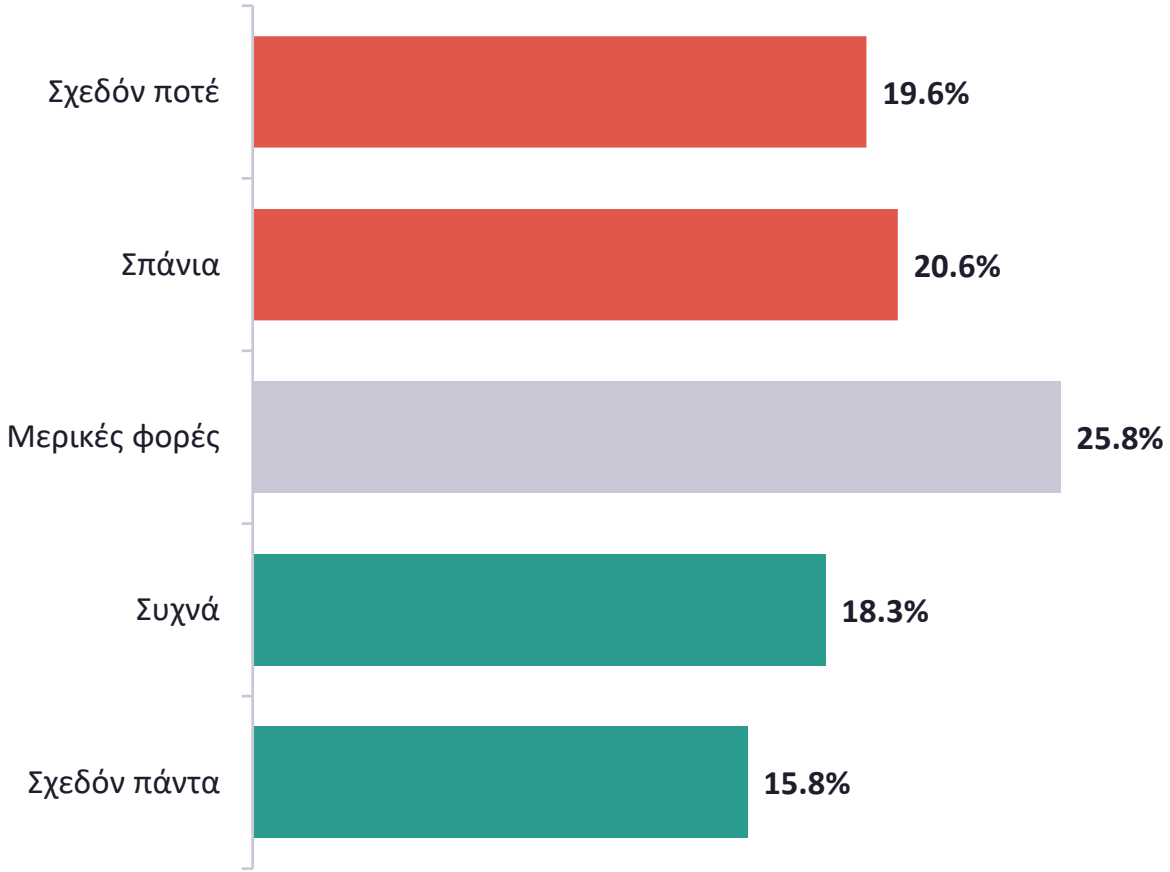

40,2%

λέει ότι οι ενήλικοι παρεμβαίνουν σπάνια ή σχεδόν ποτέ

Μόνο το 34,1% βλέπει τους ενήλικες του σχολείου να παρεμβαίνουν συχνά ή σχεδόν πάντα. Η εικόνα των μαθητών είναι μοιρασμένη.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Παρεμβαίνουν οι συμμαθητές;

Ερ. 21 · «Πόσο συχνά άλλοι μαθητές προσπαθούν να σταματήσουν τον εκφοβισμό ενός μαθητή τη στιγμή που συμβαίνει;»

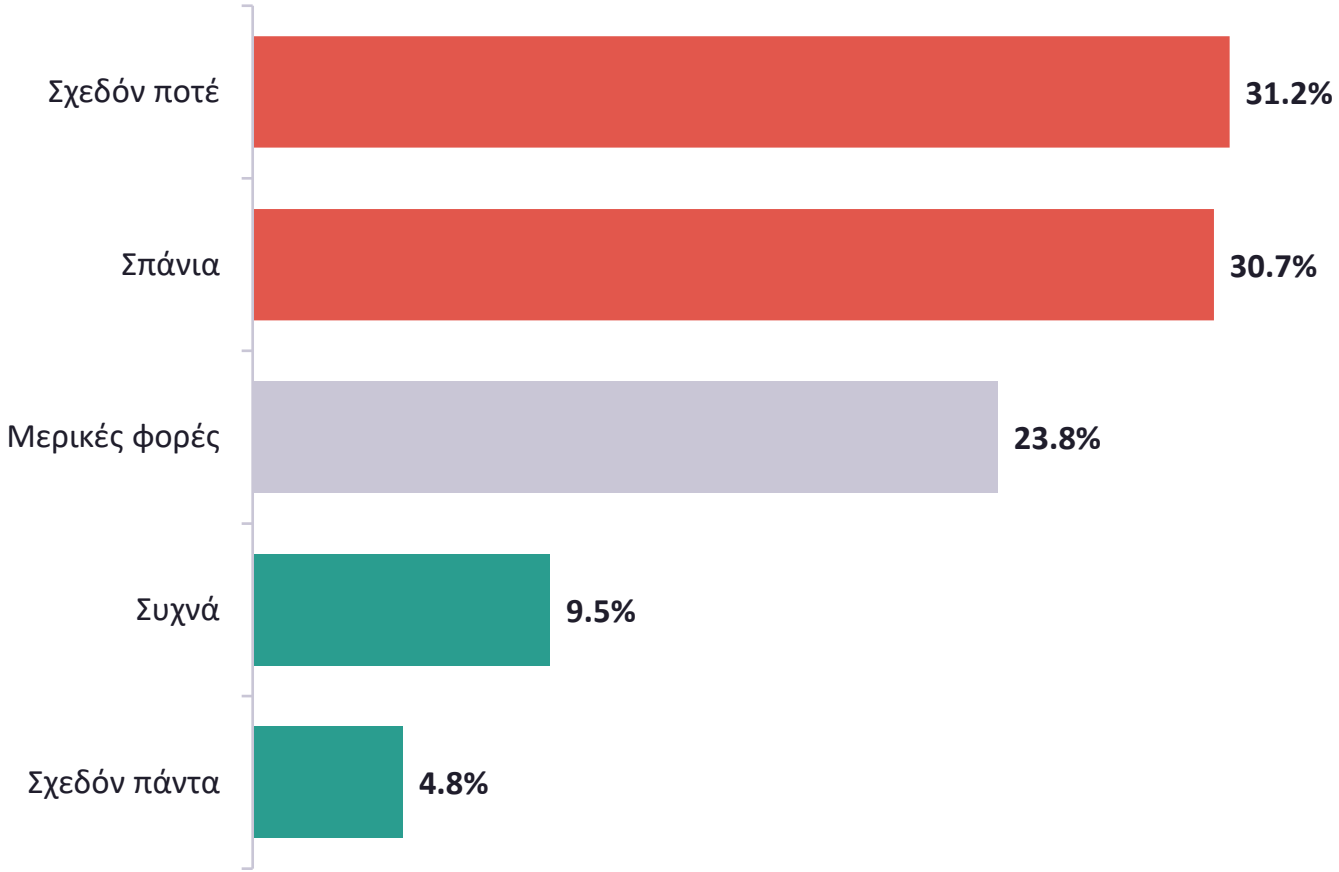

61,9%

λέει ότι οι συμμαθητές σπάνια ή σχεδόν ποτέ δεν παρεμβαίνουν

Οι παρατηρητές είναι ο μεγαλύτερος αναξιοποίητος «σύμμαχος»: μόλις το 14,3% βλέπει συμμαθητές να παρεμβαίνουν συχνά ή σχεδόν πάντα.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Επικοινωνεί η οικογένεια με το σχολείο;

Ερ. 22 · «Έχει επικοινωνήσει με το σχολείο κάποιος ενήλικος από το σπίτι, από την έναρξη της χρονιάς για να σταματήσουν να σε εκφοβίζουν;»

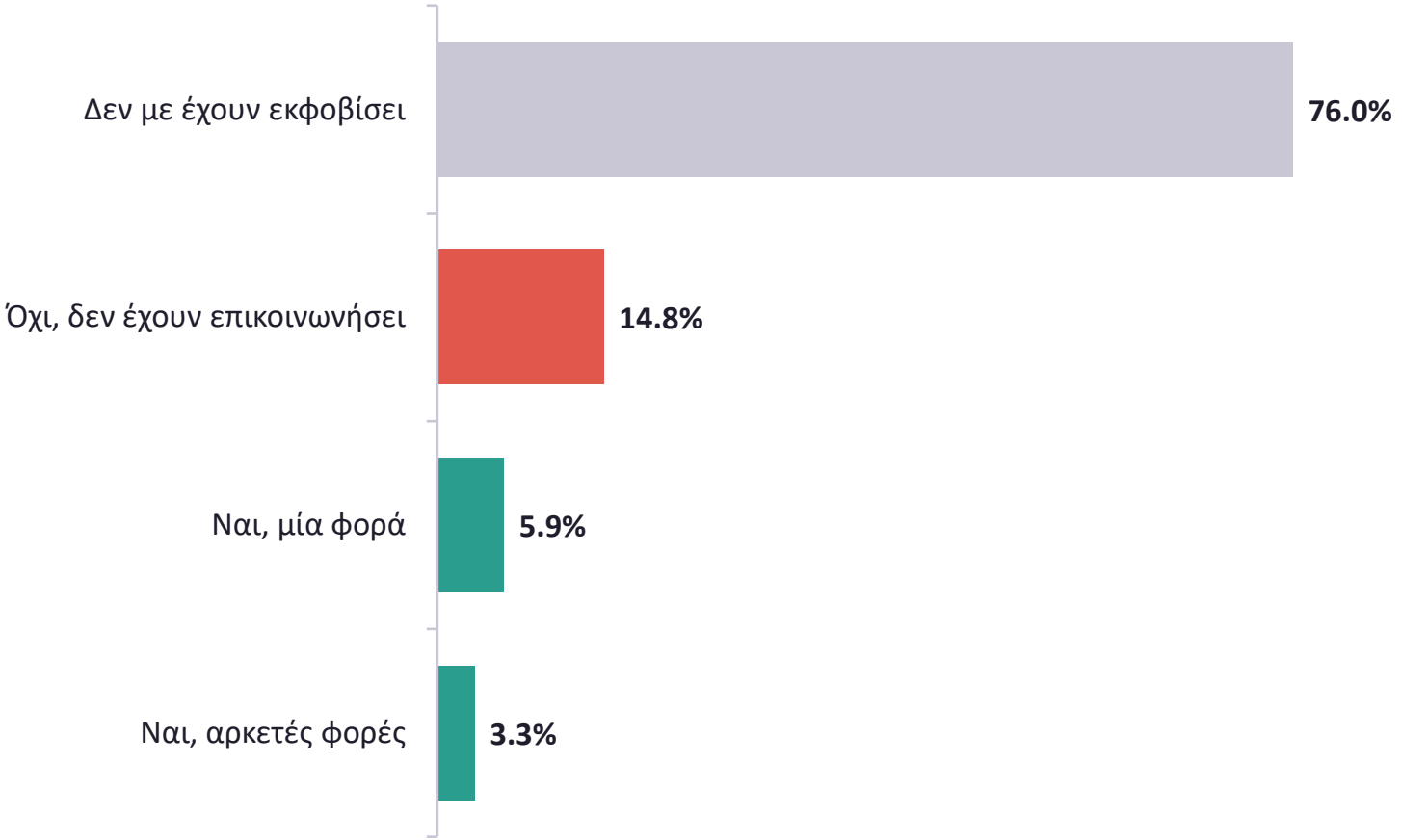

61,7%

των θυμάτων*: κανείς από το σπίτι δεν επικοινώνησε με το σχολείο

Σε 6 στις 10 περιπτώσεις το σχολείο δεν ενημερώθηκε από την οικογένεια. Η γέφυρα σπιτιού και σχολείου χρειάζεται ενίσχυση.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · *στο πλαίσιο: επί όσων εκφοβίστηκαν (n = 277)

Τι νιώθουν όσοι βλέπουν τον εκφοβισμό

Ερ. 23 · «Όταν βλέπεις να εκφοβίζεται ένας συμμαθητής σου στο σχολείο, τι αισθάνεσαι ή τι σκέφτεσαι;»

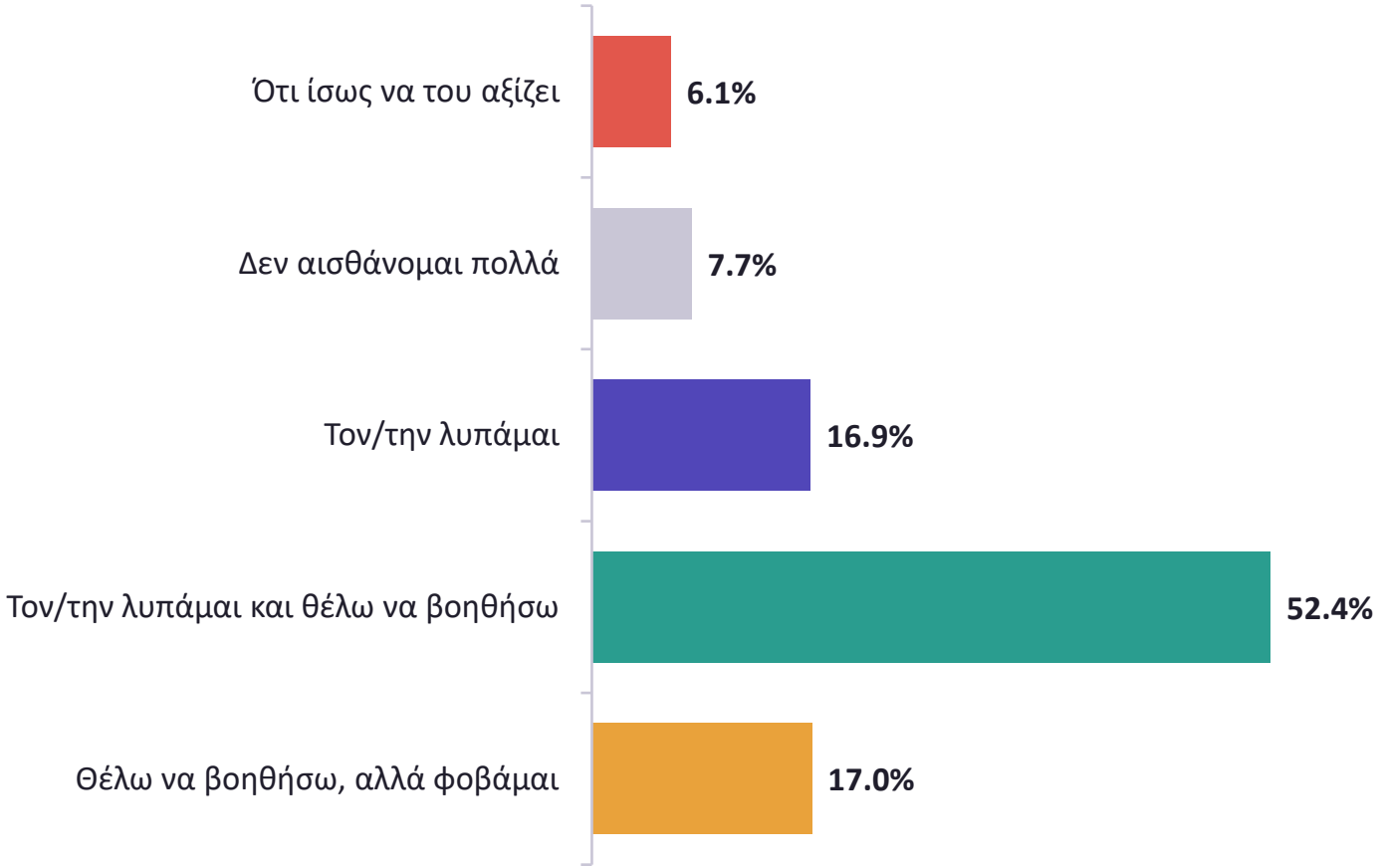

69,4%

θέλει να βοηθήσει τον συμμαθητή που εκφοβίζεται

Όμως 1 στους 6 (17,0%) θέλει να βοηθήσει αλλά φοβάται. Ένα 13,8% δείχνει αδιαφορία ή θεωρεί ότι «του αξίζει».

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

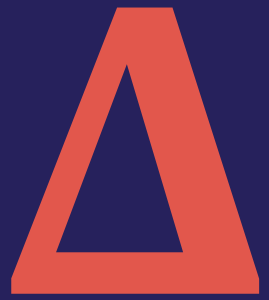

Η άλλη πλευρά: όσοι εκφοβίζουν

Συμμετοχή των μαθητών σε εκφοβισμό και αντίδραση των ενηλίκων (ερωτήσεις 24–38)

Πόσοι μαθητές έχουν εκφοβίσει κάποιον

Ερ. 24 · «Πόσες φορές έχεις πάρει μέρος σε εκφοβισμό μαθητή/τριας»

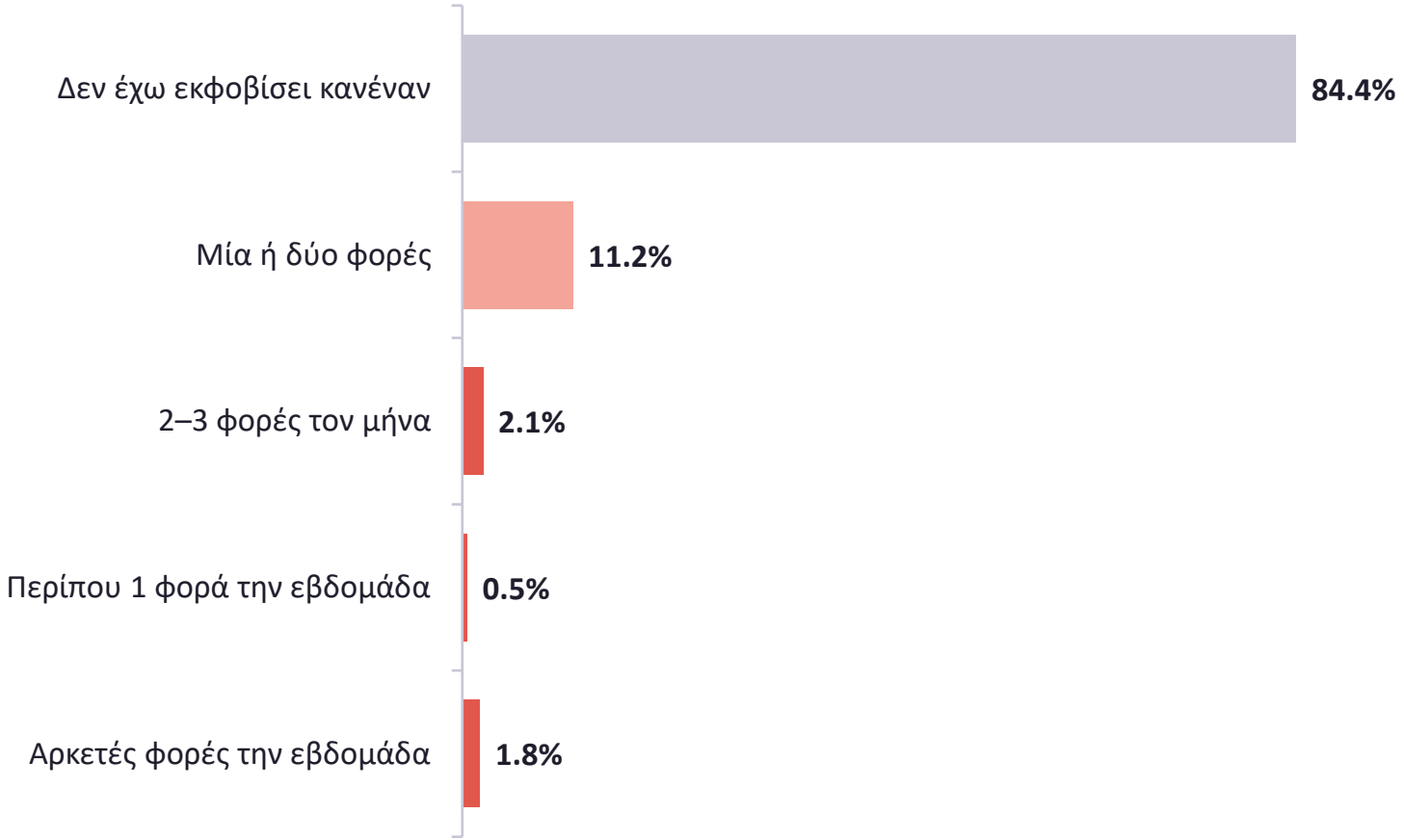

15,6%

δηλώνει ότι έχει πάρει μέρος σε εκφοβισμό φέτος

Το 4,4% το κάνει συστηματικά. Το ποσοστό είναι χαμηλότερο από το 26,6% των θυμάτων, πιθανώς και επειδή είναι δυσκολότερο να το παραδεχτεί κανείς.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Βρισιές και κοροϊδία, από την πλευρά του θύτη

Ερ. 25 · «Έβρισα κάποιον/α μαθητή/τρια, τον/την κορόιδεψα, τον/την πείραξα με τρόπο που τον/την πλήγωσε»

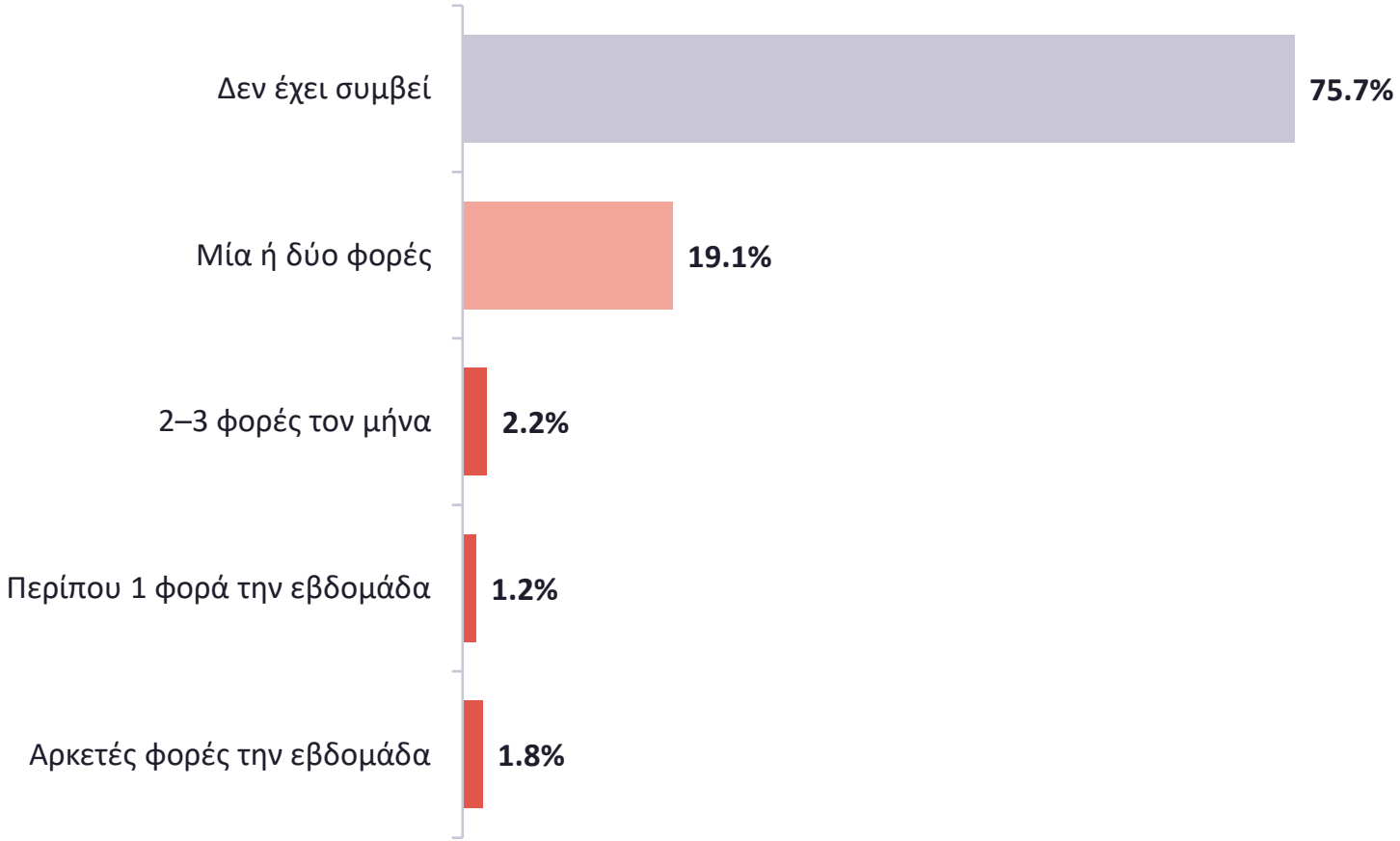

24,3%

έχει βρίσει ή κοροϊδέψει κάποιον με τρόπο που τον πλήγωσε

Είναι η πιο συχνή μορφή και από την πλευρά όσων εκφοβίζουν. Για τους περισσότερους (19,1%) συνέβη μία ή δύο φορές.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Αποκλεισμός, από την πλευρά του θύτη

Ερ. 26 · «Τον/την κράτησα επίτηδες έξω από τις δραστηριότητές μας, τον/την απέκλεισα από την παρέα μου ή τον/την αγνόησα τελείως»

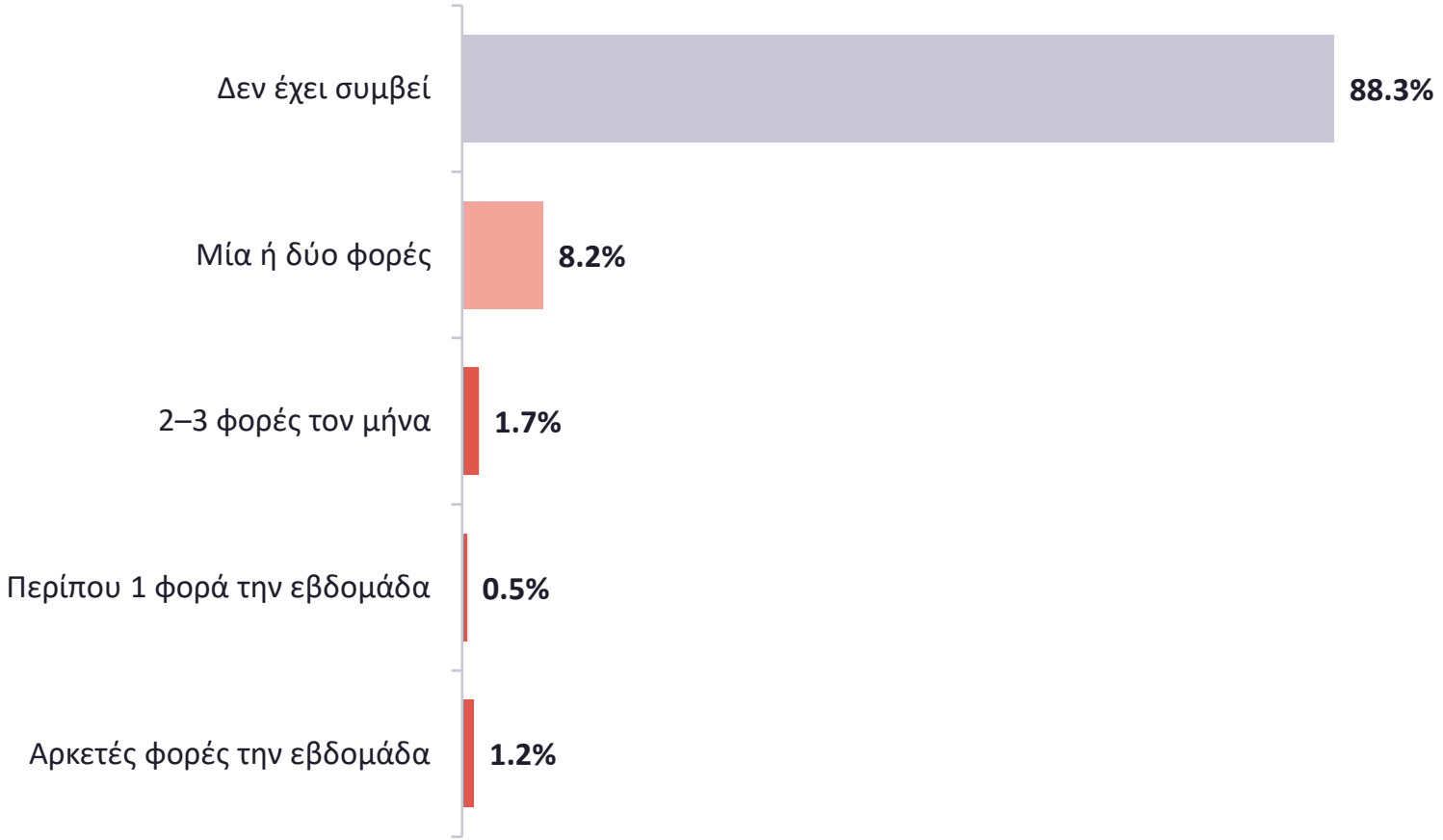

11,7%

έχει αποκλείσει επίτηδες κάποιον από την παρέα

Το ποσοστό είναι περίπου το μισό από όσους λένε ότι έχουν αποκλειστεί (24,4%).

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Σωματική βία, από την πλευρά του θύτη

Ερ. 27 · «Τον/την χτύπησα, κλώτσησα, έσπρωξα, τον/την τραβολόγησα ή τον/την κλείδωσα κάπου.»

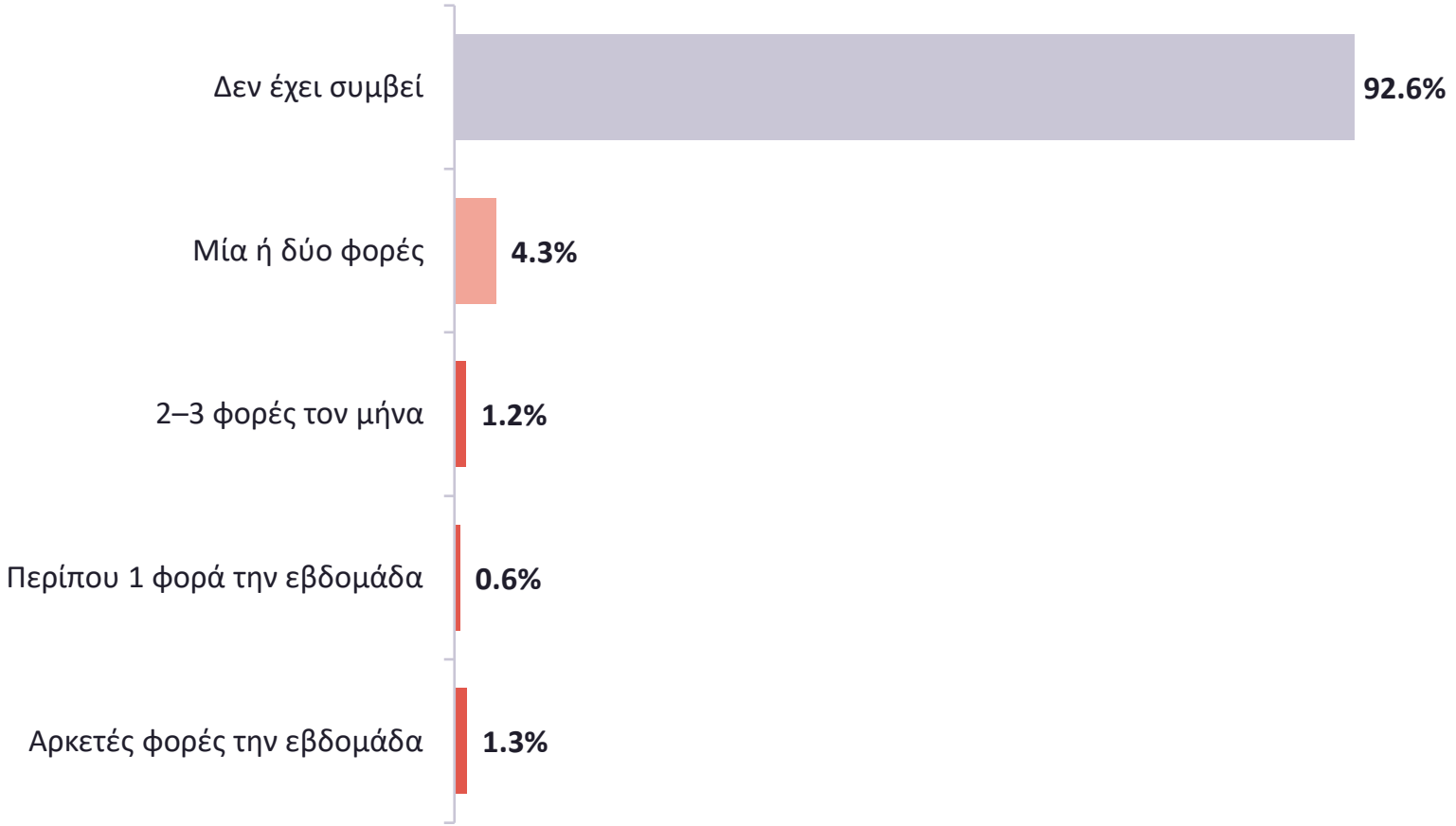

7,4%

έχει χτυπήσει, σπρώξει ή κλειδώσει κάποιον

Εδώ θύτες και θύματα δίνουν παρόμοια εικόνα: το 8,4% δηλώνει ότι δέχτηκε σωματική βία.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Διάδοση φημών, από την πλευρά του θύτη

Ερ. 28 · «Διέδωσα ψεύτικες φήμες για αυτόν/αυτήν και προσπάθησα να κάνω τους άλλους να τον/την αντιπαθήσουν»

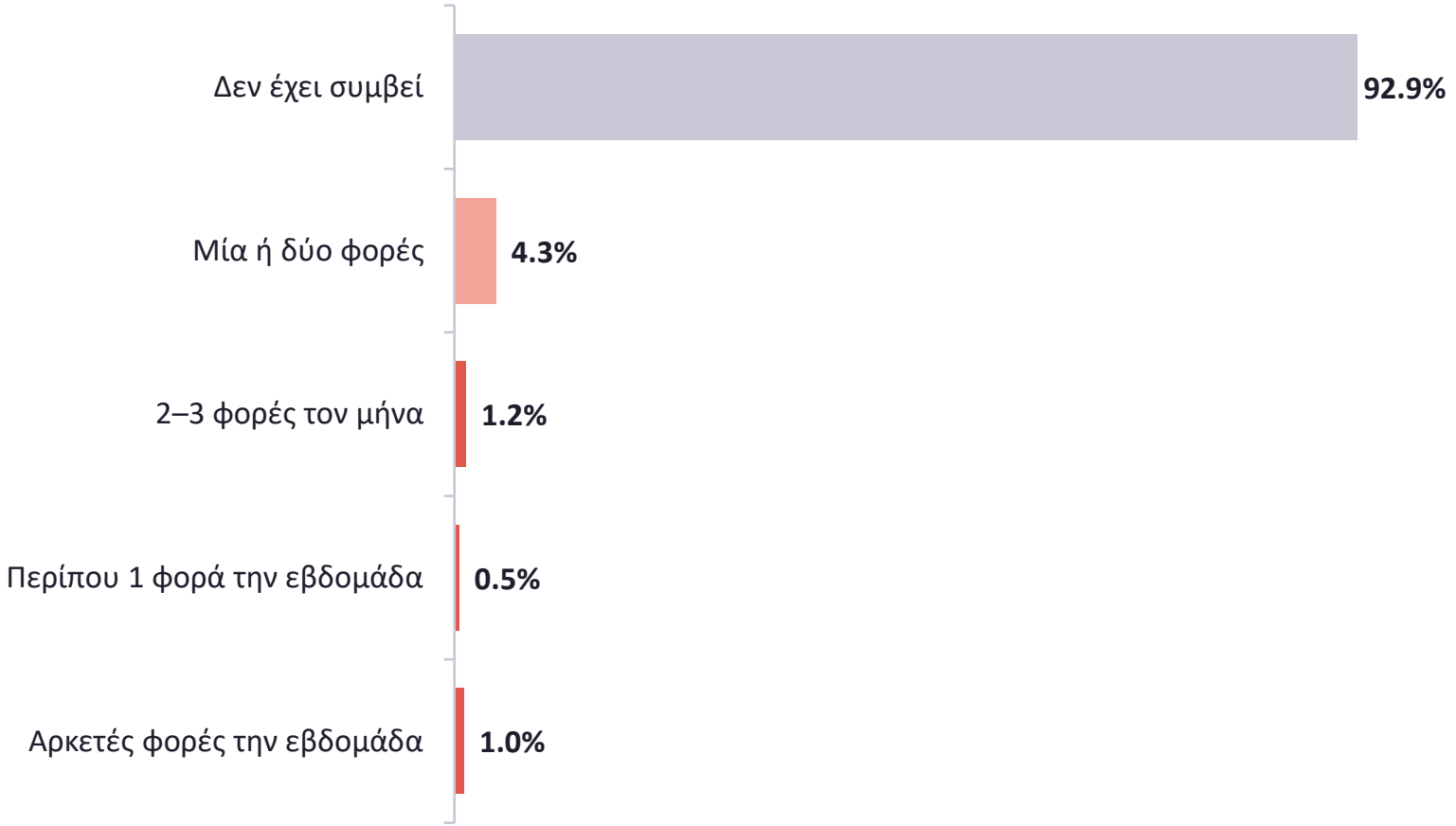

7,1%

έχει διαδώσει ψεύτικες φήμες για κάποιον

Είναι η μεγαλύτερη απόκλιση της έρευνας: το 36,4% λέει ότι έγινε στόχος φημών, αλλά μόνο το 7,1% παραδέχεται ότι τις διέδωσε.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Κλοπή ή καταστροφή, από την πλευρά του θύτη

Ερ. 29 · «Πήρα χρήματα ή άλλα πράγματα από αυτόν/αυτήν ή κατέστρεψα τα υπάρχοντά του/της»

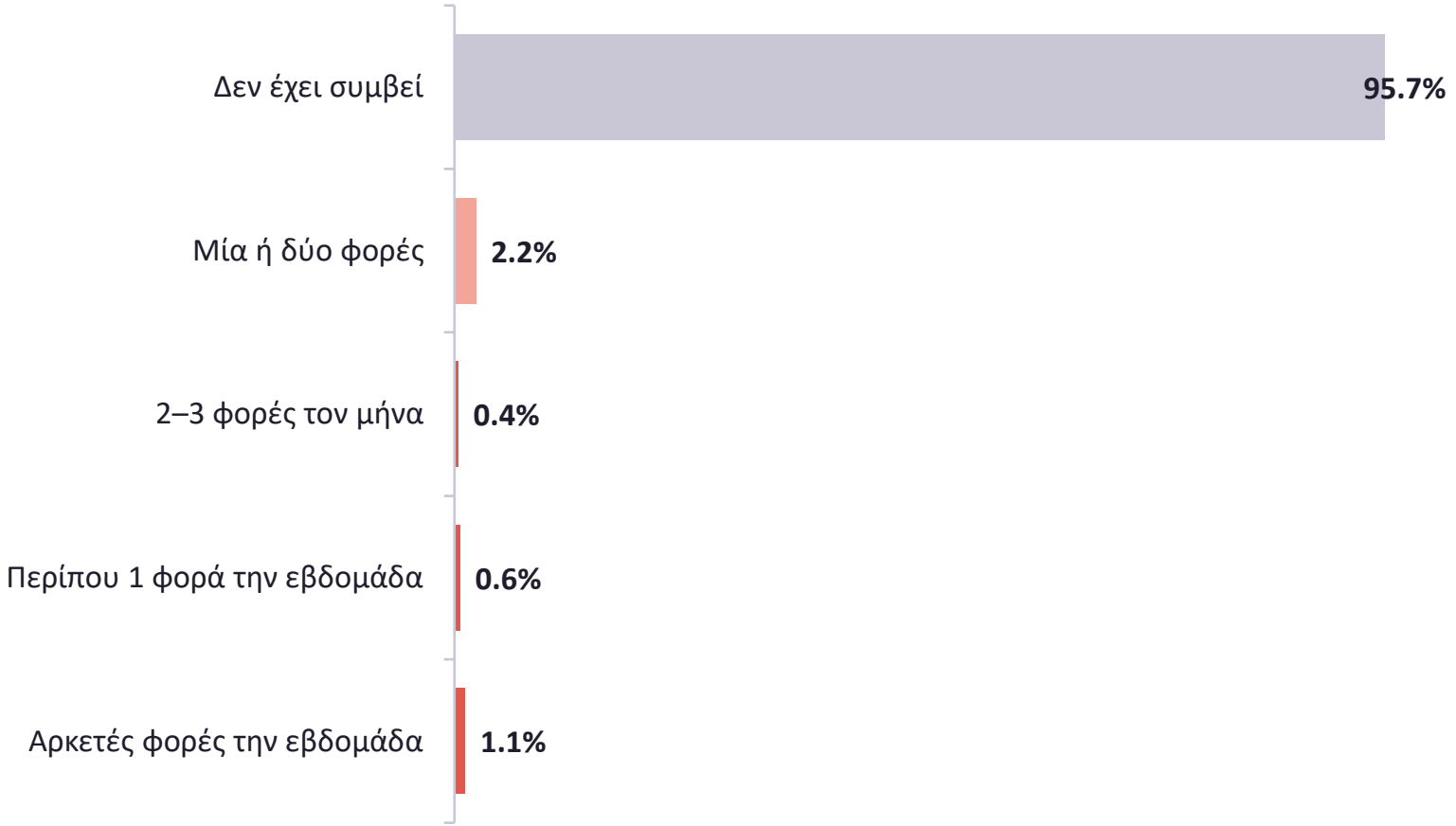

4,3%

έχει πάρει ή καταστρέψει πράγματα άλλου μαθητή

Είναι η λιγότερο συχνή μορφή. Ωστόσο, το 1,1% δηλώνει ότι το κάνει αρκετές φορές την εβδομάδα.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Απειλές, από την πλευρά του θύτη

Ερ. 30 · «Τον/την απείλησα, ή τον/την ανάγκασα να κάνει πράγματα που δεν ήθελε να κάνει»

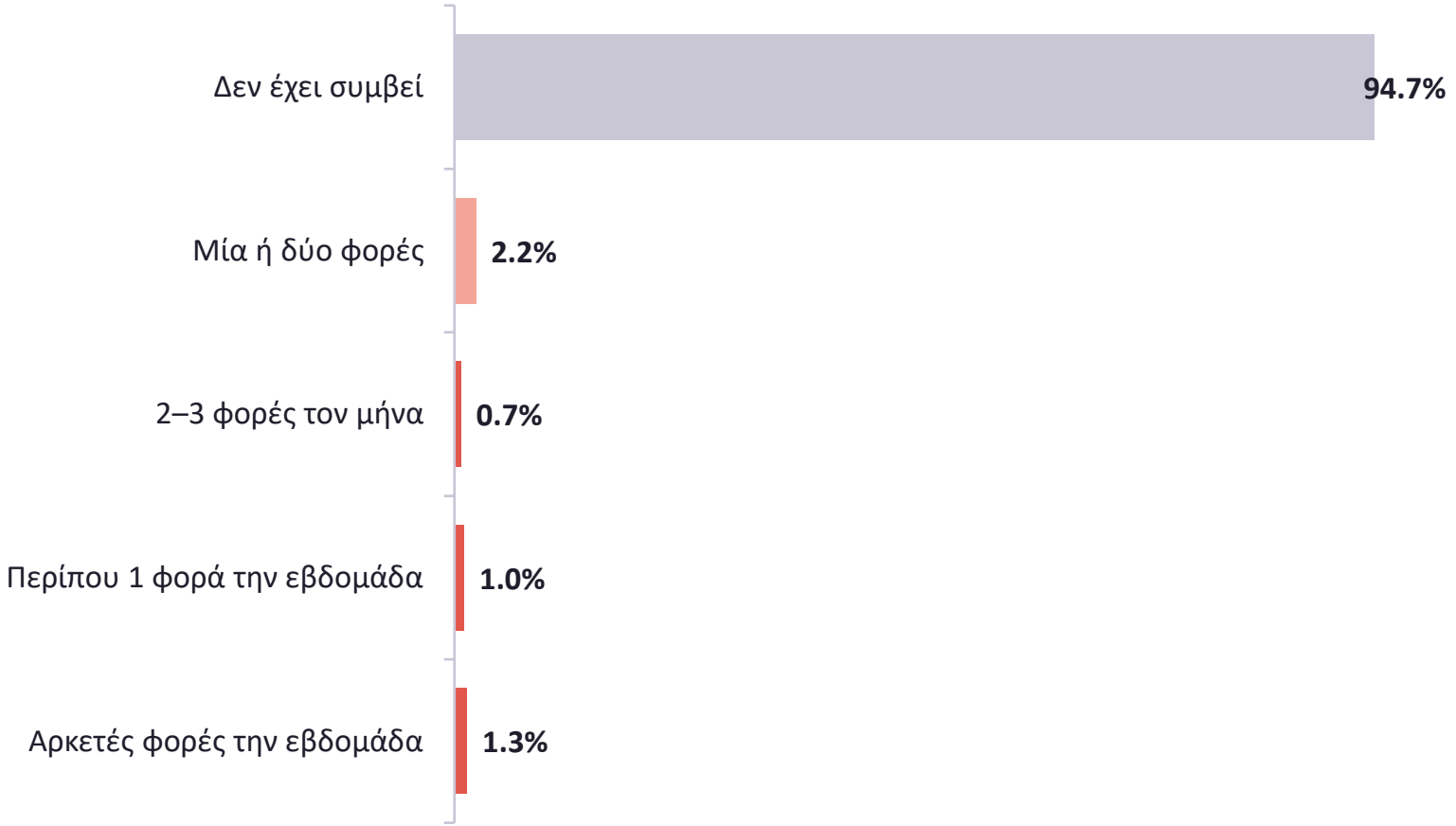

5,3%

έχει απειλήσει ή πιέσει κάποιον να κάνει κάτι

Περισσότεροι από τους μισούς από αυτούς (3,0% του συνόλου) το κάνουν συστηματικά.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Ρατσιστικά σχόλια, από την πλευρά του θύτη

Ερ. 31 · «Τον/την εκφόβισα με άσχημους χαρακτηρισμούς ή σχόλια για την καταγωγή του ή το χρώμα του δέρματός του.»

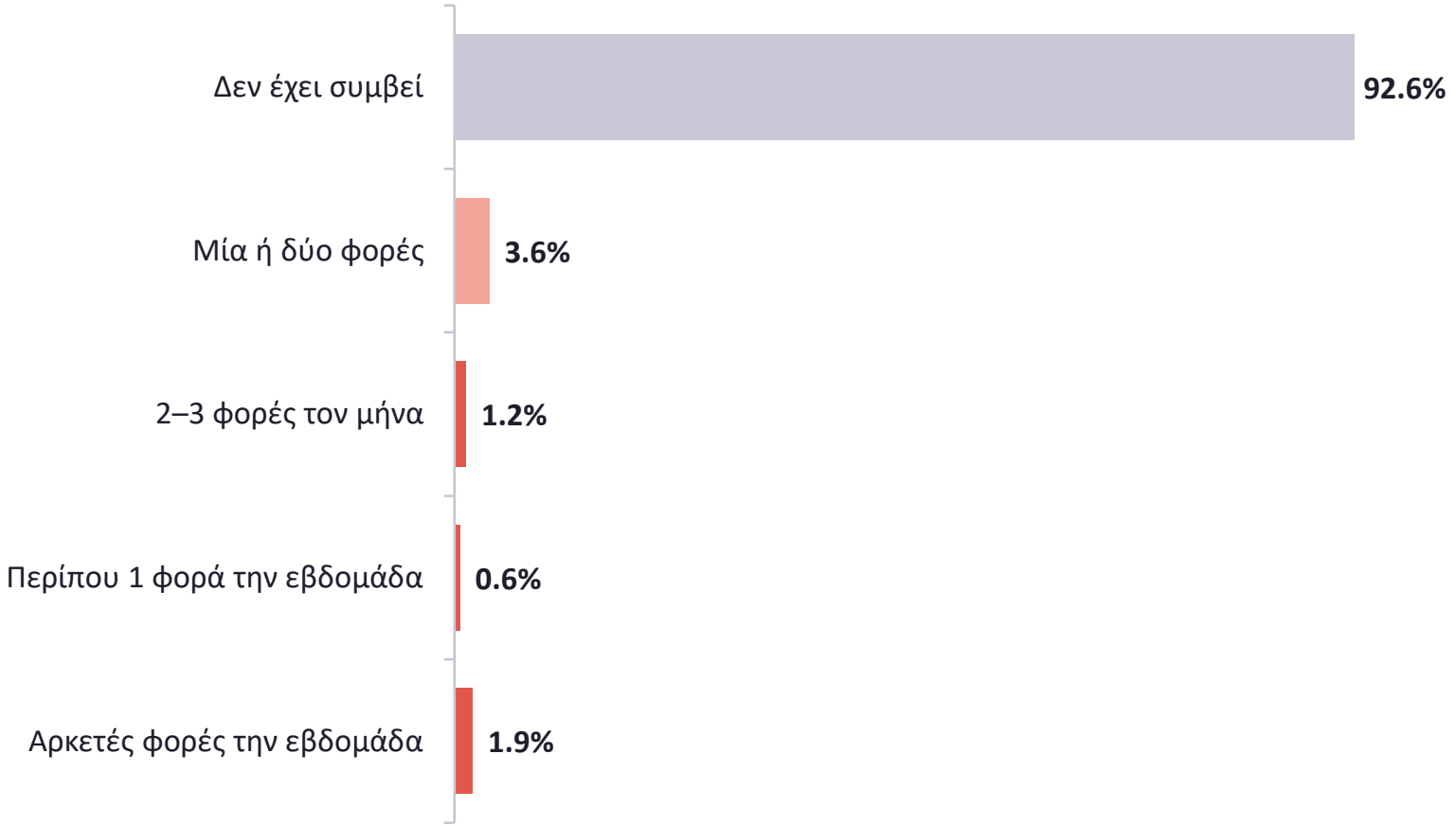

7,4%

έχει σχολιάσει άσχημα την καταγωγή ή το χρώμα κάποιου

Το 1,9% το κάνει αρκετές φορές την εβδομάδα: ένας μικρός πυρήνας με επαναλαμβανόμενη συμπεριφορά.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Σεξουαλικά σχόλια, από την πλευρά του θύτη

Ερ. 32 · «Τον/την εκφόβισα με άσχημους χαρακτηρισμούς ή σχόλια ή χειρονομίες σεξουαλικού περιεχομένου.»

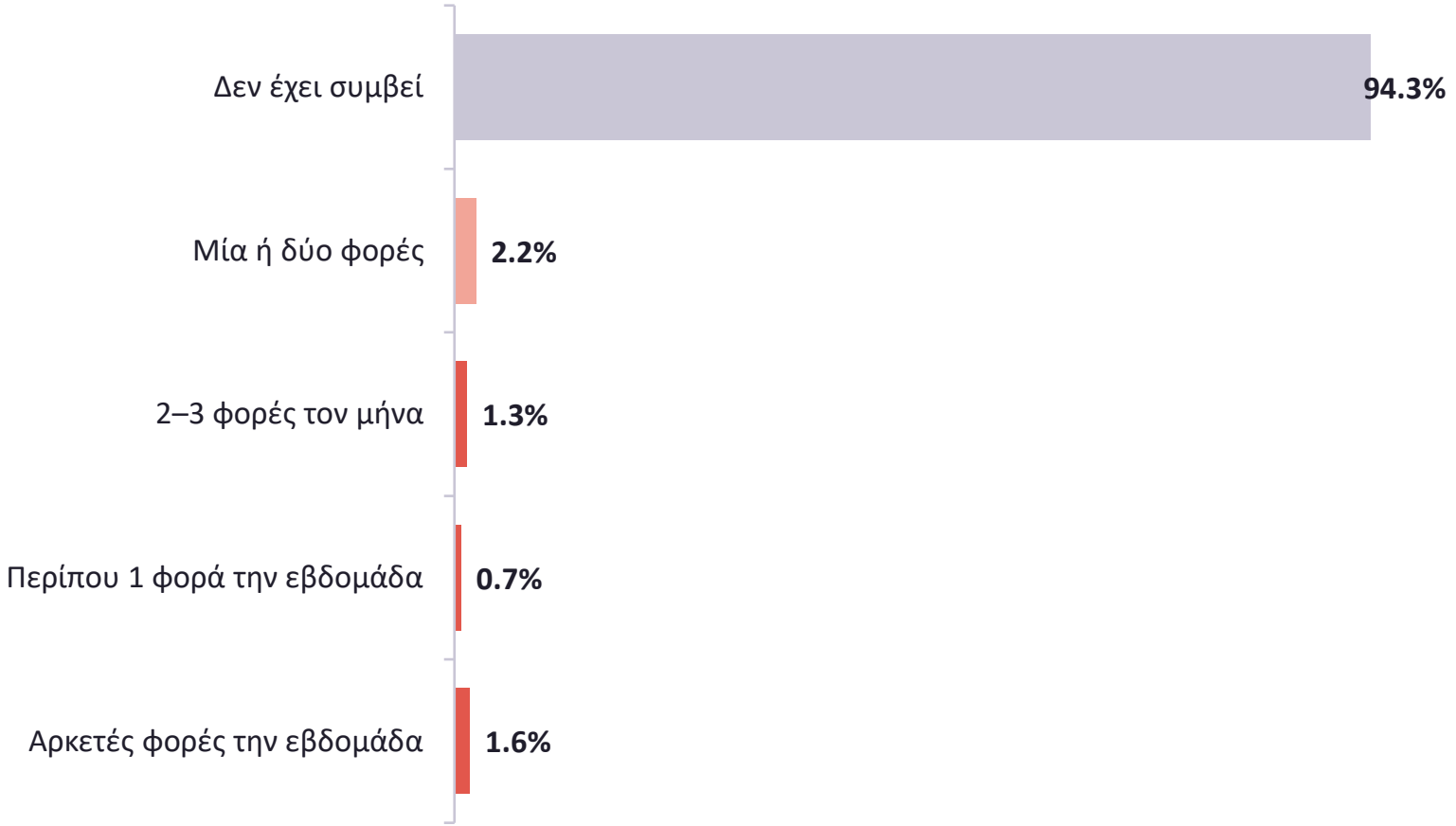

5,7%

έχει κάνει σχόλια ή χειρονομίες σεξουαλικού περιεχομένου

Περισσότεροι από τους μισούς από αυτούς (3,5% του συνόλου) το κάνουν συστηματικά.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Με ηλεκτρονικό μέσο (Διαδικτυακά, κινητό τηλ.), θύτης

Ερ. 34 · «Τον/την εκφόβισα με άσχημα μηνύματα, τηλεφωνήματα ή εικόνες που τον/την πλήγωσαν, με το κινητό τηλέφωνο ή μέσω Διαδικτύου»

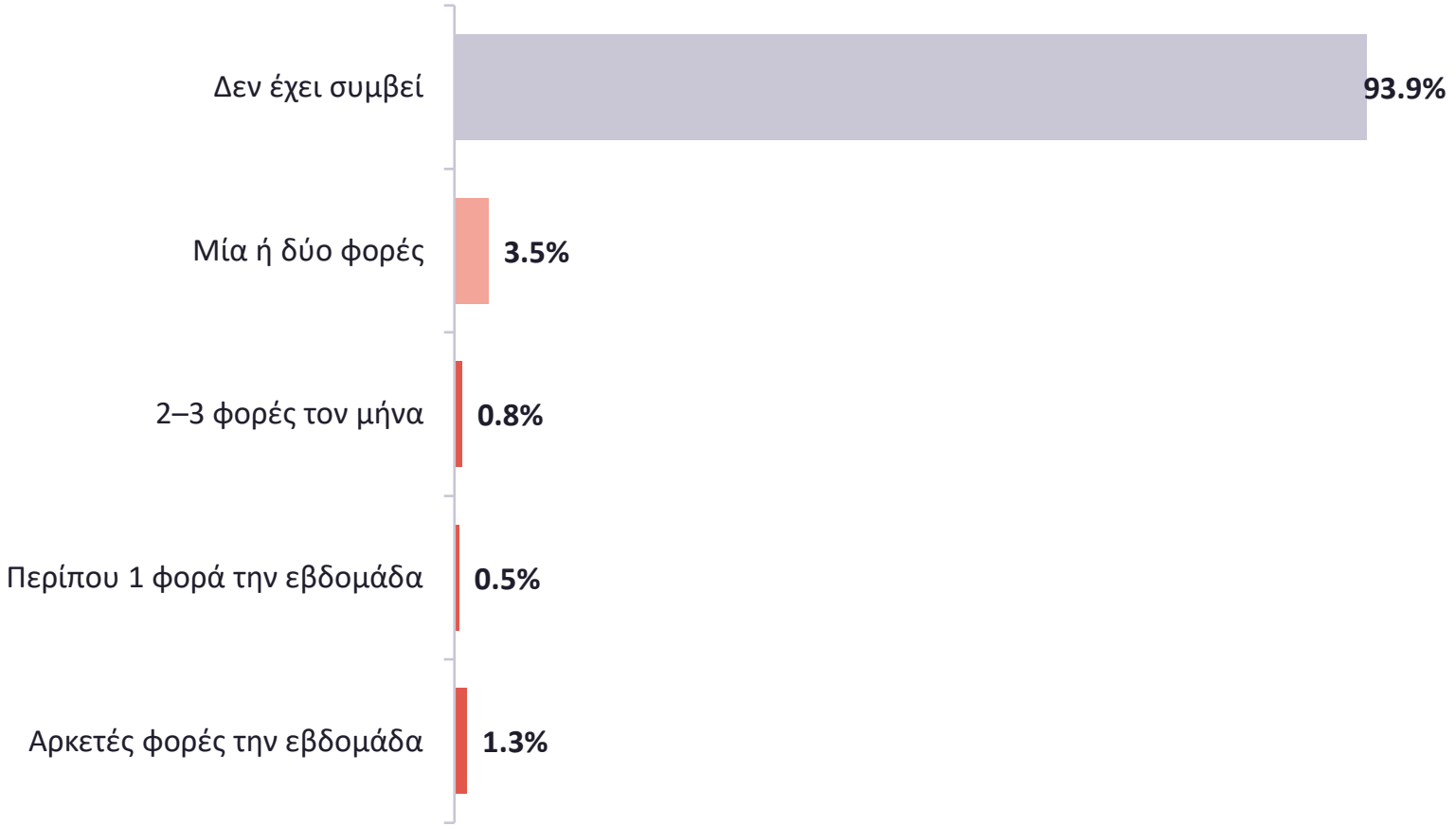

6,1%

έχει εκφοβίσει κάποιον μέσω κινητού ή διαδικτύου

Το ποσοστό είναι περίπου το μισό από όσους λένε ότι δέχτηκαν διαδικτυακό εκφοβισμό (11,1%).

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Πώς εκφοβίζουν διαδικτυακά οι θύτες

Ερ. 35 · «Σε περίπτωση που εκφόβισες κάποιον/α μαθητή/τρια με το κινητό σου τηλέφωνο ή μέσω Διαδικτύου, πώς έγινε αυτό;»

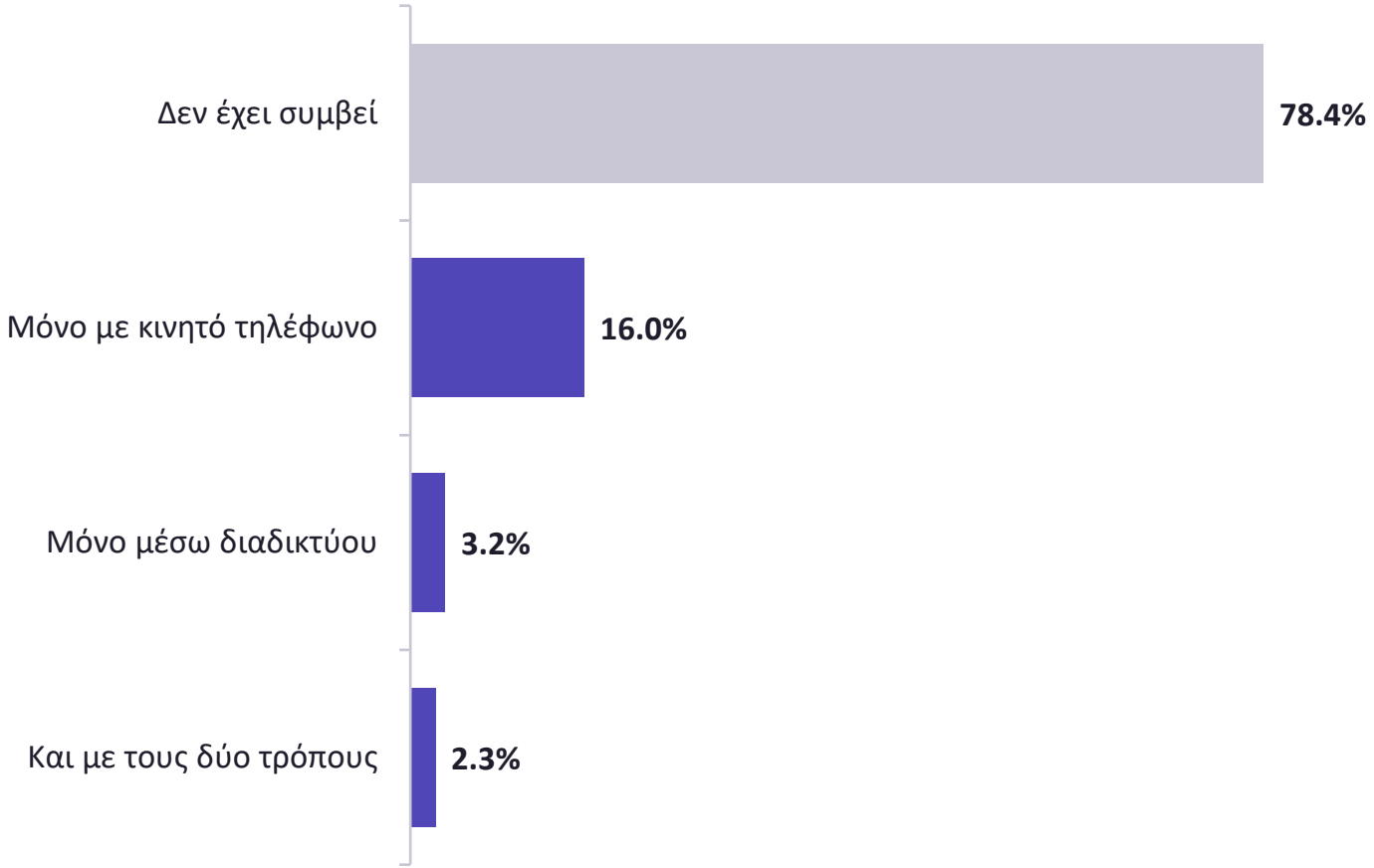

16,0%

αναφέρει εκφοβισμό μόνο μέσω κινητού τηλεφώνου

Όπως και στα θύματα, το κινητό είναι το βασικό μέσο. Συνολικά, εδώ το 21,6% δηλώνει κάποια ηλεκτρονική μορφή.

N = 1.141 έγκυρες απαντήσεις (από 1.156 μαθητές) · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Θύματα και θύτες: δύο οπτικές

Ποσοστό μαθητών που το έζησαν ως θύματα ή το έκαναν ως θύτες τουλάχιστον μία φορά

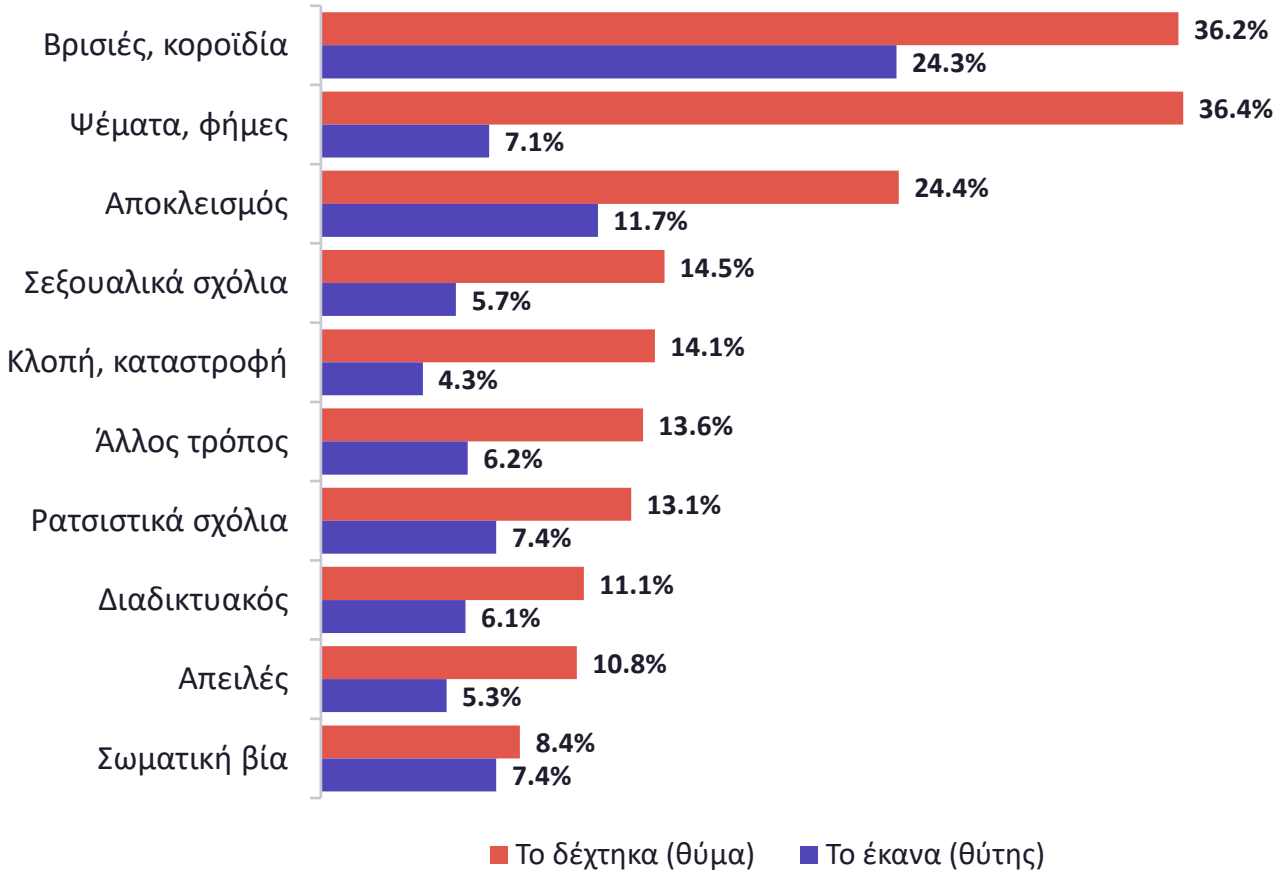

5 φορές

περισσότεροι λένε ότι έγιναν στόχος φημών από όσους παραδέχονται ότι τις διέδωσαν (36,4% έναντι 7,1%)

Σε κάθε μορφή, περισσότεροι δηλώνουν θύματα παρά θύτες. Μόνο στη σωματική βία οι δύο πλευρές δίνουν σχεδόν την ίδια εικόνα.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · ερωτήσεις 2–12 (θύματα) και 25–36 (θύτες)

Μιλούν οι εκπαιδευτικοί σε όσους εκφοβίζουν;

Ερ. 37 · «Ο/Η καθηγητής/ήτριά σου ή κάποιος/α άλλος/η καθηγητής/ήτρια σού έχει μιλήσει για την εκφοβιστική σου συμπεριφορά προς άλλους μαθητές;»

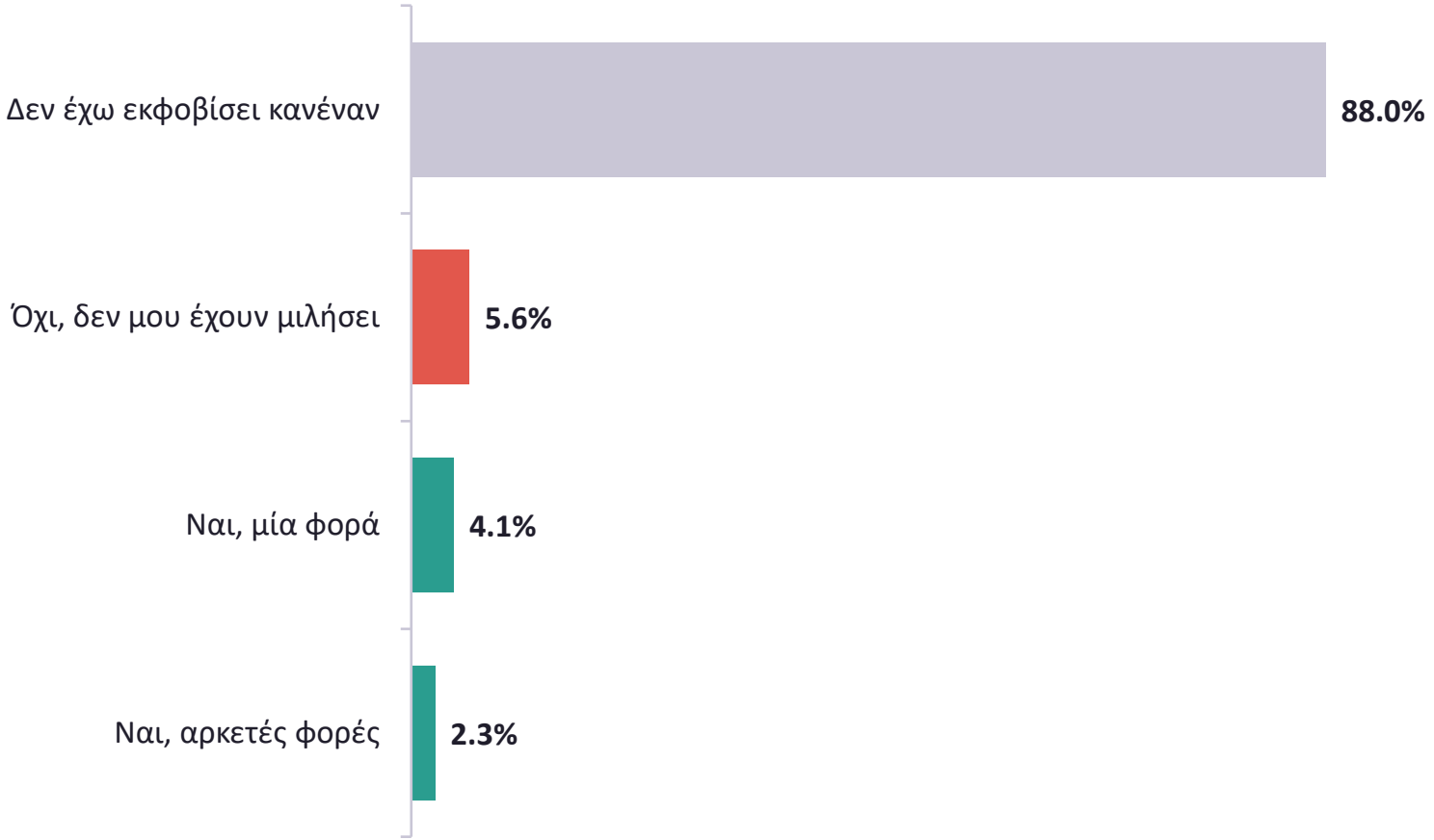

46,8%

όσων εκφόβισαν*: κανένας εκπαιδευτικός δεν τους μίλησε

Σχεδόν οι μισοί μαθητές που εκφόβισαν δεν έχουν συζητήσει ποτέ τη συμπεριφορά τους με εκπαιδευτικό.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · *στο πλαίσιο: επί όσων δήλωσαν ότι εκφόβισαν (n = 139)

Μιλούν οι γονείς σε όσους εκφοβίζουν;

Ερ. 38 · «Σου έχει μιλήσει κάποιος ενήλικος στο σπίτι για την εκφοβιστική σου συμπεριφορά προς άλλους μαθητές στο σχολείο;»

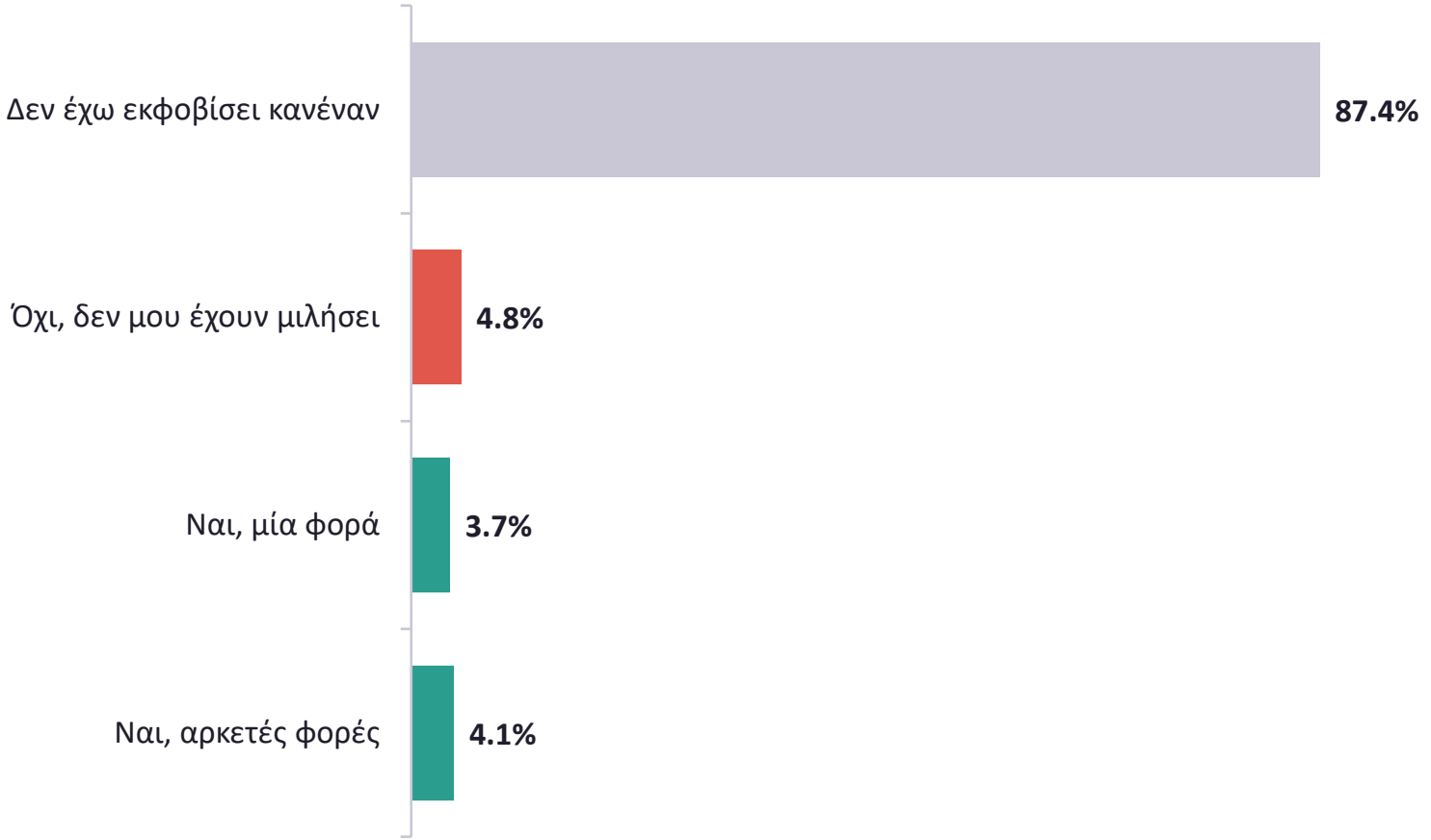

38,4%

όσων εκφόβισαν*: κανένας ενήλικος στο σπίτι δεν τους μίλησε

Οι γονείς παρεμβαίνουν συχνότερα από τους εκπαιδευτικούς: στο 32,2% των περιπτώσεων μίλησαν στο παιδί αρκετές φορές.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · *στο πλαίσιο: επί όσων δήλωσαν ότι εκφόβισαν (n = 146)

Ε

Στάσεις και αίσθημα ασφάλειας

Πώς σκέφτονται, πώς αντιδρούν και πόσο ασφαλείς νιώθουν οι μαθητές (ερωτήσεις 39–42)

Θα έπαιρνες μέρος σε εκφοβισμό;

Ερ. 39 · «Νομίζεις ότι θα λάμβανες μέρος στον εκφοβισμό ενός μαθητή, τον οποίο δεν συμπαθούσες;»

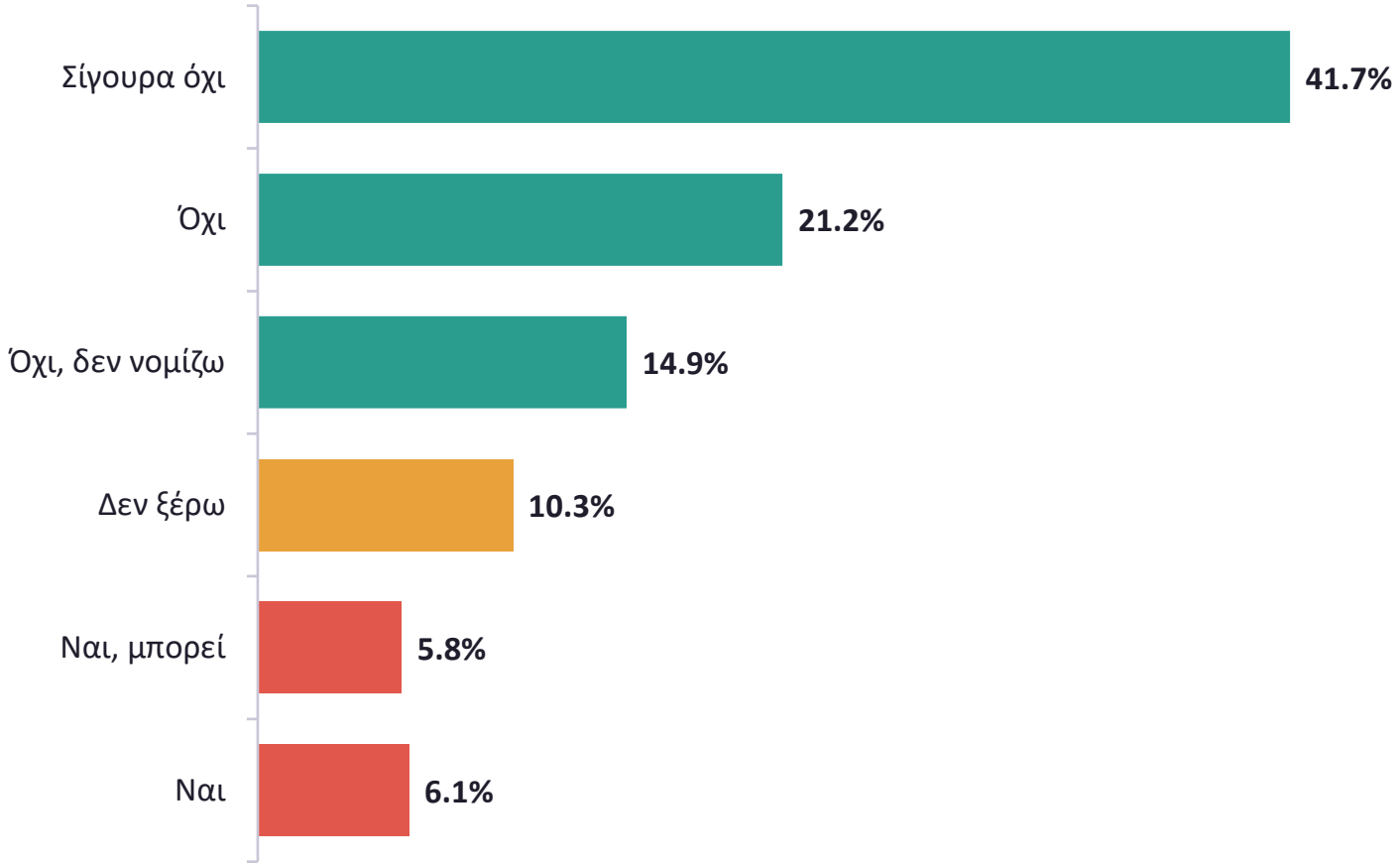

11,9%

απαντά «ναι» ή «μπορεί» για μαθητή που δεν συμπαθεί

Η πλειονότητα (77,8%) το απορρίπτει. Όμως 1 στους 10 είναι αναποφάσιστος (10,3%), μια ομάδα που μπορεί να επηρεαστεί προς οποιαδήποτε κατεύθυνση.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Πώς αντιδρούν όσοι βλέπουν εκφοβισμό

Ερ. 40 · «Πώς αντιδράς συνήθως αν δεις ή καταλάβεις ότι ένας μαθητής της ηλικίας σου εκφοβίζεται από άλλους μαθητές;»

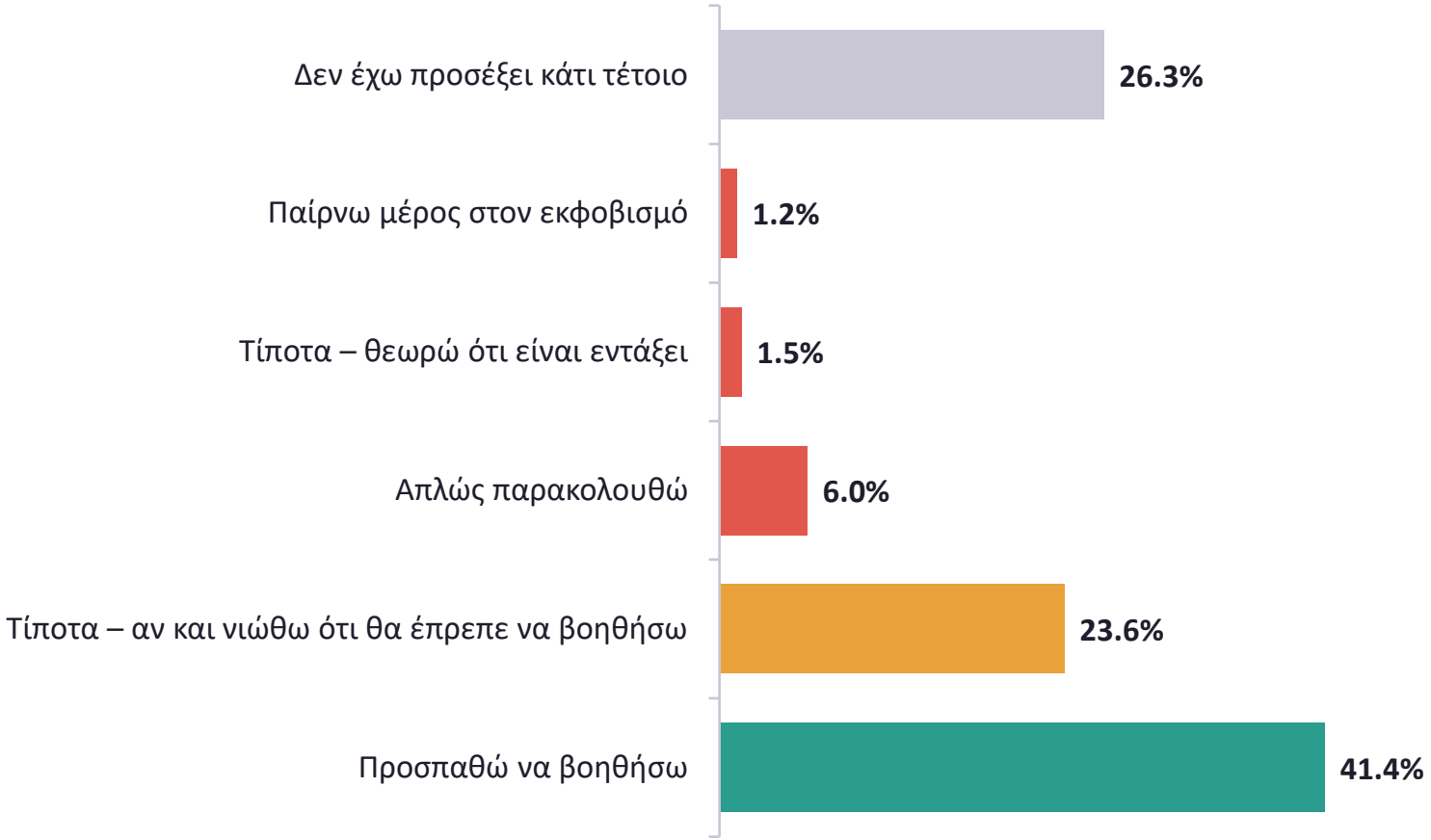

41,4%

προσπαθεί να βοηθήσει τον μαθητή που εκφοβίζεται

Ένα 23,6% δεν κάνει τίποτα, αν και νιώθει ότι θα έπρεπε να βοηθήσει. Αυτή η ομάδα είναι ο πιο σημαντικός στόχος για προγράμματα που ενδυναμώνουν τους παρατηρητές.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Φοβούνται οι μαθητές ότι θα εκφοβιστούν;

Ερ. 41 · «Πόσο συχνά φοβάσαι ότι θα εκφοβιστείς από άλλους μαθητές στο σχολείο σου;»

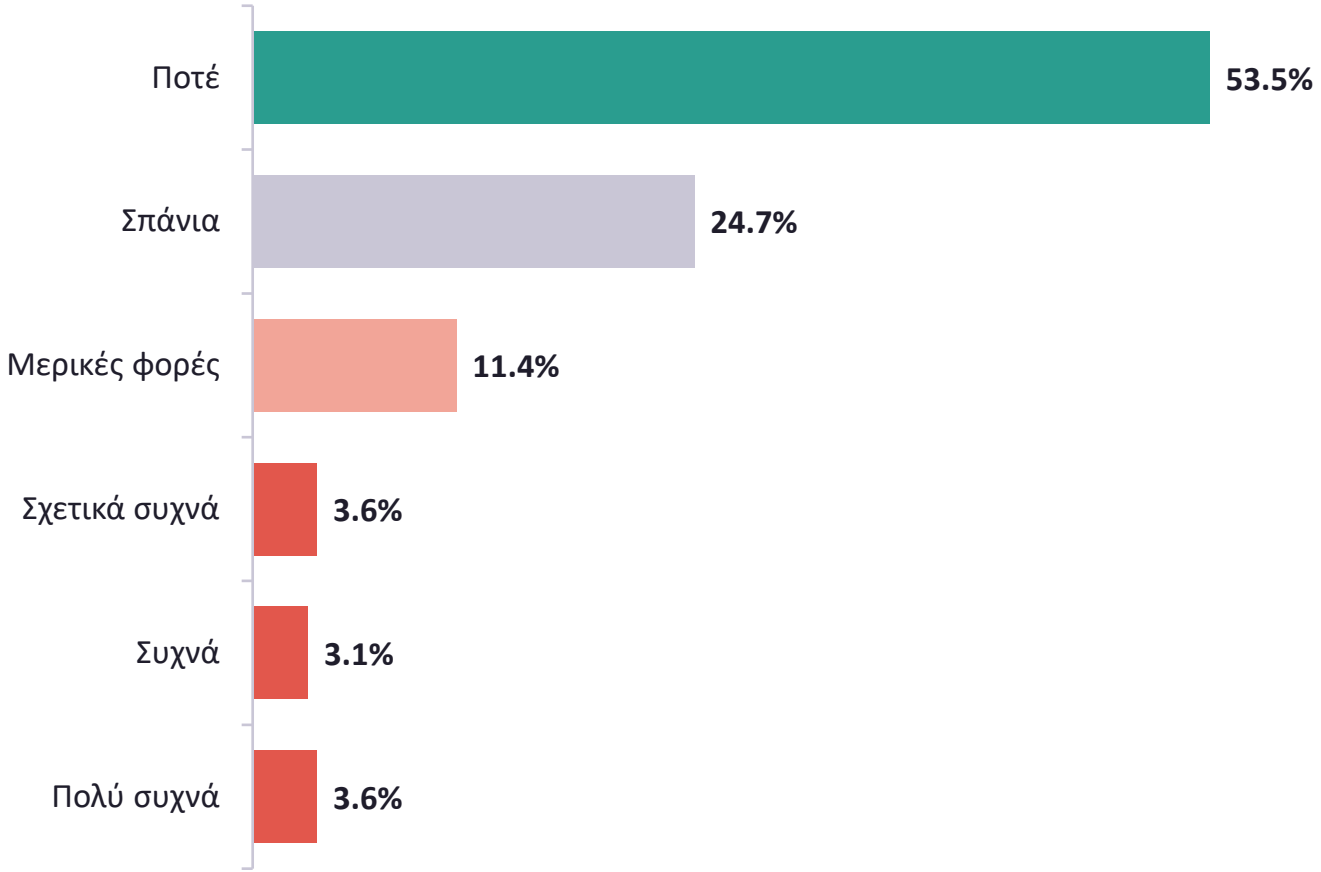

10,3%

φοβάται σχετικά συχνά έως πολύ συχνά

Οι μισοί μαθητές (53,5%) δεν φοβούνται ποτέ. Όμως το 46,5% νιώθει έστω και σπάνια φόβο, περισσότεροι από όσους έχουν εκφοβιστεί (26,6%).

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Ευχαριστούμε

Ερωτήσεις και συζήτηση

Έρευνα Σχολικού Εκφοβισμού σε Σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στο Δήμο Πειραιά: Πρώτα Συμπεράσματα

Κατερίνα Βασιλικού
Ερευνήτρια Α΄
Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Κοινωνίας
Ακαδημία Αθηνών

Η συνολική εικόνα

Ένα σύνθετο και πολυδιάστατο φαινόμενο

Ο εκφοβισμός δεν είναι καθολικό φαινόμενο, είναι όμως αισθητό μέρος της σχολικής εμπειρίας ενός όχι αμελητέου ποσοστού μαθητών και μαθητριών.

Σοβαρές μορφές

Οι σοβαρές και επαναλαμβανόμενες μορφές αφορούν μικρότερο μέρος των μαθητών.

Περιστασιακές

Κάποια επιθετική εμπειρία, έστω και περιστασιακή, είναι πολύ πιο διαδεδομένη.

Δεν αφορά μόνο λίγους «θύτες» και «θύματα», αλλά τις σχέσεις και το σχολικό κλίμα.

Α

Η έκταση και οι μορφές του φαινομένου

Περιστασιακός ή συστηματικός εκφοβισμός;

«Πόσο συχνά σε έχουν εκφοβίσει στο σχολείο από την έναρξη της σχολικής χρονιάς έως σήμερα;»

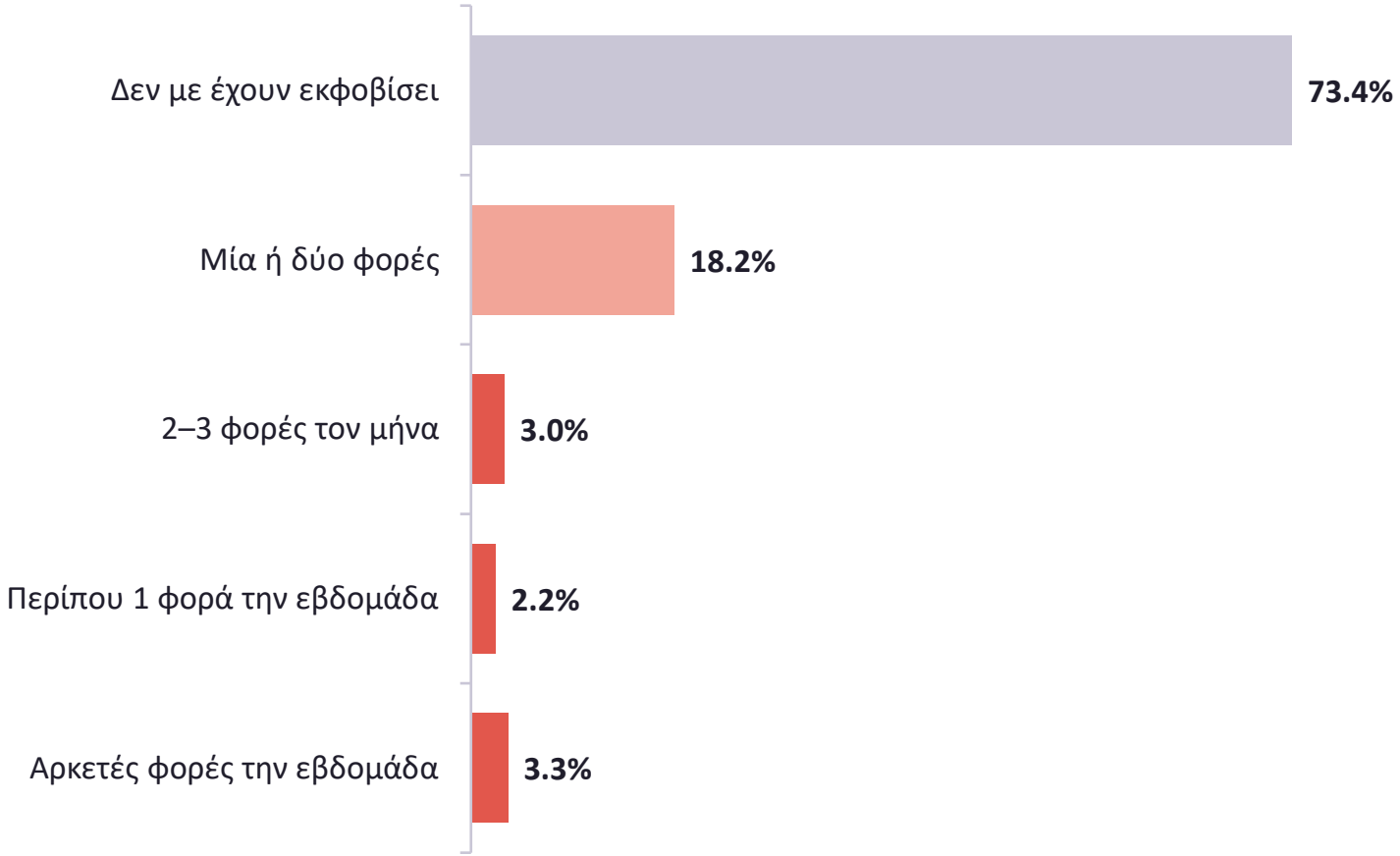

8,5%

βιώνει επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση

Το 26,6% ανέφερε τουλάχιστον ένα περιστατικό. Κατά Olweus, όμως, ο εκφοβισμός προϋποθέτει επανάληψη: ένα ή δύο περιστατικά δεν ταυτίζονται με συστηματική θυματοποίηση.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · κριτήριο επανάληψης: 2–3 φορές τον μήνα ή συχνότερα

Σε σύγκριση με παλαιότερες έρευνες

12,7%

Γαλανάκη & Αμανάκη (2009)

Συστηματική θυματοποίηση (1 φορά την εβδομάδα και άνω), σε προεφηβική και πρώιμη εφηβική ηλικία.

8,5%

Παρούσα έρευνα (2026)

Επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση (2–3 φορές τον μήνα ή συχνότερα), σε 1.156 μαθητές με μέση ηλικία 14,74 έτη.

Προσοχή

Γιατί δεν συγκρίνονται άμεσα

Διαφέρουν οι ηλικίες, η χρονική περίοδος, το κοινωνικό πλαίσιο και ο τρόπος χορήγησης. Σημασία έχει ότι το φαινόμενο παραμένει και παίρνει ποικίλες μορφές.

Γαλανάκη & Αμανάκη (2009) · διαφορετικά κριτήρια συχνότητας στις δύο έρευνες

Κυριαρχούν οι λεκτικές και κοινωνικές μορφές

Ποσοστό μαθητών που έζησαν κάθε μορφή τουλάχιστον μία φορά

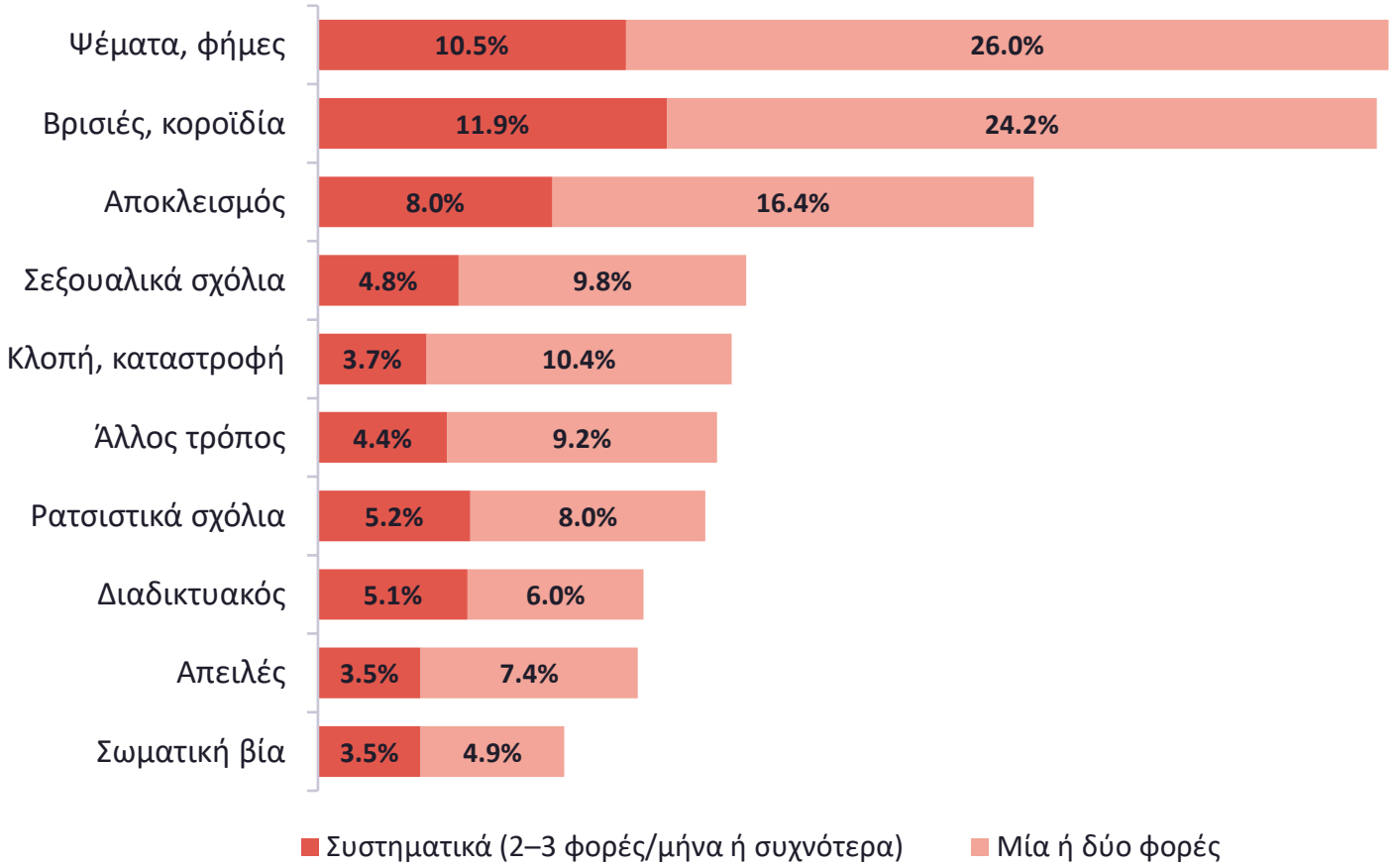

1 στους 3

έχει δεχτεί βρισιές/κοροϊδία ή έχει γίνει στόχος φημών

Το εύρημα συμφωνεί με προηγούμενες ελληνικές έρευνες. Οι μορφές αυτές εντοπίζονται δυσκολότερα από τους ενήλικες, άρα ο εκφοβισμός δεν πρέπει να ταυτίζεται με τη σωματική βία.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · σε κάθε μπάρα: σκούρο = συστηματικά, ανοιχτό = μία ή δύο φορές

Αγόρια και κορίτσια

Στη συνολική συχνότητα οι διαφορές είναι μικρές· διαφέρουν όμως οι μορφές

Κορίτσια

25,4%

ανέφεραν κάποια εμπειρία εκφοβισμού

~29%

έχουν βιώσει κοινωνικό αποκλεισμό

Μεγαλύτερη έκθεση στον κοινωνικό αποκλεισμό και ιδιαίτερα στη διάδοση ψευδών φημών.

Αγόρια

27,2%

ανέφεραν κάποια εμπειρία εκφοβισμού

~18%

έχουν βιώσει κοινωνικό αποκλεισμό

Υψηλότερα ποσοστά σωματικής θυματοποίησης.

Ποσοστά επί των αγοριών και επί των κοριτσιών αντίστοιχα · ~ = τιμή κατά προσέγγιση

Ο εκφοβισμός πέρα από το σχολείο

«Στην περίπτωση που σε εκφόβιζαν με ηλεκτρονικό μέσο, πώς συνέβαινε;»

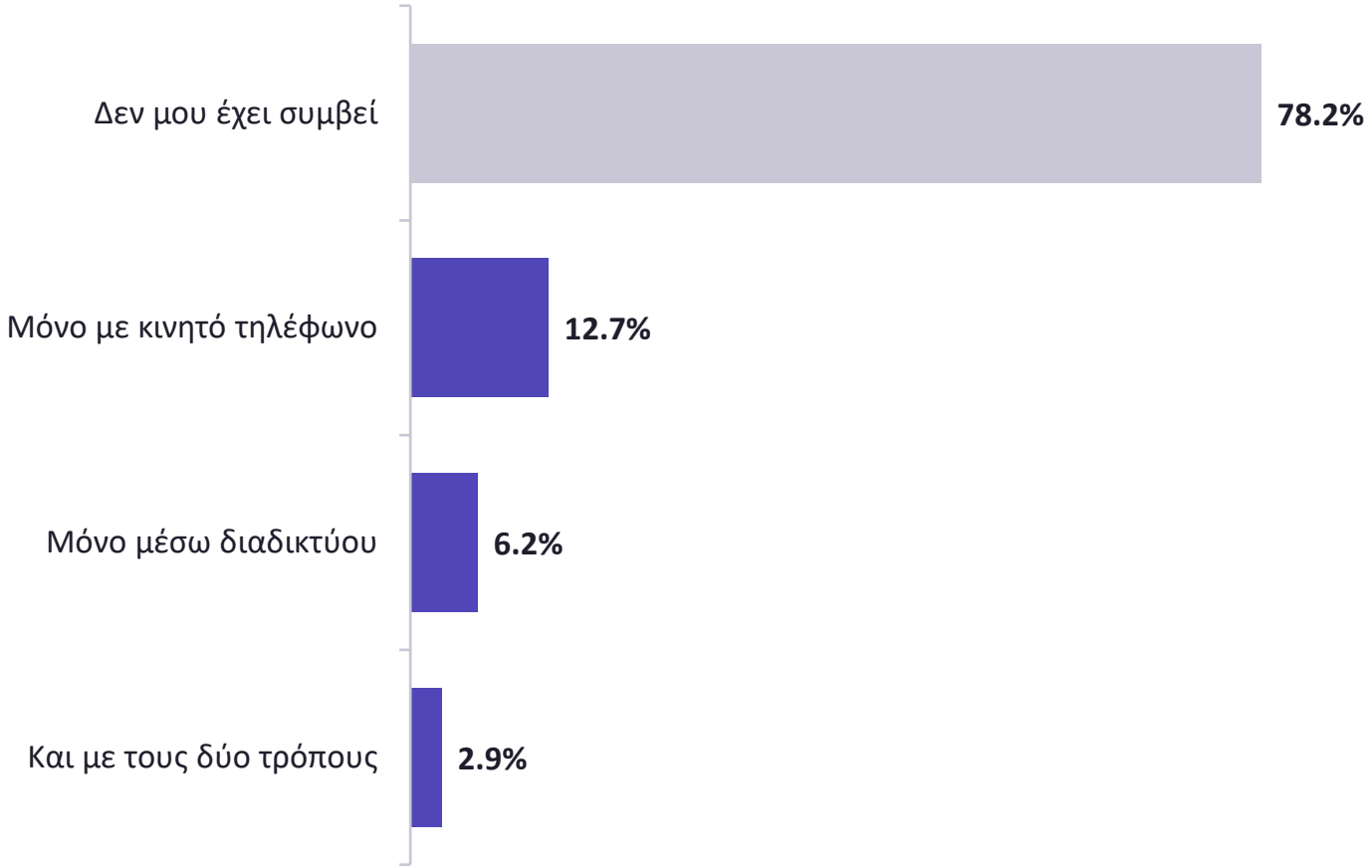

21,8%

έχει δεχτεί εκφοβισμό μέσω κινητού, διαδικτύου ή και των δύο

Τα ψηφιακά μέσα διευρύνουν το πεδίο του εκφοβισμού: ξεπερνούν τα χρονικά και χωρικά όρια του σχολείου και «ακολουθούν» το παιδί και στο σπίτι.

N = 1.135 έγκυρες απαντήσεις (από 1.156 μαθητές) · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Β

Σχέσεις, παρατηρητές και σχολικό πλαίσιο

Ένα συχνά ομαδικό φαινόμενο

«Πόσοι μαθητές σε εκφοβίζουν συνήθως;»

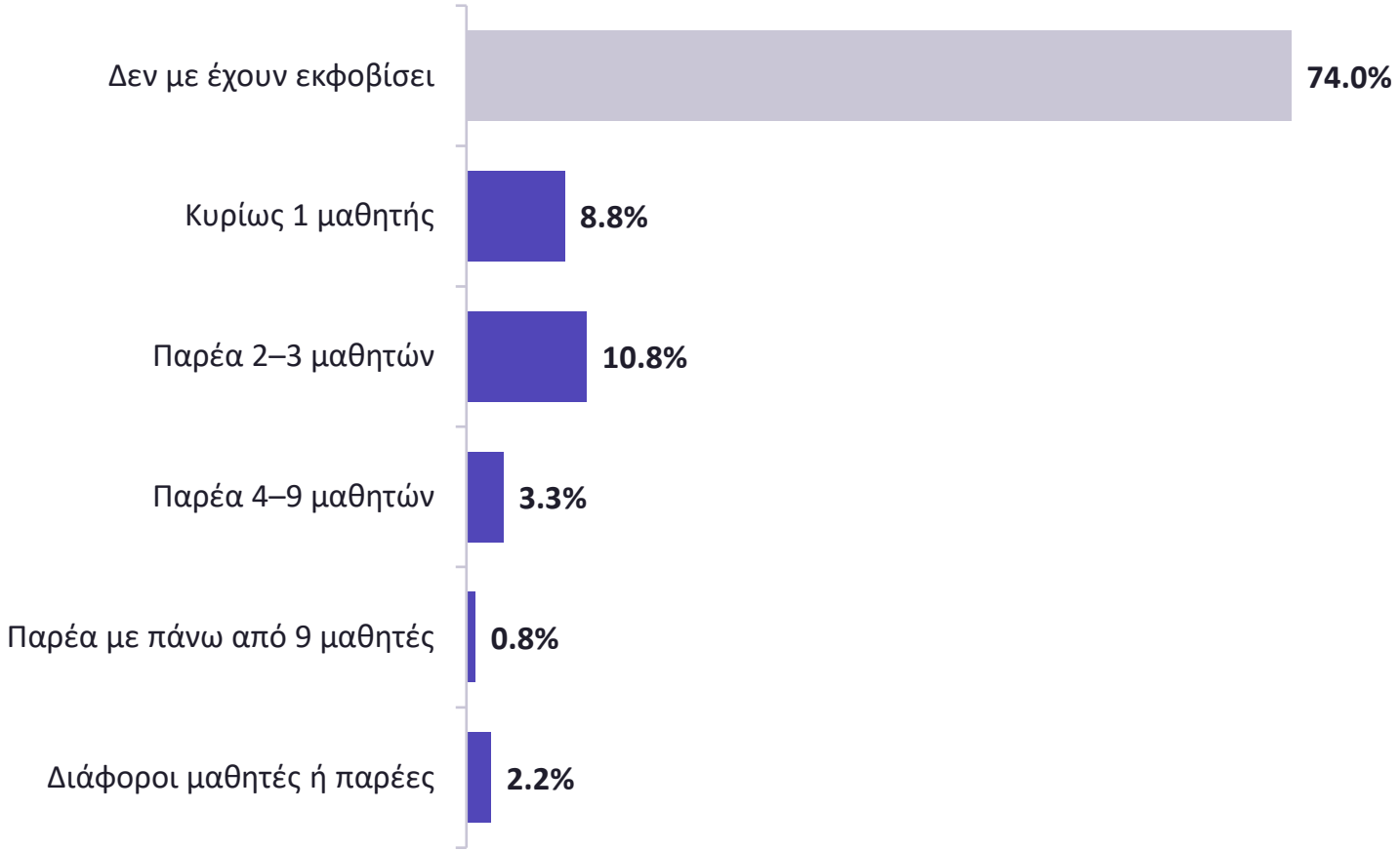

41,7%

των θυμάτων* εκφοβίζεται από μια παρέα 2–3 μαθητών

Όσοι εκφοβίζουν ανήκουν συχνά στην ίδια τάξη ή ηλικία με το θύμα. Ο εκφοβισμός δεν είναι μόνο μια σχέση «θύτη–θύματος», αλλά συχνά ομαδική διαδικασία.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · *στο πλαίσιο: επί όσων εκφοβίστηκαν (n = 300)

Οι παρατηρητές: θέληση χωρίς δράση

«Όταν βλέπεις να εκφοβίζεται ένας συμμαθητής σου στο σχολείο, τι αισθάνεσαι ή τι σκέφτεσαι;»

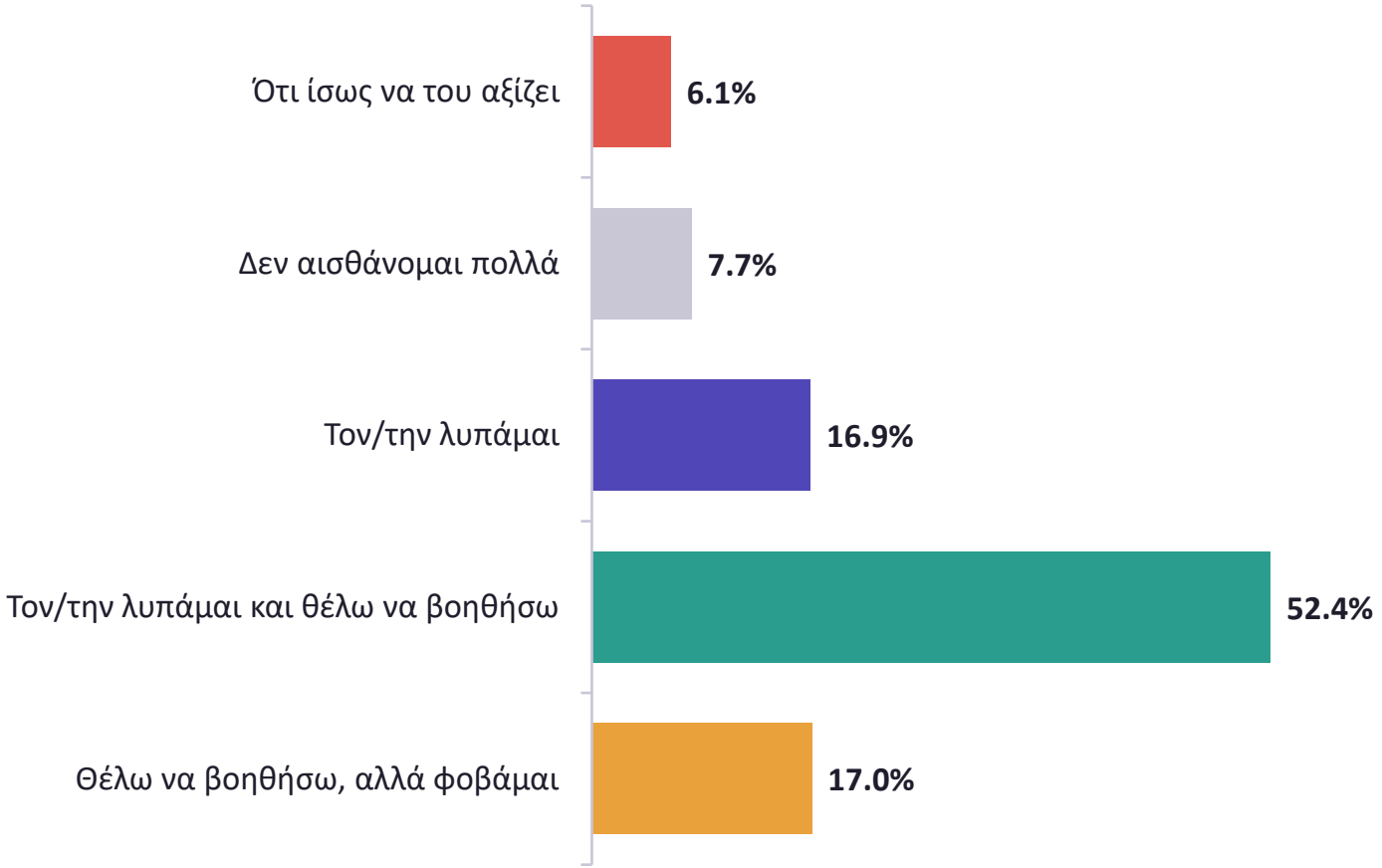

17,0%

θέλει να βοηθήσει, αλλά φοβάται όσους εκφοβίζουν

Υπάρχει μεγάλη δυνητική ομάδα υποστήριξης, που όμως δεν γίνεται δράση. Η παθητικότητα δεν σημαίνει αδιαφορία: συχνά είναι φόβος μήπως γίνουν ο επόμενος στόχος.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Η σιωπή των θυμάτων

«Έχεις πει σε κάποιον ότι σε εκφόβιζαν από την έναρξη της σχολικής χρονιάς έως σήμερα;»

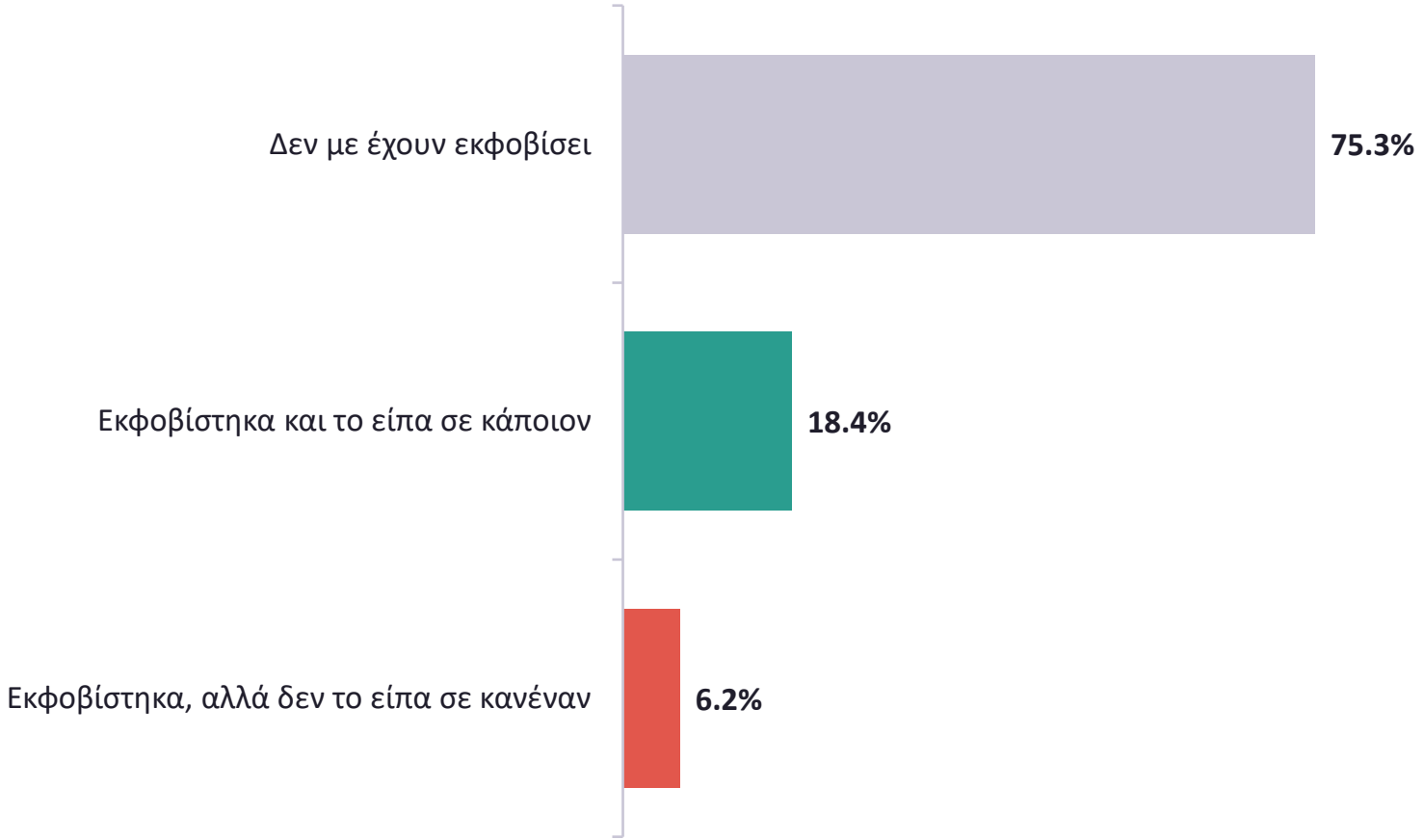

6,2%

του δείγματος εκφοβίστηκε, αλλά δεν το είπε σε κανέναν

Το 18,4% εκφοβίστηκε και μίλησε σε κάποιον. Για τους υπόλοιπους, η εμπειρία μπορεί να μένει εντελώς αόρατη για την οικογένεια και τους καθηγητές.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Πού συμβαίνει: εκεί που η εποπτεία είναι λιγότερη

«Σε ποιο χώρο σε έχουν εκφοβίσει;»

13,7%

αναφέρει εκφοβισμό στην τάξη, με παρόντα τον/την εκπαιδευτικό

Προαύλιο, διάδρομοι και σκάλες έχουν λιγότερη εποπτεία. Ο εκφοβισμός μπροστά στον εκπαιδευτικό δεν σημαίνει ότι αγνοήθηκε· δείχνει πόσο δύσκολα αναγνωρίζονται οι διακριτικές μορφές.

N = 1.156 μαθητές · % όσων απάντησαν «Ναι» για κάθε επιλογή (επιτρέπονταν πολλές απαντήσεις)

Γ

Η πλευρά όσων εκφοβίζουν

Μια πράξη δεν κάνει κάποιον «θύτη»

«Πόσες φορές έχεις πάρει μέρος σε εκφοβισμό μαθητή/τριας;»

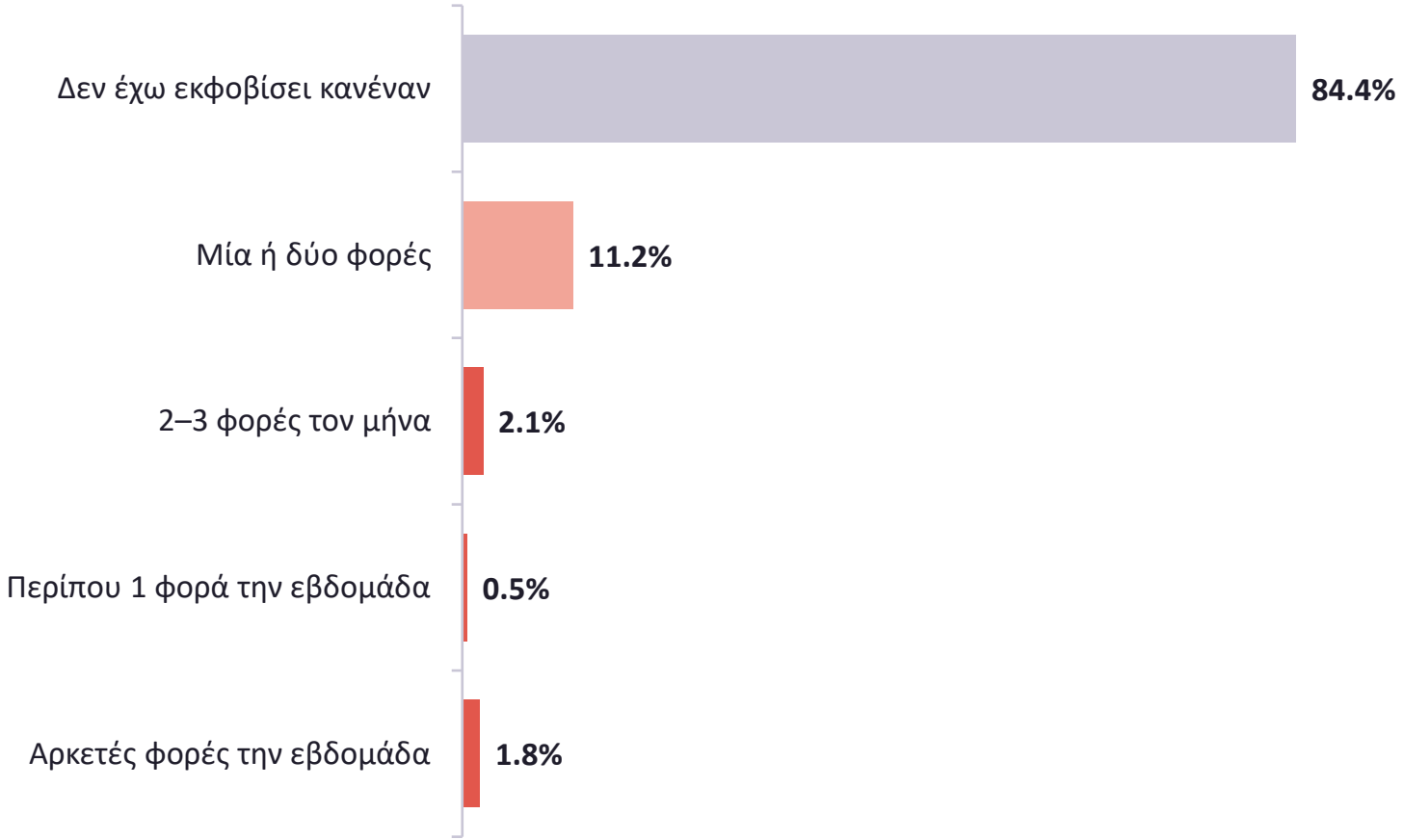

15,6%

έχει πάρει μέρος σε εκφοβισμό τουλάχιστον μία φορά

Για τους περισσότερους (11,2%) ήταν μία ή δύο φορές· το 4,4% το κάνει συστηματικά. Μια μεμονωμένη επιθετική πράξη δεν πρέπει να ταυτίζεται με σταθερή ταυτότητα «θύτη».

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων

Η λεκτική επιθετικότητα προηγείται

Ποσοστό μαθητών που το έζησαν ως θύματα ή το έκαναν ως θύτες τουλάχιστον μία φορά

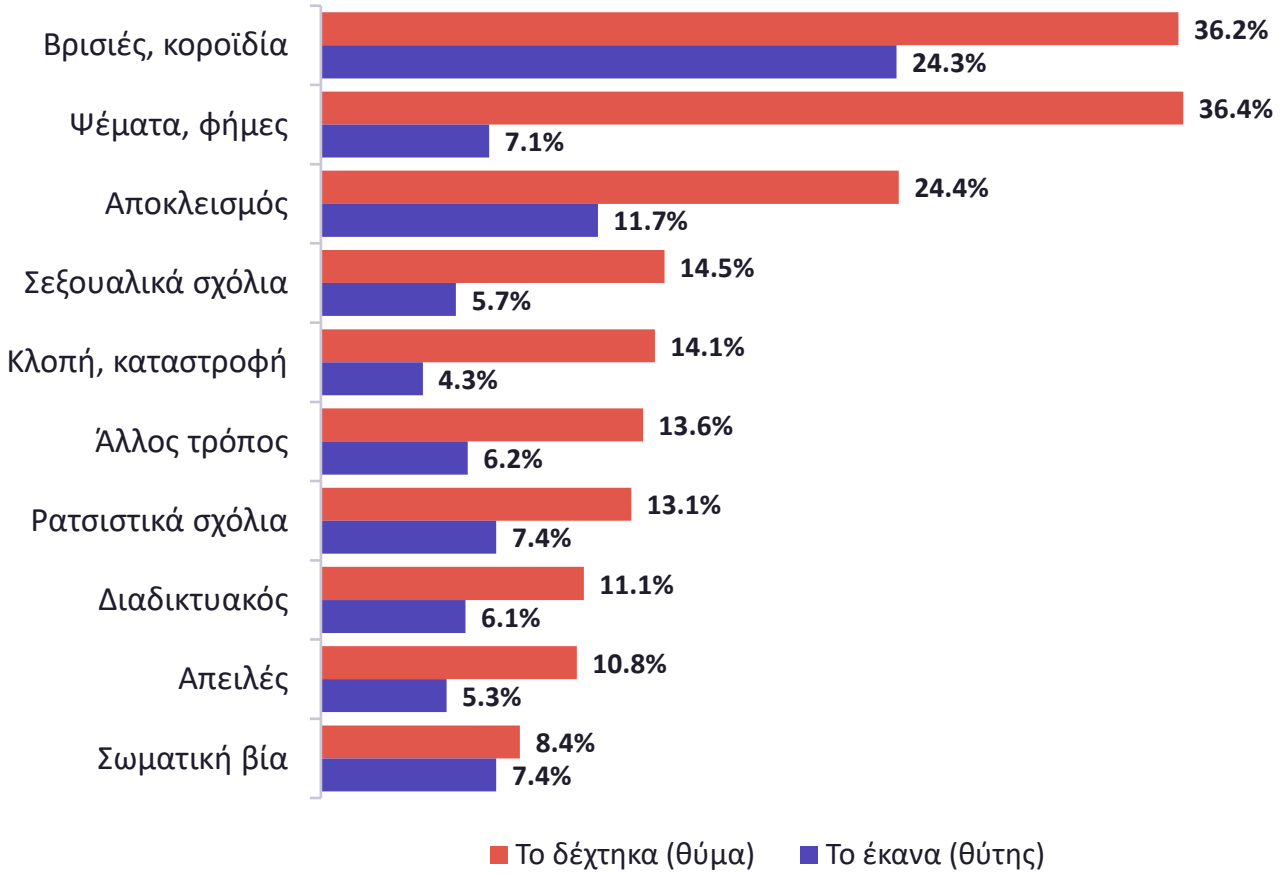

24,3%

έχει βρίσει, κοροϊδέψει ή πειράξει κάποιον με τρόπο που τον πλήγωσε

Τα αγόρια δηλώνουν συχνότερα ότι έχουν εκφοβίσει, με μεγαλύτερη διαφορά στις άμεσες μορφές, όπως η σωματική βία και οι προσβολές σεξουαλικού περιεχομένου.

N = 1.156 μαθητές · ποσοστά επί των έγκυρων απαντήσεων · ερωτήσεις 2–12 (θύματα) και 25–36 (θύτες)

Δ

Προτάσεις για παρέμβαση και περιορισμοί της έρευνας

Προσέγγιση όλης της σχολικής κοινότητας

Οι παρεμβάσεις δεν αρκεί να εστιάζουν μόνο στο θύμα και στον μαθητή που εκφοβίζει

Καλλιέργεια ενός σχολικού περιβάλλοντος αναφοράς

Σαφείς διαδικασίες αναφοράς και ενίσχυση της εμπιστοσύνης των μαθητών προς το σχολείο, ώστε κανένα παιδί να μη σωπαίνει.

Επιμόρφωση

Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην αναγνώριση και των λιγότερο εμφανών μορφών: λεκτικών, κοινωνικών και διαδικτυακών.

Ενεργοί παρατηρητές

Ενεργοποίηση των συνομηλίκων ως υποστηρικτών του θύματος: πολλοί θέλουν να βοηθήσουν, αλλά φοβούνται.

Περιορισμοί και δυνατά σημεία

Περιορισμοί

Πρόκειται για αυτοαναφορές μαθητών.

Οι απαντήσεις επηρεάζονται από το πώς αντιλαμβάνεται ο καθένας τον εκφοβισμό και από την απροθυμία να παραδεχτεί ότι υπήρξε θύμα ή ότι εκφόβισε.

Δυνατά σημεία

Η έκταση του δείγματος: 1.156 μαθητές και μαθήτριες από 38 σχολικές μονάδες.

Η υψηλή στατιστική εγκυρότητα

Μια ιδιαίτερα χρήσιμη εικόνα του φαινομένου στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση του Πειραιά.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Οι πηγές της έρευνας (1/2)

Barboza, G. E., Schiamberg, L. B., Oehmke, J., Korzeniewski, S. J., Post, L. A., & Heraux, C. G. (2009). Individual characteristics and the multiple contexts of adolescent bullying: An ecological perspective. Journal of Youth and Adolescence, 38, 101–121.

Bergmann, M. C., & Baier, D. (2018). Prevalence and correlates of cyberbullying perpetration: Findings from a German representative student survey. International Journal of Environmental Research and Public Health, 15(2), 274–287.

Bourou, A., Karkalousos, P., Kriebardis, A. G., & Papageorgiou, E. (2024). Exploring aggressive behaviors in Greek secondary schools: Prevalence, sociodemographic factors, and comparative analysis with elementary school students. Behavioral Sciences, 14(5), 405. https://doi.org/10.3390/bs14050405

Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. Harvard University Press.

Gaete, J., Valenzuela, D., Godoy, M. I., & Rojas-Barahona, C. (2021). Validation of the Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire (OBVQ-R) among adolescents in Chile. Frontiers in Psychology, 12, 578661. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.578661

Garbarino, J., & deLara, E. (2002). And words can hurt forever: How to protect adolescents from bullying, harassment, and emotional violence. Free Press.

Γαλανάκη, Ε., & Αμανάκη, Ε. (2009). Εκφοβισμός και θυματοποίηση στην προεφηβική και πρώτη εφηβική ηλικία: Συχνότητα και διαφορές ηλικίας και φύλου. Στο Α. Τριλιανός & Ι. Καράμηνας (Επιμ.), Ελληνική παιδαγωγική και εκπαιδευτική έρευνα (Τόμ. Α΄, σσ. 371–382). Ατραπός.

Hong, J. S., & Espelage, D. L. (2012). A review of research on bullying and peer victimization in school: An ecological system analysis. Aggression and Violent Behavior, 17(4), 311–322. https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.03.003

Kyriakides, L., Kaloyirou, C., & Lindsay, G. (2006). An analysis of the Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire using the Rasch measurement model. British Journal of Educational Psychology, 76(4), 781–801. https://doi.org/10.1348/000709905X53499

Li, C., Wang, P., Martin-Moratinos, M., Bella-Fernández, M., & Blasco-Fontecilla, H. (2024). Traditional bullying and cyberbullying in the digital age and its associated mental health problems in children and adolescents: A meta-analysis. European Child & Adolescent Psychiatry, 33, 2895–2909. https://doi.org/10.1007/s00787-022-02128-x

Limber, S. P. (2006). Peer victimization: The nature and prevalence of bullying among children and youth. In N. E. Dowd, D. G. Singer, & R. F. Wilson (Eds.), Handbook of children, culture and violence. Sage Publications.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Οι πηγές της έρευνας (2/2)

Monks, C. P., & Smith, P. K. (2006). Definitions of bullying: Age differences in understanding of the term, and the role of experience. British Journal of Developmental Psychology, 24(4), 801–821. https://doi.org/10.1348/026151005X82352

Olweus, D. (1993). Bullying at school: What we know and what we can do. Blackwell.

Olweus, D. (2001). Peer harassment: A critical analysis and some important issues. In J. Juvonen & S. Graham (Eds.), Peer harassment in school: The plight of the vulnerable and victimized (pp. 3–20). Guilford Press.

Olweus, D. (2006). The Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire. Research Center for Health Promotion, University of Bergen.

Olweus, D. (2012). Cyberbullying: An overrated phenomenon? European Journal of Developmental Psychology, 9(5), 520–538. https://doi.org/10.1080/17405629.2012.682358

Olweus, D. (2013). School bullying: Development and some important challenges. Annual Review of Clinical Psychology, 9, 751–780. https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-050212-185516

Παπαγιάννη, Ε., & Γαλανάκη, Ε. (2013). Σχολικός εκφοβισμός και θυματοποίηση σε μαθητές Γυμνασίου: Συχνότητα και διαφορές ηλικίας, φύλου και τόπου διαμονής. Παιδαγωγική Επιθεώρηση, 56, 119–137.

Sapouna, M. (2008). Bullying in Greek primary and secondary schools. School Psychology International, 29(2), 199–213.

Smith, P. K., Nika, V., & Papasideri, M. (2004). Bullying and violence in schools: An international perspective and findings in Greece. Psychology, 11(2), 184–203.

Spyropoulou, E., Giovazolias, T., Plexousakis, S., Charalampidou, P., & Piliouras, P. (2026). Prevalence of school bullying and its associations with lifestyle behaviors: A cross-sectional large-scale national study in Greek adolescents. International Journal of Bullying Prevention. https://doi.org/10.1007/s42380-026-00349-1

Thornton, E., Panayiotou, M., & Humphrey, N. (2025). Prevalence, inequalities, and impact of bullying in adolescence: Insights from the #BeeWell study. International Journal of Bullying Prevention, 7, 521–539. https://doi.org/10.1007/s42380-024-00244-7

Ευχαριστούμε

Από την έρευνα στη δράση

Ολιστικές και συμπεριληπτικές προτάσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού στον Δήμο Πειραιά

Δρ. Έφη Γουργιώτου

Τ. Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης

Διδάσκουσα Πανεπιστημίου Λευκωσίας και Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Επιστημονική Συνεργάτης Πανεπιστημίου Πειραιώς

Στόχος της σημερινής συζήτησης

Τέσσερα βήματα από τα ευρήματα σε ένα πιλοτικό σχέδιο

1

Από τα ευρήματα στη δράση

Να μετατρέψουμε τα ευρήματα σε συγκεκριμένες προτάσεις για δράση.

2

Όλοι μαζί

Να συνδέσουμε τάξη, σχολείο, οικογένεια και κοινότητα.

3

Διεθνής εμπειρία

Να αντλήσουμε ιδέες από διεθνείς παρεμβάσεις με αξιολόγηση.

4

Πιλοτικό σχέδιο

Να σχεδιάσουμε ένα τοπικά προσαρμοσμένο και μετρήσιμο πιλοτικό σχέδιο.

Α

Από τα δεδομένα στην τάξη

Ποιοτική έρευνα, κλίμα της τάξης και διαχείριση περιστατικών

Από τα ποσοτικά δεδομένα στην ποιοτική έρευνα

Πώς θα εμβαθύνουμε σε όσα έδειξαν τα ερωτηματολόγια

- Ημιδομημένες συνεντεύξεις και ομάδες εστίασης.
- Συμμετοχή μαθητών, εκπαιδευτικών, διευθυντών, γονέων και ειδικών.
- Διερεύνηση του τι προηγείται, τι συντηρεί και τι σταματά ένα περιστατικό.
- Συστηματική παρατήρηση, όπου είναι δεοντολογικά και πρακτικά εφικτή.
- Μελέτη διαφορών ανά σχολείο χωρίς προκαταλήψεις για τη γειτονιά ή την κοινότητα.

Τι προηγείται, τι συντηρεί, τι σταματά

ένα περιστατικό εκφοβισμού

Οι αριθμοί δείχνουν πόσο συχνά συμβαίνει ο εκφοβισμός. Οι συνεντεύξεις και η παρατήρηση δείχνουν πώς και γιατί.

Η τάξη ως κοινότητα

Μάθησης, ασφάλειας και συμπερίληψης: πέντε καθημερινές πρακτικές

Συνεργατική μάθηση και ενεργός συμμετοχή.

Σαφείς κανόνες και δίκαιη, σταθερή εφαρμογή τους.

Όρια χωρίς δημόσια ταπείνωση ή προσβλητικούς χαρακτηρισμούς.

Ορατή και έγκαιρη παρέμβαση σε προσβολές, φήμες και αποκλεισμό.

Ουσιαστική συμμετοχή όλων των μαθητών.

Σοβαρή, επαναλαμβανόμενη συμπεριφορά

Παράδειγμα: έξι βήματα για τον εκπαιδευτικό, με προτεραιότητα την ασφάλεια

1 **Ασφάλεια πρώτα**

Διακοπή του περιστατικού και αναζήτηση υποστήριξης.

2 **Σαφή όρια**

Χωρίς φωνές, ειρωνεία ή δημόσια ταπείνωση.

3 **Διερεύνηση**

Διερεύνηση συνθηκών και καταγραφή μοτίβων, χωρίς αυθαίρετες διαγνώσεις.

4 **Οργάνωση διδασκαλίας**

Σαφή βήματα και δυνατότητες συμμετοχής.

5 **Κοινό σχέδιο**

Με διεύθυνση, οικογένεια και αρμόδιους ειδικούς.

6 **Προστασία και αλλαγή**

Προστασία των υπόλοιπων μαθητών και δυνατότητα αλλαγής για το παιδί.

B

Τι μας διδάσκουν τα διεθνή παραδείγματα

Τέσσερις παρεμβάσεις με αξιολόγηση: Φινλανδία, Αγγλία, Κολομβία και Κροατία

Διεθνή παραδείγματα: Φινλανδία και Αγγλία

Τι περιλαμβάνει κάθε παρέμβαση και τι έδειξε η αξιολόγησή της

«KiVa» Φινλανδία

ΤΙ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ

- Εστιάζει και στον ρόλο των συνομηλίκων που παρακολουθούν τον εκφοβισμό.
- Μαθήματα ενσυναίσθησης, σχέσεων συνομηλίκων και ασφαλούς αντίδρασης.
- Ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό εξετάζει συγκεκριμένα περιστατικά.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- Τυχαιοποιημένη αξιολόγηση: 78 σχολεία, 8.237 μαθητές, 9 μήνες.
- Θετικές επιδράσεις σε αρκετούς δείκτες εκφοβισμού και θυματοποίησης.

«Learning Together» Αγγλία

ΤΙ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ

- Επιμόρφωση προσωπικού σε επανορθωτικές πρακτικές.
- Σχολική ομάδα δράσης με συμμετοχή μαθητών.
- Πρόγραμμα κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- Τυχαιοποιημένη μελέτη: 40 σχολεία, εφαρμογή 3 ετών.
- Μικρή αλλά στατιστικά σημαντική μείωση θυματοποίησης· όχι σημαντική μείωση στη συνολική επιθετικότητα.

Διεθνή παραδείγματα: Κολομβία και Κροατία

Τι περιλαμβάνει κάθε παρέμβαση και τι έδειξε η αξιολόγησή της

«Aulas en Paz» Κολομβία

ΤΙ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ

- Δραστηριότητες στην τάξη για ενσυναίσθηση, θυμό και διεκδικητική επικοινωνία.
- Εργαστήρια γονέων και επισκέψεις σε οικογένειες που χρειάζονται περισσότερη υποστήριξη.
- Ομάδες συνομηλίκων με συνδυασμό παιδιών με διαφορετικά μοτίβα συμπεριφοράς.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- Αξιολόγηση 1.154 μαθητών σε 7 σχολεία: ενθαρρυντικές αλλαγές σε αρκετούς δείκτες.
- Οιονεί πειραματικός σχεδιασμός και περιορισμοί εφαρμογής: απαιτείται προσεκτική ερμηνεία.

Κροατία

ΤΙ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ

- Τα παιδιά συμμετέχουν στη διαμόρφωση αξιών, κανόνων και συνεπειών.
- Σαφείς διαδικασίες όταν παραβιάζονται οι κοινά συμφωνημένες αξίες.
- Διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων και στήριξη από τους κανονισμούς του σχολείου.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- Η UNICEF αναφέρει σημαντικές μειώσεις μετά τα πρώτα τέσσερα χρόνια.
- Τα αποτελέσματα δεν είναι άμεσα συγκρίσιμα με τυχαιοποιημένες δοκιμές.

Τα κοινά χαρακτηριστικά των παρεμβάσεων

Τι μοιράζονται τα προγράμματα που δείχνουν αποτελέσματα

Όχι μία εκδήλωση

Δεν στηρίζονται σε μία εφάπαξ ενημερωτική εκδήλωση.

- Συνδυάζουν πρόληψη, σαφή όρια και αντιμετώπιση περιστατικών.
- Εμπλέκουν μαθητές και εκπαιδευτικούς, και όπου είναι δυνατόν οικογένειες.
- Αλλάζουν διαδικασίες και σχέσεις σε επίπεδο ολόκληρου σχολείου.
- Χρειάζονται προσαρμογή στο πλαίσιο και συστηματική αξιολόγηση.

Γ

Προτάσεις για τον Δήμο Πειραιά

Δράσεις σε τάξη, σχολείο, οικογένεια και κοινότητα, και πώς θα μετρήσουμε το αποτέλεσμα

Προτάσεις για τον Δήμο Πειραιά | 1

Μέσα στο σχολείο: τάξη, διαχείριση, οργάνωση και χώροι

Στην τάξη

Κοινωνικο-συναισθηματική μάθηση, συνεργασία και ασφαλής αντίδραση παρατηρητών.

Στη διαχείριση

Κοινοί κανόνες, έγκαιρη παρέμβαση και δίκαιες συνέπειες.

Στο σχολείο

Ομάδα δράσης, σαφής διαδικασία αναφοράς και προστασία μαθητών.

Στους χώρους

Συστηματική επιτήρηση αυλής, διαδρόμων και άλλων σημείων κινδύνου.

Προτάσεις για τον Δήμο Πειραιά | 2

Πέρα από το σχολείο: οικογένεια, δήμος και όλες οι βαθμίδες

Οικογένεια

Σταθερή επικοινωνία και συνεργασία χωρίς ενοχοποίηση.

Δήμος και υπηρεσίες

Δίκτυο σχολείων, εκπαιδευτικών αρχών και υποστηρικτικών φορέων.

Από το νηπιαγωγείο

Ενσυναίσθηση, γλώσσα συναισθημάτων και σεβασμός στη διαφορετικότητα.

Σε όλες τις βαθμίδες

Συνέχεια και προσαρμογή δράσεων από το Δημοτικό έως το Λύκειο.

Πώς θα ξέρουμε αν λειτουργούν;

Ένας κύκλος μέτρησης και αναθεώρησης για το πιλοτικό σχέδιο

1 Αρχική μέτρηση → **2** Πιλοτική εφαρμογή → **3** Επαναληπτική μέτρηση → **4** Αναθεώρηση

Δείκτες

- Περιστατικά
- Αίσθημα ασφάλειας
- Εμπιστοσύνη στους εκπαιδευτικούς

Επιπλέον δείκτες

- Διάθεση αναφοράς
- Αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα
- Συνεργασία οικογένειας

Μέθοδοι

- Ανώνυμα ερωτηματολόγια
- Συνεντεύξεις
- Ομάδες εστίασης

Προσοχή

Λιγότερες αναφορές δεν σημαίνουν πάντα λιγότερη βία.

Από τη διαπίστωση στη δράση

«Δεν αρκεί να διδάσκουμε ότι η βία είναι απαράδεκτη. Χρειάζεται να προσφέρουμε καθημερινά περιβάλλοντα και σχέσεις όπου ο σεβασμός και η δικαιοσύνη βιώνονται στην πράξη.»

Ασφάλεια • Συμπερίληψη • Συνεργασία • Αξιολόγηση

Σας ευχαριστώ